

สำนักงาน กยธ.
เลขที่รับ 3475
วันที่ 23 ก.ย. 2561
เวลา 11:24 น. กยธ.

สำนักผู้บริหาร
เลขที่ 5501/69
วันที่ ๒๒ พ.ย. ๒๕๖๑
เวลา ๑๕:๕๖ น. กยธ.

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ กยธ. โทร. ๑๓๖๖๗

ที่ ยธ.๐๙๐๒/๕๐๐ วันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง รายงานการประชุมคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ (กพยช.) ครั้งที่ ๔/๒๕๖๑

เรียน ผอ.สกธ.

ตามที่ ฝ่ายเลขานุการได้จัดทำรายงานการประชุมคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ(กพยช.) ครั้งที่ ๔/๒๕๖๑ และส่งรายงานการประชุมให้คณะกรรมการฯ พิจารณาแล้วตามหนังสือคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ.ที่ ยธ ๐๙๐๒/๑๐๔๖ - ๑๐๔๙ ลงวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๑ ในเบื้องต้น ฝ่ายเลขานุการได้รับการประสานจากกรรมการเพื่อขอแก้ไขและปรับถ้อยคำในรายงานการประชุม ๒ ท่าน คือ ๑. พันตำรวจเอก คมกฤษ ใสสืบขาว รองผู้บังคับการกองคดีอาญา และ ๒. นางชุตินา หาญเผชิญ รองเลขาธิการ ก.พ.

บัดนี้ กยธ. ได้แก้ไขและปรับถ้อยคำในรายงานการประชุมคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ ๔/๒๕๖๑ เรียบร้อยแล้ว รายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาลงนามในรายงานการประชุมที่แก้ไขเรียบร้อยแล้ว

(นายไชยสุวัฒน์ ฤงเงิน)

ผอ.กยธ.

(นางสาวนันทรัมย์ เทพดลไชย)
รองผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม
๒๓ พ.ย. ๒๕๖๑

ค.ก.ท.ค.
๒๖ พ.ย. ๒๕๖๑

คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ

รายงานการประชุม

คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ (กพยช.)

ครั้งที่ ๔/๒๕๖๑

วันพุธที่ ๒๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๓๐ น.

ณ ห้องประชุมกระทรวงยุติธรรม ๑ ชั้น ๙ อาคารราชบุรีดิเรกฤทธิ์
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษาฯ ถนนแจ้งวัฒนะ เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ

ผู้มาประชุม

๑.	รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
พลอากาศเอก ประจิน จั่นตอง	ประธานกรรมการ
๒.	ปลัดกระทรวงการคลัง
นางสาวอารีย์ วรรณาเจริญกุล (ผู้แทน)
ผู้อำนวยการกลุ่มกฎหมาย สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง	กรรมการ
๓.	ปลัดกระทรวงมหาดไทย
นายไตรภพ วงศ์ไตรรัตน์ (ผู้แทน)
ที่ปรึกษาด้านกฎหมาย	กรรมการ
๔.	ปลัดกระทรวงยุติธรรม
ศาสตราจารย์พิเศษวิศิษฏ์ วิศิษฏ์สรอรรถ	กรรมการ
๕.	ปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
นาวาอากาศเอก สมศักดิ์ ขาวสุวรรณ์ (ผู้แทน)
รองปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม	กรรมการ
๖.	อัยการสูงสุด
นายเดชอุดม วีระวานิช (ผู้แทน)
อธิบดีอัยการ สำนักงานนโยบาย ยุทธศาสตร์และงบประมาณ	กรรมการ
๗.	เจ้ากรมพระธรรมนูญ
พลโท ธานินทร์ ทนทุสวัสต์ดี (ผู้แทน)
รองเจ้ากรมพระธรรมนูญ	กรรมการ
๘.	ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ
พันตำรวจเอก คมกฤษ ใสสืบข่าว (ผู้แทน)
รองผู้บังคับการกองคดีอาญา	กรรมการ

๙.	เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา นายวรรณชัย บุญบำรุง (ผู้แทน) รองเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา	กรรมการ
๑๐.	เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ นายวรวิทย์ สุขบุญ	กรรมการ
๑๑.	เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พันตำรวจโท สุนัย หาเรือนพีชน์ (ผู้แทน) ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านกฎหมาย	กรรมการ
๑๒.	เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด นายวีรวัฒน์ เต็งอำนวยการ (ผู้แทน) ผู้อำนวยการสำนักยุทธศาสตร์	กรรมการ
๑๓.	เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นางสาวจินางค์กูร โรจนนันต์ (ผู้แทน) ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน	กรรมการ
๑๔.	เลขาธิการคณะรัฐมนตรี นายธีระพงษ์ วงศ์ศิวัชวิลาส	กรรมการ
๑๕.	เลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง นายอดิโชค ผลดี รองเลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง รักษาการในตำแหน่งเลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง	กรรมการ
๑๖.	เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม นายสราวุธ เบญจกุล	กรรมการ
๑๗.	เลขาธิการเนติบัณฑิตยสภา หม่อมราชวงศ์ ประเดิมสวัสดิ์ สวัสดิวัตน์ (ผู้แทน) ผู้อำนวยการกองบริการ	กรรมการ
๑๘.	นายกสภาทนายความ ว่าที่ร้อยตรี ถวัลย์ รุยาพร	กรรมการ
๑๙.	คณบดีคณะนิติศาสตร์หรือเทียบเท่า สถาบันการศึกษาของรัฐ อาจารย์ไพสิฐ พาณิชย์กุล (ผู้แทน) รักษาการผู้อำนวยการบดี ฝ่ายกฎหมาย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	กรรมการ
๒๐.	คณบดีคณะนิติศาสตร์หรือเทียบเท่า สถาบันการศึกษาของเอกชน ผศ.ดร.เสถียรภาพ นานหลวง (ผู้แทน) รองคณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ	กรรมการ
๒๑.	ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม นายธวัชชัย ไทยเขียว รองปลัดกระทรวงยุติธรรม	กรรมการ
๒๒.	ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน นางชุติมา หาญเผชิญ รองเลขาธิการ ก.พ.	กรรมการ

๒๓. ผู้แทนสำนักงบประมาณ
นายสมชัย รอดเรือง
ที่ปรึกษาสำนักงบประมาณ	กรรมการ
๒๔. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
ศาสตราจารย์พิเศษกิติพงษ์ อรุณีพัฒน์พงศ์	กรรมการ
๒๕. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกระบวนการยุติธรรม
ศาสตราจารย์สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล	กรรมการ
๒๖. ผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม
นายวัลลภ นาคบัว	เลขานุการ
๒๗. รองผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม
นางสาวนันทรมิ เทพคลไชย	ผู้ช่วยเลขานุการ

ผู้ไม่มาประชุม

๑. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมาย
ศาสตราจารย์อุดม รัฐอมฤต	ติตราชการ
๒. รองผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม
นางศิวากร คุรัตน์เวช	ติตราชการ

ผู้เข้าร่วมประชุม

๑. ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.กิตติพงษ์ กิตยารักษ์	ผู้อำนวยการสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย
๒. นายอดิศักดิ์ ภาณุพงศ์	ที่ปรึกษาพิเศษสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย
๓. นายวิพล กิติทัศนาศรัย	ประธานคณะทำงานเพื่อจัดทำตัวชี้วัดประสิทธิภาพ
กระบวนการยุติธรรมทางอาญา
๔. รศ.ดร.ปกป้อง ศรีสนิท	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๕. รศ.ดร.ธีระ สนิเตชารักษ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๖. นายปราโมทย์ พันธุ์สะอาด	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๗. นางสาวดวงดาว เกียรติพิศาลสกุล	สำนักนายกรัฐมนตรี
๘. นางสาวบุญญารรณ เข้มทอง	สำนักงานปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
๙. นายมนินธ์ สุทธิวัฒนานิติ	สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม
๑๐. นางสาวธิดาทิพย์ ทอมมะลิ	สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม
๑๑. นายอรรถโกวิท คงยิ่ง	สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม
๑๒. นายปรัชญา เมืองสง	สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
๑๓. นายชาติรี จันทร์เพ็ญ	สำนักงานกิจการยุติธรรม
๑๔. นางอุษา จันทลอย บุญเปี่ยม	สำนักงานกิจการยุติธรรม
๑๕. นายสายชล ยิ่งรอด	สำนักงานกิจการยุติธรรม
๑๖. นายไชยสุวัฒน์ ฤงเงิน	สำนักงานกิจการยุติธรรม
๑๗. นางประชุมภร นนท์ธีระสวัสดิ์	สำนักงานกิจการยุติธรรม
๑๘. นายวัฒนากร สันนุ้ย	สำนักงานกิจการยุติธรรม
๑๙. นายไพโรจน์ ตีนชาติอารักษ์	สำนักงานกิจการยุติธรรม

๒๐. นางสาวจิตติยา พกษาเมธานันท์	สำนักงานกิจการยุติธรรม
๒๑. นายจิรัฏฐ์ สถาปัตย์ศิริ	สำนักงานกิจการยุติธรรม
๒๒. นายอดิศักดิ์ จันทวิรัช	สำนักงานกิจการยุติธรรม
๒๓. นางสาวสุพรรณิกา จันทร์จิรานวัฒน์	สำนักงานกิจการยุติธรรม
๒๔. นางสาวกมลชนก ดุริยประกิจ	สำนักงานกิจการยุติธรรม
๒๕. นางสาวรุ่งนภา ศรีตะปัญญะ	สำนักงานกิจการยุติธรรม
๒๖. นางสาวทิพยาภา วรรณทอง	สำนักงานกิจการยุติธรรม
๒๗. นางสาวอิสริยา สันติธรรม	สำนักงานกิจการยุติธรรม
๒๘. นางสาวกุลฉัตร พรหมณโชติ	สำนักงานกิจการยุติธรรม
๒๙. นางสาวกัลยา ถ้ำทอง	สำนักงานกิจการยุติธรรม
๓๐. นางสาววิจิตร ฐานัสสกุล	สำนักงานกิจการยุติธรรม
๓๑. นายอัยเรศ ปงแก้ว	สำนักงานกิจการยุติธรรม

เริ่มประชุมเวลา ๑๓.๓๐ น.

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานแจ้งให้ที่ประชุมทราบ

พลอากาศเอก ประจิน จั่นตอง รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ในฐานะประธานกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ได้กล่าวว่กระบวนการยุติธรรมจะต้องมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยและทันต่อสถานการณ์ที่กระทบต่อความศรัทธา ความเชื่อมั่นของประชาชน ซึ่งในวันนี้สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) ก็จะมาแลกเปลี่ยนกันในเรื่องดังกล่าว ซึ่ง TIJ ทำเรื่องที่มีความสำคัญคือ Rule of Law ของไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานของต่างประเทศ นอกจากนี้ในการประชุมคราวถัดไปได้มอบหมายฝ่ายเลขานุการประสานเรียนเชิญคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย หรือคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม มาร่วมแลกเปลี่ยนแนวคิดเรื่องกระบวนการยุติธรรมในวาระเพื่อทราบ : การประชุมหารือแนวทางการดำเนินงานตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรมภายใต้กรอบการขับเคลื่อนภารกิจของคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ

ระเบียบวาระที่ ๒ เรื่องรับรองรายงานการประชุม ครั้งที่ ๓/๒๕๖๑ เมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑

ฝ่ายเลขานุการได้แจ้งต่อที่ประชุมว่า รายงานการประชุมคณะกรรมการฯ ครั้งที่ ๓/๒๕๖๑ เมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑ ที่ฝ่ายเลขานุการได้จัดส่งไปยังคณะกรรมการฯ เมื่อวันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๑ และได้รับการประสานจากกรรมการเพื่อขอแก้ไขและปรับถ้อยคำในรายงานการประชุม ดังนี้

๑. นายสรวิศ เบญจกุล เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม ขอแก้ไขและปรับถ้อยคำในรายงานการประชุม ดังนี้

๑.๑ หน้าที่ ๑๐ ตั้งแต่บรรทัดที่ ๑๕ จากเดิม “และศาลแขวงภูเก็ตได้เปิดทำการเมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๑ และ (๑) ร่างพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. (๒) ร่างพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจศาลแรงงานกลาง พ.ศ. และร่างพระราชกฤษฎีกากำหนดจำนวน ที่ตั้ง เขตศาล และวันเปิดทำการของศาลแรงงานภาค (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (๓) ร่างพระราชกฤษฎีกากำหนดจำนวนเขตอำนาจ และวันเปิดทำการของศาลแขวงในจังหวัดระยอง พ.ศ. จะเปิดทำการในวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๑ ซึ่งสาระสำคัญของร่างพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจศาลอาญาคดีทุจริตและ

/ประพจน์มิชอบ...

ประพฤติมิชอบ พ.ศ.... และร่างพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจศาลแรงงานกลาง พ.ศ..... และร่างพระราชกฤษฎีกากำหนดจำนวน ที่ตั้ง เขตศาล และวันเปิดทำการของศาลแรงงานภาค (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ก็คือการเปลี่ยนแปลงเขต เดิมพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ สมุทรสาคร นครปฐม นนทบุรี และปทุมธานี ที่สังกัดศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลาง และศาลแรงงานกลาง จะเปลี่ยนแปลงไปสังกัดศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบภาค ๑ หรือภาค ๗ และศาลแรงงานภาค ๑ หรือภาค ๗ ทั้งนี้ เพื่อให้กระบวนการพิจารณาพิพากษามีประสิทธิภาพและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น เป็นการกระจายปริมาณคดีที่อยู่ในศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลาง และศาลแรงงานกลาง โดยเฉพาะศาลแรงงานกลางที่มีคดีที่เกิดขึ้นบริเวณปริมณฑลเป็นจำนวนมากเนื่องจากเป็นที่ตั้งของโรงงาน” ขอแก้ไขเป็น “และศาลแขวงภูเก็ตได้เปิดทำการเมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๑ ส่วนร่างพระราชกฤษฎีกาฉบับอื่น ซึ่งประกอบด้วย (๑) ร่างพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. (๒) ร่างพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจศาลแรงงานกลาง พ.ศ. และร่างพระราชกฤษฎีกากำหนดจำนวน ที่ตั้ง เขตศาล และวันเปิดทำการของศาลแรงงานภาค (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (๓) ร่างพระราชกฤษฎีกากำหนดจำนวน เขตอำนาจ และวันเปิดทำการของศาลแขวงในจังหวัดระยอง พ.ศ.... นั้น ในส่วนของศาลแขวงระยองมีกำหนดจะเปิดทำการในวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๑ ส่วนสาระสำคัญของร่างพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ.... และร่างพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจศาลแรงงานกลาง พ.ศ..... และร่างพระราชกฤษฎีกากำหนดจำนวน ที่ตั้ง เขตศาล และวันเปิดทำการของศาลแรงงานภาค (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ก็คือ การเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจเหนือพื้นที่จากเดิมที่จังหวัดสมุทรปราการ สมุทรสาคร นครปฐม นนทบุรี และปทุมธานี อยู่ในเขตอำนาจของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลาง และศาลแรงงานกลาง จะเปลี่ยนแปลงไปอยู่ในเขตอำนาจของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบภาค ๑ หรือภาค ๗ และศาลแรงงานภาค ๑ หรือภาค ๗ ทั้งนี้ เพื่อให้กระบวนการพิจารณาพิพากษามีประสิทธิภาพและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น เป็นการกระจายปริมาณคดีที่อยู่ในศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลาง และศาลแรงงานกลาง โดยเฉพาะศาลแรงงานกลางที่มีคดีเกิดขึ้นในจังหวัดปริมณฑลดังกล่าวเป็นจำนวนมากเนื่องจากเป็นที่ตั้งของโรงงาน”

๑.๒ หน้าที่ ๑๐ บรรทัดที่ ๓๓ จากเดิม “...ส่วนกรณีศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบเปิดตามนโยบายรัฐบาล ซึ่งทยอยเปิดจนครบ ๑๐ แห่ง คือ ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลาง และศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบภาค ๑-๙” ขอแก้ไขเป็น “...ส่วนกรณีศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบจัดตั้งตามนโยบายรัฐบาล ซึ่งทยอยเปิดทำการจนครบ ๑๐ แห่ง...”

๑.๓ หน้าที่ ๒๓ บรรทัดที่ ๑๗ จากเดิม “...ซึ่งหลักการนอกจากที่กำหนดไว้ในมาตรา ๗๗ ว่ากฎหมายต้องมีเพียงเท่าที่จำเป็น ยกเลิกกฎหมายที่ไม่จำเป็น และโทษทางอาญามีเฉพาะความผิดที่ร้ายแรง ในร่าง พ.ร.บ.ฉบับนี้ มาตรา ๕ กำหนดหลักการเหมือนมาตรา ๗๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และในมาตรา ๖ ของร่าง พ.ร.บ.ฉบับนี้ กำหนดว่าในคดีอาญา หากศาลเห็นหรือคู่ความร้องขึ้น สามารถส่งเรื่องให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาพิจารณาได้ว่ากฎหมายกำหนดโทษทางอาญาโดยไม่จำเป็นหรือเข้าข่ายเงื่อนไขตามหลักการ ในมาตรา ๕ ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาจะไม่ลงโทษหรือลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดได้” ขอแก้ไขเป็น “...ซึ่งหลักการนอกจากที่กำหนดไว้ในมาตรา ๗๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ว่ากฎหมายต้องมีเพียงเท่าที่จำเป็น และโทษทางอาญามีเฉพาะความผิดที่ร้ายแรง ในร่าง พ.ร.บ.ฉบับนี้ มาตรา ๕ กำหนดหลักการเหมือนมาตรา ๗๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และในมาตรา ๖ ของร่าง พ.ร.บ.ฉบับนี้ กำหนดว่าในคดีอาญา หากศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งและศาลเห็นด้วยกับคำโต้แย้งนั้น ศาลสามารถส่งความเห็นต่อประธานศาลฎีกาเพื่อเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาพิจารณาว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้บังคับแก่คดีนั้น กำหนดโทษทางอาญาไม่จำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับหลักการในมาตรา ๕ วรรคหนึ่ง ของร่าง พ.ร.บ.ดังกล่าวหรือไม่ ในกรณีที่

ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวไม่สอดคล้องกับมาตรา ๕ วรรคหนึ่ง ศาลจะไม่ลงโทษหรือลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ก็ได้ ”

๑.๔ หน้าที่ ๓๒ บรรทัดที่ ๒๘ จากเดิม “...กระบวนการยุติธรรมมีสอดคล้องกับแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ...” ขอแก้ไขเป็น “...กระบวนการยุติธรรมสอดคล้องกับแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ...”

๑.๕ หน้าที่ ๓๒ บรรทัดที่ ๓๒ จากเดิม “...เนื่องจากประชาชนยังไม่ค่อยเข้าใจเรื่องทางปกครองมากนัก และในหัวข้อที่ ๑. ด้านประสิทธิภาพ หัวข้อย่อยที่ ๑.๒ ที่ระบุว่า การดำเนินคดีในแต่ละขั้นตอนมีความล่าช้า การดำเนินงานซับซ้อน โดยเฉพาะในขั้นตอนพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม ขอเสนอให้ตัดคำว่า “ขั้นตอนพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม...” ขอแก้ไขเป็น “...เนื่องจากประชาชนยังไม่ค่อยเข้าใจเรื่องกระบวนการยุติธรรมทางปกครองมากนัก และในหัวข้อที่ ๑. ด้านประสิทธิภาพ หัวข้อย่อยที่ ๑.๒ ที่ระบุว่า การดำเนินคดีในแต่ละขั้นตอนมีความล่าช้า การดำเนินงานซับซ้อน โดยเฉพาะในขั้นตอนพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม ขอเสนอให้ตัดข้อความว่า “โดยเฉพาะขั้นตอนพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม...”

๑.๖ หน้าที่ ๓๓ บรรทัดที่ ๑๑ จากเดิม “...กลไกการวิจัยและการประสานงานระหว่างศาล...” ขอแก้ไขเป็น “...กลไกการวิจัยและกลไกการประสานงานระหว่างศาล...”

๑.๗ หน้าที่ ๓๓ บรรทัดที่ ๒๒ จากเดิม “...AI Boxchain หรือว่า Cloud Computing มาใช้ในกระบวนการยุติธรรม และขยายผลไปในโครงการเน็ตประชารัฐมาใช้ในกระบวนการยุติธรรม...” ขอแก้ไขเป็น “...AI Blockchain และ Cloud Computing มาใช้ในกระบวนการยุติธรรม และการต่อยอดขยายผลโครงการเน็ตประชารัฐมาใช้ในกระบวนการยุติธรรม...”

๒. นายอติโชค ผลดี รองเลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง รักษาการในตำแหน่งเลขาธิการสำนักงาน ขอแก้ไขและปรับถ้อยคำในรายงานการประชุม ดังนี้

๒.๑ หน้าที่ ๒๑ บรรทัดที่ ๑๖ “โครงการที่บรรจุในแผนการดำเนินงาน (Action Plan) ควรพิจารณาให้ครบถ้วน เช่น หน้าที่ ๑๐๖ (๕) ในเรื่องร่าง พ.ร.บ.จัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อมและวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ยังขาดหน่วยงานศาลปกครอง เพราะศาลปกครองก็มีแผนกคดีสิ่งแวดล้อมเช่นกัน หน้าที่ ๑๐๗ เรื่องการจัดทำร่างกฎหมาย ข้อ ๑) ร่าง พ.ร.บ.ระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. ซึ่งระยะเวลาในกระบวนการยุติธรรมมีทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครอง ฉะนั้นควรเพิ่มศาลปกครองด้วย” ขอแก้ไขเป็น “ขอให้พิจารณาโครงการที่บรรจุในแผนการดำเนินงาน (Action Plan) เพิ่มเติมเพื่อความครบถ้วนสมบูรณ์ เช่น หน้าที่ ๑๐๖ (๕) ร่าง พ.ร.บ.จัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อมและวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม พ.ศ. และหน้าที่ ๑๐๗ จัดทำร่างกฎหมาย จำนวน ๕ ฉบับ ข้อ ๑) ร่าง พ.ร.บ. ระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. เห็นว่าควรเพิ่ม “ศาลปกครอง” ในคอลัมน์หน่วยงาน เนื่องจากศาลปกครองได้มีการจัดตั้งแผนกคดีสิ่งแวดล้อม รวมทั้งกระบวนการยุติธรรมของประเทศมีความครอบคลุมทั้งกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง อาญา และปกครอง ดังนั้นการกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมจึงควรครอบคลุมทั้งในส่วนของกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง อาญา และปกครอง”

๒.๒ หน้าที่ ๒๖ บรรทัดที่ ๖ “เรื่องหลักสูตรกลางเป็นเรื่องที่มีประโยชน์แต่อยากให้ความรู้เกี่ยวกับหลักกฎหมายมหาชน หลักกฎหมายทางปกครอง วิธีพิจารณาคดีปกครอง รวมไปถึงวิธีการปฏิบัติราชการที่เป็นบรรทัดฐานจากคำพิพากษาในคดีปกครองต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่มาตรฐานการปฏิบัติราชการที่ดีของบุคลากรได้” ขอแก้ไขเป็น “การจัดทำหลักสูตรกลางเพื่อพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ในส่วนของการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในกฎหมาย เห็นควรเพิ่ม ความรู้เกี่ยวกับหลักกฎหมายมหาชน หลักกฎหมายปกครอง วิธีพิจารณาคดีปกครอง และวิธีปฏิบัติราชการที่เป็นบรรทัดฐานจากคำพิพากษาในคดีปกครอง เพื่อนำไปสู่การสร้างมาตรฐานการปฏิบัติราชการที่ดีให้กับบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งจะเป็นการลดและป้องกัน

การเกิดข้อพิพาททางปกครอง ให้บริการประชาชนอย่างมีธรรมาภิบาล โดยอาจเชิญตุลาการศาลปกครอง เป็นวิทยากรในการให้ความรู้”

มติที่ประชุม รับรองรายงานการประชุม

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องเพื่อทราบ

๓.๑ สรุปสาระสำคัญ “เวทีสาธารณะว่าด้วยหลักนิติธรรมและการพัฒนาที่ยั่งยืน” เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๑

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย หรือ Thailand Institute of Justice (TIJ) ได้ดำเนินการจัดงานเวทีสาธารณะว่าด้วยหลักนิติธรรมและการพัฒนาที่ยั่งยืน ครั้งที่ ๖ “แนวทางใหม่เพื่อสร้างสรรค์ความเป็นธรรมด้วยหลักนิติธรรม (Envisioning Transformative Social Justice)” ในวันอังคารที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๑ ณ ห้องนภาลัยบอลรูม โรงแรมดุสิตธานี กรุงเทพฯ สรุปผลการดำเนินงานโดยสังเขป ดังนี้

ความเป็นมา

๑. การส่งเสริมหลักนิติธรรมในสังคม เป็นภารกิจสำคัญของสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย หรือ TIJ ตั้งแต่ปี ๒๕๕๖ ประเทศไทยโดยพระดำริของพระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา เล็งเห็นถึงความล้มเหลวของเป้าหมายการพัฒนาในช่วงทศวรรษก่อนหน้า เพราะขาดหลักนิติธรรมและมีปัญหาจากการทำงานแยกส่วน จึงได้ริเริ่มผลักดันให้ประชาคมโลกเห็นความสำคัญของหลักนิติธรรมผ่านเวทีประชุมผู้นำระดับสูง The Bangkok Dialogue on the Rule of Law ซึ่งเชิญผู้นำจากนานาประเทศมาร่วมแสดงจุดยืน เพื่อผลักดันให้หลักนิติธรรมเป็นส่วนหนึ่งของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก จนประเทศสมาชิกสหประชาชาติรับรองให้หลักนิติธรรมเป็นทั้งเป้าหมายและปัจจัยสนับสนุนในการเดินทางสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ หรือ UN’s Sustainable Development Goals ไปอีก ๑๕ ปีข้างหน้าอย่างเป็นรูปธรรมและเป็นเรื่องที่ถูกภาคส่วนต้องเข้ามามีส่วนร่วม

๒. ด้วยความตระหนักว่าการสร้างหลักนิติธรรมในสังคม ไม่ใช่สิ่งที่จะกระทำสำเร็จได้ โดยความพยายามจากนักกฎหมายและเจ้าหน้าที่ภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว TIJ จึงได้ริเริ่มเวทีสาธารณะว่าด้วยหลักนิติธรรมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ Rule of Law and Development Program หรือ RoLD Program ที่ริเริ่มขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ภายใต้ความร่วมมือครั้งแรกในเอเชียระหว่าง TIJ กับสถาบันกฎหมายและนโยบายระดับโลก หรือ Institute for Global Law and Policy (IGLP) แห่งคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harvard Law School) โดยจัดทำเป็นกิจกรรมที่หลากหลายสำหรับกลุ่มเป้าหมายในทุกระดับทั้งไทย เอเชีย และนานาชาติ ทั้งบุคลากรภายในและภายนอกกระบวนการยุติธรรมเพื่อเข้ามาช่วยผลักดันให้เกิดเครือข่ายการทำงานที่มีศักยภาพในการสร้างความเปลี่ยนแปลงโดยทั่วงานเวทีสาธารณะดังกล่าวจะมีการจัดขึ้นใน ๒ ลักษณะ ได้แก่

๑) งาน International Forum (เดือนมกราคม) จัดต่อเนื่องกับงาน TIJ-IGLP Workshop for Scholars and Emerging Leaders on the Rule of Law and Policy โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากต่างประเทศ โดยเฉพาะคณาจารย์ในเครือข่าย IGLP จากสถาบันการศึกษาชั้นนำทั่วโลก เพื่อแลกเปลี่ยนทัศนะที่เกี่ยวข้องกับประเด็นหลักนิติธรรมต่อการกำหนดนโยบายของภาครัฐและเอกชน จากมุมมองนักวิชาการระดับสากล

๒) งาน Public Forum ระดับประเทศ (เดือนมีนาคมและกรกฎาคม) เป็นการนำเสนอแนวคิดและองค์ความรู้จากนักคิดและกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม และกรณีศึกษาที่สะท้อนให้เห็นความสำคัญของหลักนิติธรรมและการพัฒนาในสาขาต่างๆ เช่น

หลักนิติธรรมกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ หลักนิติธรรมกับการลดความเหลื่อมล้ำ หลักนิติธรรมกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม เป็นต้น

๓. ผลงานเวทีสาธารณะว่าด้วยหลักนิติธรรมและการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ผ่านมา จำนวน ๕ ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ ๑ หัวข้อ “แนวทางการส่งเสริมหลักนิติธรรมอย่างบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. ๒๐๓๐” โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย ดร. เดวิด เคนเนดี ผู้อำนวยการสถาบันกฎหมายและนโยบายระดับโลก มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด นายนิโคลัส บูธ ที่ปรึกษาด้านการป้องกันความขัดแย้ง การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน ประจำสำนักงานภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ นายรพี สุจริตกุล เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ศาสตราจารย์ เอ็ดเวิร์ด เอ็ม. เปญาลเวร์ คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยคอร์เนล

ครั้งที่ ๒ หัวข้อ “หลักนิติธรรมกับการพัฒนาระหว่างประเทศ สิทธิมนุษยชนและการพัฒนาชุมชน” โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ทูตสันถวไมตรีด้านการส่งเสริมหลักนิติธรรมและระบบงานยุติธรรมทางอาญา สำหรับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นายลุด สตีเฟน ผู้ประสานงานองค์การสหประชาชาติประจำประเทศไทยและผู้แทนสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย นายเจเรมี ดักลาส ผู้แทนสำนักงานป้องกันยาเสพติดและปราบปรามอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ ประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และแปซิฟิก ดร.รอยล จิตรดอน ผู้อำนวยการสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร ดร.ศุภชัย พานิชภักดิ์ อดีตเลขาธิการการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา ศาสตราจารย์กิตติคุณ วิฑิต มันทาภรณ์ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ครั้งที่ ๓ หัวข้อ “หลักนิติธรรมกับการพัฒนาโดยศึกษาแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙” โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย ศาสตราจารย์พิเศษ ดร. สุรเกียรติ์ เสถียรไทย อดีตรองนายกรัฐมนตรี ดร. ประสาร ไตรรัตน์วรกุล กรรมการมูลนิธิมั่นพัฒนา ดร. ชานโดร คาลวานี ที่ปรึกษาอาวุโสด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในพระบรมราชูปถัมภ์ นายมาร์ติน ฮันเซน รองผู้แทนโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย

ครั้งที่ ๔ หัวข้อ “ผสมมุมมองหลักนิติธรรมจากสากลสู่การพัฒนาในภูมิภาค” โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย ดร. แวลอรี ฮันส์ คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยคอร์เนล ศาสตราจารย์ กุนเธอร์ แฟรงเกนเบิร์ก เกอเธ่ มหาวิทยาลัยแฟรงค์เฟิร์ต เมิน ศาสตราจารย์ จอห์น โอนเซอร์จ มหาวิทยาลัยวิสคอนซิน ศาสตราจารย์ อัลวาโร ซานโตส จอร์จทาวน์ ลอว์สคูล

ครั้งที่ ๕ หัวข้อ “การพัฒนาอย่างยั่งยืน การป้องกันอาชญากรรม และสังคมที่สงบสุข” โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ทูตสันถวไมตรีด้านการส่งเสริมหลักนิติธรรมและระบบงานยุติธรรมทางอาญา สำหรับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นายยูรี เฟดโดทอฟ ผู้อำนวยการสำนักงานสหประชาชาติว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรม นายชิน ฮวาน คิม ประธานสถาบันอาชญาวิทยาแห่งเกาหลี เอกอัครราชทูตโดนิกา พอตตี เอกอัครราชทูตแคนาดาประจำประเทศไทย นายฮีโรมุ คูโรคาวา รองรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ประเทศญี่ปุ่น ดร. ไดอาน่า ซาเดียวาตี สำนักงานด้านการพัฒนาและวางแผนแห่งชาติ ประเทศอินโดนีเซีย

การดำเนินการ

๑. ผู้เข้าร่วม

มีผู้เข้าร่วมฟังเวทีสาธารณะประมาณ ๒๕๐ คน ได้แก่ ผู้แทนกระทรวงและหน่วยงานราชการไทยที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) สถาบันการศึกษา ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม สื่อมวลชน และเจ้าหน้าที่ TIJ

๒. กิจกรรมสำคัญ ในครั้งนี้สามารถแบ่งหัวข้อการบรรยายออกเป็น ๓ ช่วง ได้แก่

ช่วงที่ ๑ “การส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งการเคารพกติกาในสังคมไทย” สรุปสาระสำคัญ คือ การส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งการเคารพกฎกติกา หรือ Culture of Lawfulness ถือเป็นตัวชี้วัดสำคัญที่สะท้อนว่าสังคมหนึ่งๆ มีหลักนิติธรรมมากน้อยเพียงใด ดังนั้น การแก้ไขปัญหาสังคมในระดับกฎหมายหรือโครงสร้างองค์กรเท่านั้นอาจยังไม่เพียงพอ ต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการสร้างวัฒนธรรมแห่งการเคารพกฎกติกาด้วย จากประสบการณ์ในหลายประเทศ วัฒนธรรมนี้สร้างขึ้นได้จริงในระยะเวลาไม่นาน ผ่านการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังของทุกภาคส่วน การพัฒนาการศึกษา และการสื่อสารผ่านช่องทางสาธารณะต่างๆ เพื่อให้ทุกฝ่ายปรับวิถีคิดและพฤติกรรม โดยหันมายึดมั่นในกติกา เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน และปฏิเสธการกระทำที่ไม่ถูกต้องในทุกรูปแบบ โดยมีกิจกรรมนำเสนอประเด็น ได้แก่

- บรรยายพิเศษเรื่อง “Fostering Culture of Lawfulness : A Way Forward for Thailand” โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี ชัยวัฒน์ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริณา ศรีวินิชย์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นางสาวเอต้า จิระไพศาลกุล กรรมการผู้จัดการ เทใจดอทคอม และนายพุทธิพงษ์ ปุณณกันต์ กรรมการผู้จัดการ บริษัท อธิชา เอเชีย จำกัด

ช่วงที่ ๒ “การสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการทางการเงินอย่างทั่วถึงในระบบเศรษฐกิจอนาคต” สรุปสาระสำคัญ คือ การขาดโอกาสทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งที่สร้างความเหลื่อมล้ำไม่เป็นธรรม ผลักให้คนด้อยโอกาสต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมผิดกฎหมาย หัวข้อนี้เสนอแนวทางการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในการวิเคราะห์ข้อมูลดิจิทัลส่วนบุคคลแปลงเป็นข้อมูลเครดิต สำหรับผู้ที่มีรายได้ไม่แน่นอนหรือขาดหลักประกันที่ยังไม่สามารถเข้าถึงระบบการเงินที่เป็นทางการเพื่อให้สามารถเข้าถึงบริการทางสินเชื่อได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาเงินกู้นอกระบบ ความสำเร็จคือการสร้างสมดุลระหว่างการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลกับการใช้ประโยชน์ข้อมูลในทางสาธารณะอย่างสร้างสรรค์ โดยมีกิจกรรมนำเสนอประเด็น ได้แก่

- บรรยายพิเศษเรื่อง “Journey of Alternative Credit Scoring” โดย คุณกุลธนรัตน์ สามีคศิณีชัย Director – Indochina LenddoEFL

- เสวนาเรื่อง “Financial Inclusion for Future Economy” โดย นายบัญชา มนูญกุลชัย ผู้อำนวยการอาวุโส ฝ่ายเทคโนโลยีทางการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย นายปิ่นสาย สุรัสวดี ผู้อำนวยการ กองวิชาการแผนภาษี กรมสรรพากร กระทรวงการคลัง ดร.ยุทธนา ศรีสวัสดิ์ ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร iTAX นายสุรพล โอภาสเสถียร ผู้จัดการใหญ่ บริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด ดร.สมประวิณ มันประเสริฐ ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการใหญ่ด้านการวิจัย ธนาคารกรุงศรีอยุธยา ดำเนินรายการโดย ดร.พนชิต กิตติปัญญางาม นายกสมาคม Thailand Tech Startup Association

ช่วงที่ ๓ “การเปลี่ยนผ่านวัฒนธรรมเพื่อฟื้นฟูผู้ต้องขังกลับคืนสู่สังคม” สรุปสาระสำคัญ คือ ผู้ต้องโทษในเรือนจำเกินกว่าครึ่งมีโทษจำคุกไม่เกิน ๕ ปี ส่วนใหญ่เป็นผู้กระทำความผิดในคดีอาชญากรรม โดยเป็นผู้เสพหรือผู้ค้ารายย่อย ซึ่งสาเหตุมักเกี่ยวเนื่องกับสภาพครอบครัว ปัจจัยความยากจน

ความต้อยโอกาสทางการศึกษาและอาชีพ การยิ่งกีดกันอดีตผู้ต้องขัง กลับยิ่งส่งผลร้ายต่อพวกเขาให้จมดิ่งอยู่ในความผิดพลาดซ้ำแล้วซ้ำเล่า และภาครัฐก็ต้องใช้งบประมาณมากขึ้นเรื่อยๆ ในการดูแลผู้กระทำผิด ดังนั้นข้อเสนอการฟื้นฟูผู้ต้องขังให้กลับคืนสู่สังคม นอกจากจะสร้างกระบวนการเสริมพลังให้พวกเขาเห็นคุณค่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และพลเมืองที่สร้างสรรค์ของตัวเองแล้ว เป้าหมายสำคัญ คือ การเปลี่ยนความคิดของสังคมให้ยอมรับผู้พ้นโทษในความตั้งใจที่จะกลับตัวและอยู่ร่วมสังคม ให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมกันสร้างเสริมทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ และปัจจัยทางเศรษฐกิจ เปิดโอกาสให้พวกเขาได้ก้าวหน้าในอาชีพการงานและมีที่ยืนในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรีในฐานะพลเมือง สังคมเราจึงจะปลอดภัย เป็นธรรม และน่าอยู่ยิ่งขึ้น โดยมีกิจกรรมนำเสนอประเด็น ได้แก่

- บรรยายพิเศษเรื่อง “ A Case Study : Singapore’s Rehabilitation and Reintegration of Ex-offenders” โดย นาย อิง จี ของ ผู้อำนวยการด้านการวางแผนและพัฒนาองค์กร Singapore Corporation of Rehabilitative Enterprises (SCORE)

- เสวนาเรื่อง “Culture of Social Reintegration in Thailand” โดย นางสาว เข็มอัปสร สิริสุขะ วิชาชีพอิสระและนักบรรณคดีสิ่งแวดล้อม นางพิมพ์พรณ ดิศกุล ณ อยุธยา มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์ ดร.อายุตม์ สินธพพันธุ์ รองอธิบดี กรมราชทัณฑ์ นางสาวชลธิช ชื่นอุระ หัวหน้ากลุ่มโครงการส่งเสริมการปฏิรูปการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย ดำเนินรายการโดย ดร.กฤษฎา บุญชัย หน่วยปฏิบัติการวิจัยสังคมชาวนาร่วมสมัย สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๓. ผลการสำรวจและประเมินระดับความพึงพอใจ

พบว่าผู้เข้าร่วมมีความพึงพอใจในภาพรวม ร้อยละ ๘๑.๘๒ และกว่าร้อยละ ๘๘ คิดว่าเป็นการประชุมที่ตรงหรือดีกว่ากับความคาดหวัง เนื่องจากมีความชัดเจนลงลึกมากกว่าการประชุมที่อื่นๆ และนำไปปรับใช้ได้ วิทยากรมีการสื่อสารที่น่าสนใจ ได้รับฟังกระแสมุมมองที่หลากหลายและเป็นประโยชน์ รวมถึงหัวข้อน่าสนใจและเป็นแนวทางใหม่ที่สร้างการเปลี่ยนแปลง

โดยมีข้อเสนอแนะที่สำคัญคือ อยากให้มีการจัดงานในลักษณะนี้ต่อเนื่องในอีกหลายๆ เรื่องที่เป็นปัญหาเหลือล้นในสังคม เช่น ภัยสื่อออนไลน์ กระบวนการยุติธรรมที่ไม่เป็นธรรม สัดส่วนโทษที่เหมาะสมต่อยาเสพติด มาตรการโทษทางเลือกนอกเรือนจำ เป็นต้น

ประเด็นอภิปราย

ที่ประชุมได้มีประเด็นอภิปราย ดังนี้

๑. ประธานกรรมการ กพยช. กับสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) สามารถทำงานส่งเสริมสนับสนุนกันและกันได้ประเด็นใดบ้าง

๒. ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ ผู้อำนวยการสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (ผู้ให้ข้อมูล) TIJ มีบทบาทสำคัญในเวทีสหประชาชาติ ในประเด็นต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น Culture of Lawfulness การคืนคนดีสู่สังคมที่เป็น social integration โดย TIJ มีเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญในสหประชาชาติในหลายสาขา เช่น Cybersecurity เป็นต้น

๓. ประธานกรรมการ ประเด็นมี ๒ เรื่อง คือ ๑. TIJ เป็นผู้นำในเรื่องการต่างประเทศ แล้วในการขับเคลื่อนภายในประเทศนั้นจะมีวิธีการอย่างไรให้ร่วมกันวางแผนการทำงานตั้งแต่เริ่มต้น เพื่อให้ตรงกับบริบทของประเทศไทยและดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว ๒. รัฐบาลมีคณะกรรมการหลายคณะ ไม่ว่าจะเป็น กรรมการที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม กรรมการด้านกฎหมาย กรรมการที่เกี่ยวกับระบบดิจิทัล กรรมการที่เกี่ยวกับระบบไซเบอร์ และคณะกรรมการปฏิรูปฯ ทั้ง ๑๑ คณะ หากมีการร่วมกันคิดร่วมกันวางแผนก็จะเป็นการทำงานในลักษณะดำเนินการคู่ขนานกันไป TIJ กับหน่วยงานที่จะขับเคลื่อนได้ร่วมกันวางแผนการดำเนินงานเพื่อให้เกิด Impact กับสังคมหรือไม่อย่างไร

๔. ศาสตราจารย์พิเศษกิติพงษ์ อรุณพัฒน์พงศ์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ การให้โอกาสกับผู้ต้องขังในการคืนคนดีสู่สังคม ตอนนี้นคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายก็พิจารณาในเรื่องผู้ที่เป็นพนักงานนวดแผนไทยต้องไม่เคยกระทำความผิด ซึ่งจะคืนคนดีสู่สังคมได้อย่างไรหากกำหนดไว้แบบนี้ ปัจจุบันอยู่ระหว่างการนำเสนอ พ.ร.บ. ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน... เพื่อให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม แต่ในการจะให้ภาคเอกชนริเริ่มเองอาจจะยาก ควรเริ่มที่กรมราชทัณฑ์ หรือกระทรวงยุติธรรมก่อน เช่น การทำอาหาร ส่งเรือนจำ งานทำความสะอาด เป็นต้น เพื่อทำให้อัตราการกระทำความผิดซ้ำน้อยลง งานของ TIJ จึงควรมีการทำ Case Study ของต่างประเทศนำมาปรับใช้ในประเทศไทย นอกจากนี้ประเด็นที่ควรทำความเข้าใจคือการเข้าถึงบริการทางการเงินของผู้ยากไร้ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำระหว่างคนรวยกับคนจน

๕. รองปลัดกระทรวงยุติธรรม ในหลายประเด็น TIJ ได้ศึกษาแนวทางจากต่างประเทศแล้ว เหลือแค่การขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติที่จะต้องมีความหมายหลัก ซึ่งกระทรวงยุติธรรมดำเนินการแล้วหลายเรื่องเพียงแต่ต้องนำนโยบายมารวมกันให้เป็นเอกภาพให้เห็นภาพชัดเจน นอกจากนี้ในการขับเคลื่อนนั้นสามารถขับเคลื่อนผ่านงบประมาณเชิงบูรณาการที่สำนักงานกิจการยุติธรรมเป็นเจ้าของได้

๖. เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม แนวทางการขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติ มีหลากหลาย แต่ควรคำนึงถึงผู้ที่ปฏิบัติงานจริงด้วยว่ามีปัญหาและอุปสรรคใดบ้างที่ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานได้เต็มที่ เพราะต้องแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดจากการปฏิบัติงานในแต่ละวัน-จนไม่สามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ๆได้

๗. ศาสตราจารย์สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกระบวนการยุติธรรม บทบาทของ TIJ ส่วนใหญ่จะเป็นงานด้านต่างประเทศ ฉะนั้นบทบาทของ TIJ ในการขับเคลื่อนให้เกิด Impact กับประเทศไทยนั้น น่าจะเป็นในเรื่องของการเป็นสะพานความรู้ (Knowledge Bridge) ให้กับองค์กรต่างๆ อย่างเช่น ตอนที่ขับเคลื่อนนโยบายด้านยาเสพติดสมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นรัฐมนตรี ก็ทำให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายหลายฉบับ นอกจากนี้ในการอบรมความรู้ให้กับหลายหน่วยงานก็ทำให้มีมุมมองที่หลากหลาย เช่น เรื่อง Culture of Lawfulness ที่มองว่าเหตุใดเจ้าหน้าที่ตำรวจถึงจับแต่คนจน แล้วเหตุใดเราไม่รณรงค์เรื่องไม่ทำผิดกฎหมายบ้าง หรือเรื่อง resocialization ที่คณะนิติศาสตร์พานักศึกษาไปศึกษา ดูงานที่เรือนจำโดยโครงการในพระดำริพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ซึ่งสิ่งที่เห็นชัดเจนที่สุดคือการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift) ผู้ปฏิบัติงานในเรือนจำที่มีมุมมองต่อผู้ต้องขังดีขึ้น ดังนั้นผู้ที่ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมจึงควรมีการปรับเปลี่ยน Paradigm Shift เพื่อจะทำให้กระบวนการยุติธรรมมีความกระตือรือร้นในการตอบสนองความต้องการของคนในสังคม นอกจากนี้ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำก็ต้องมีการหาแนวทางแก้ไข เริ่มที่การลดปริมาณคดีด้วยการ Diversion ในชั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจ คดีที่สามารถยอมความได้จึงจะสามารถไกล่เกลี่ยได้ หากจะปรับเป็นคดีที่เป็นความผิดส่วนตัว หรือนำโทษจำคุกมาเป็นตัวตั้ง เช่น ความผิดไม่เกิน ๕ ปีสามารถไกล่เกลี่ยได้หากได้รับความยินยอมจากคู่กรณี ในชั้นพนักงานอัยการ มีระเบียบหลายฉบับที่จะสามารถสั่งไม่ฟ้องได้ แต่ต้องเสนอเหตุผลถึงผู้บังคับบัญชาและอัยการสูงสุด ซึ่งอาจทำให้คนในสังคมคิดว่าเป็นธรรมหรือไม่ ฉะนั้นเรื่อง Paradigm Shift กับ Public trust จึงต้องทำความเข้าใจ

๘. ประธานกรรมการ TIJ มีคณะอนุกรรมการที่คณะที่จะสามารถเสริมการทำงานร่วมกันได้

๙. ศาสตราจารย์สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกระบวนการยุติธรรมตอนนี้จะมีคณะอนุกรรมการพัฒนาระบบงานวิจัยและวิชาการที่ทำงานตอบสนองด้านกระบวนการยุติธรรมมากที่สุด แล้วก็จะมีคณะอนุกรรมการพัฒนาระบบบริหารและกฎระเบียบ คณะอนุกรรมการตรวจสอบและประเมิน เป็นต้น

๑๐. เลขานุการสำนักงานศาลปกครอง มี ๒ ประเด็นคือ ๑. การที่จะให้โอกาสผู้พันโทชควรเป็นการไม่ปิดกั้นจะดีกว่า เพราะหากนำไปเปรียบเทียบกับผู้พิการ คนในสังคมอาจมองว่าให้โอกาสผู้กระทำผิดมากกว่าคนที่ไม่ได้กระทำผิด ๒. ขอฝาก TIJ ที่มีการสร้างเครือข่ายนักวิชาการ เครือข่ายเด็กและเยาวชน อาจมีการสร้างเครือข่ายผู้พันโทชเพื่อที่จะได้สะท้อนมุมมองและนำข้อมูลไปวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาที่ตรงจุดมากขึ้น

๑๑. ปลัดกระทรวงยุติธรรม แนวทางที่ TIJ กับ กพยช. จะผลักดันแนวทางในเรื่องกระบวนการพัฒนาระบบการยุติธรรมจะดำเนินการอย่างไรบ้าง ซึ่งขอเสนอ ๒ ประเด็นคือ ๑. การปฏิรูปจะต้องมีการปฏิรูปจากภายในสู่ภายนอก เพราะหากปฏิรูปจากภายนอกสู่ภายในจะเป็นเรื่องของการสั่งการ ๒. องค์ความรู้ที่ใช้ในการปฏิรูปเป็นเรื่องที่สำคัญ หากเราทำงานด้านหนึ่งด้านใดมาตลอดเราจะมีแนวความคิดในการปฏิรูป แต่ด้วยภารกิจของผู้ที่ปฏิบัติงานก็ทำให้ไม่สามารถคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆได้ โดย TIJ มีเนื้อหาที่สามารถนำมาเติมเต็มกระบวนการได้ ประการแรกคือ เป้าหมายในการขับเคลื่อนได้ถูกกำหนดแล้วในยุทธศาสตร์ชาติ เรื่องใดที่มีคนให้ความสนใจมากก็จะมีหลายหน่วยงานนำไปขับเคลื่อน เช่น การคืนคนดีสู่สังคม การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย เป็นต้น ทำให้บางเรื่องเกิดช่องว่างไม่มีหน่วยงานให้ความสำคัญ เช่น การจำแนกการดูแลผู้ต้องขัง ซึ่ง TIJ มีความหลากหลายในมุมมองของภาคเอกชนที่มองแตกต่างจากนักกฎหมาย หากปล่อยไว้ไม่ได้นำมาขับเคลื่อนก็จะเหมือนประกายไฟที่ไม่ยั่งยืน ถ้าเราสามารถทำกลไกเชื่อมโยงระหว่าง กพยช. ที่มีหน่วยงานปฏิบัติ กับ TIJ ได้ก็น่าจะเกิดประโยชน์ต่อประเทศ ยกตัวอย่างเรื่องที่ TIJ ผลักดัน ข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ทำให้ข้อกำหนดดังกล่าวมีผลบังคับใช้อย่างเป็นทางการ ซึ่งถึงแม้จะไม่มีฐานะเป็นกฎหมายที่มีสภาพบังคับที่ประเทศต่างๆ ต้องปฏิบัติตามแต่ก็เป็นมาตรฐานในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงที่ยอมรับกันในระดับสากลและประเทศต่างๆ ในระยะแรกกรมราชทัณฑ์ก็สามารถปฏิบัติได้บ้างไม่ได้บ้าง ต่อมากระทรวงยุติธรรมเห็นความสำคัญในเรื่องดังกล่าว จึงนำมากำหนดเป็นตัวชี้วัดทำให้กรมราชทัณฑ์นำมาปฏิบัติมากขึ้น

๑๒. ประธานกรรมการ ๑. ประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น ประเทศแถบสแกนดิเนเวีย ประเทศเยอรมัน TIJ มีข้อมูลหรือไม่ว่าประเทศเหล่านี้มีนโยบายหรือมาตรการอย่างไรในการสร้างคน ทำให้คนในประเทศจึงเคารพกฎหมาย เพื่อที่จะนำมาเปรียบเทียบกับประเทศไทย ๒. การขยายผลเครือข่ายในประเทศเพื่อบูรณาการการทำงานในการแก้ปัญหาสังคมจะทำให้สามารถเกิด Impact กับคนในประเทศได้

TIJ ควรจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการบูรณาการเพื่อการขับเคลื่อนกระบวนการยุติธรรมตามมาตรฐานสากล โดยให้มีฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการระดับชาติที่เกี่ยวข้องในด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมร่วมเป็นคณะกรรมการ เพื่อพิจารณาแนวทางการขับเคลื่อนหลักนิติธรรม (Rule of Law) ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ รวมทั้ง ศึกษาการดำเนินการในต่างประเทศมาปรับใช้ให้เหมาะสม

๑๓. ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ ผู้อำนวยการสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (ผู้ให้ข้อมูล) การดำเนินการของ TIJ มุ่งที่จะเป็นสมาชิกสหประชาชาติจึงเน้นการทำงานด้านต่างประเทศ และสร้างงานวิจัยเพื่อตอบสนองสหประชาชาติ การที่จะขับเคลื่อนนโยบายในประเทศไทยทาง TIJ มีความถนัดในการประสานหรือถ่ายทอดองค์ความรู้จากต่างประเทศ ซึ่งประเด็นต่างๆใน

กระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการลดปริมาณคดีในศาล การลดจำนวนผู้ต้องขัง การสร้างการยอมรับจากคนในสังคม (คืนคนดีสู่สังคม) TIJ ได้ร่วมมือกับประเทศญี่ปุ่นในการทำกรณีศึกษา ซึ่งตรงนี้กระทรวงยุติธรรมสามารถนำไปขับเคลื่อนได้จริง แต่ในเรื่องที่ทำได้ยากคือเรื่องของ culture of lawfulness ได้มีการทำโครงการร่วมกับอาจารย์มีชัย วีระไวทยะ โดยการสร้างวัฒนธรรมในระดับโรงเรียนในการถอดบทเรียนที่จังหวัดบุรีรัมย์ แต่ยังไม่เห็นหน่วยงานที่จะเป็นเจ้าภาพหลักในการดำเนินการขับเคลื่อน

๑๔. ประธานกรรมการ การทำ Project จะต้องแสวงหาข้อมูลจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ๓ กลุ่ม ได้แก่ คนนอก คนในและคนกลาง เพื่อนำแนวความคิด และประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน

๑๕. ผู้แทนคณบดีคณะนิติศาสตร์หรือเทียบเท่า สถาบันการศึกษาของรัฐ การจะทำให้เกิด Impact กับคนในสังคมนั้น จะต้องเกิดมาจากการปฏิบัติจริงในพื้นที่ จังหวัดเชียงใหม่เกิดปัญหาคนกับป่า โดยชาวบ้านที่อยู่อาศัยมาก่อนถูกกล่าวหาว่าบุกรุกป่า เจ้าหน้าที่จำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎหมาย เราจะแก้ปัญหานี้ได้อย่างไรเพราะในพื้นที่ภาคเหนือมักเกิดปัญหานี้ ซึ่งหากนำแนวคิดเรื่องสัญญาปกครองมาใช้เป็นเครื่องมือให้ชาวบ้านดูแลรักษาป่าแล้กับกรอยู่ในพื้นที่ ซึ่งหากกล่าวแบบภาษาสื่อก็คือการทำให้กระบวนการยุติธรรมสามารถกินได้

๑๖. ผู้แทนคณบดีคณะนิติศาสตร์หรือเทียบเท่า สถาบันการศึกษาของเอกชน ในเรื่องการลดปริมาณคดี การลดจำนวนผู้ต้องขัง และคืนคนดีสู่สังคมนั้น ในประเทศจีนมีวิธีแก้ไขปัญหารูปแบบหนึ่งเรียกว่า China Model โดยใช้กระบวนการยุติธรรมชุมชน มีคณะกรรมการระงับข้อพิพาทในระดับหมู่บ้าน เช่น ปัญหาเรื่องป่าของจังหวัดเชียงใหม่ แทนที่รัฐจะเข้าไปจัดการ เขาจะแก้ปัญหากันเองก่อน ซึ่งบางเรื่องอาจเป็นเรื่องที่ชาวบ้านไม่รู้กฎหมายเพราะเคยทำแบบนี้มานานแล้ว

๑๗. เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม ขอฝากประเด็นให้กับ TIJ เรื่องหนึ่งคือ ประเด็นปัญหาความเชื่อมั่นศรัทธาที่มีต่อกระบวนการยุติธรรม เกิดจากการบริโภคข้อมูลจากสื่อที่ไม่ตรงกัน การบิดเบือนข้อมูลข่าวสารของคนบางกลุ่มเพื่อสร้างสถานการณ์ให้เกิดความไม่เชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรม ทำให้กระทบต่อการบริหารจัดการและการบังคับใช้กฎหมาย เช่น กรณีโดดตึกอาคารศาลอาญาเสียชีวิต ข้อมูลที่สังคมได้รับไม่ครบถ้วน ทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความกดดันไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ต่อได้ ฉะนั้นหาก TIJ ทำ Case study ประเด็นที่ประชาชนให้ความสนใจ แล้วมีข้อมูลที่ครบถ้วน วิเคราะห์ว่าปัญหาในกระบวนการยุติธรรมคืออะไร และแนวทางในการแก้ไขควรทำอย่างไรน่าจะเป็นประโยชน์ ทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นศรัทธาต่อกระบวนการยุติธรรม

๑๘. ผู้แทนปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ประเด็นเรื่อง Social Media สำคัญมาก เพราะปัจจุบันมีการบิดเบือนข้อมูลข่าวสารที่ทำให้กระทบต่อการทำงานของภาครัฐกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมค่อนข้างมาก โดยการนำคดีต่างๆ มาเปรียบเทียบกันให้เกิดความไม่เชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรม ซึ่งรัฐบาลก็มีช่องทางในการสื่อสารคือข่าวจริงประเทศไทย แต่การตามแก้ข่าวสารที่ประชาชนได้รับและเชื่อถือไปแล้วทำได้ยากและใช้เวลานานกว่าจะสามารถรวบรวมข้อมูลเพื่อชี้แจงได้อย่างถูกต้อง

๑๙. ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ ผู้อำนวยการสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (ผู้ให้ข้อมูล) การใช้ Social Media มีความสำคัญมาก สมัยที่ได้ทำงานในคณะกรรมการตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.) พบว่ามีการใช้ข้อมูลที่บิดเบือนสร้างความขัดแย้งให้กับคนในสังคม ซึ่งปัญหานี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยด้วย

๒๐. ประธานกรรมการ อำนวยความยุติธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ ขจัดความทุกข์ยาก สร้างประชาสามัคคี ส่งเสริมคนดีสู่สังคม หากนำมาเชื่อมโยงและทำให้สมดุลกันก็น่าจะเป็นประโยชน์

มติที่ประชุม รับทราบ และมอบหมายฝ่ายเลขานุการ ประสานสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) รับประเด็นที่ประชุมไปพิจารณาดำเนินการ ดังนี้

๑. การจัดตั้งคณะกรรมการบูรณาการเพื่อการขับเคลื่อนกระบวนการยุติธรรมตามมาตรฐานสากล โดยให้มีฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการระดับชาติที่เกี่ยวข้องในด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมร่วมเป็นคณะกรรมการ เพื่อพิจารณาแนวทางการขับเคลื่อนหลักนิติธรรม (Rule of Law) ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ รวมทั้ง ศึกษาการดำเนินการในต่างประเทศมาปรับใช้ให้เหมาะสม

๒. ประสานและรวบรวมสรุปผลการสัมมนาที่สำคัญของหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรม มอบให้สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทยเพื่อพิจารณาดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง

๓. ประสานข้อมูลตัวอย่าง (Case Study) ถอดบทเรียนการจัดการปัญหาคนกับป่า การส่งเสริมการเคารพกฎกติกาในชุมชนจากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สำหรับการขับเคลื่อนในพื้นที่

๔. การสื่อสารกับประชาชน เนื่องจากการบริโภคสื่อ (Hate Speech) การบิดเบือนข้อมูลและสร้างสถานการณ์นำไปสู่การสร้างความไม่เชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรม

๓.๒ ผลการดำเนินการตามมติที่ประชุมคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ (กพยช.)

ฝ่ายเลขานุการ ได้รายงานความคืบหน้าผลการดำเนินการตามมติ กพยช. ดังนี้

๑. การประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๖๑ เมื่อวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๖๑ จำนวน ๑ เรื่อง ได้แก่ รายงานประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๐ คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบร่างรายงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๐ ของ กพยช. และมอบหมายให้ฝ่ายเลขานุการเพิ่มเติมข้อมูล ได้แก่ บทสรุปผู้บริหาร สถานการณ์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และประโยชน์ที่ประชาชนได้รับก่อนนำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อโปรดทราบต่อไป ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติรับทราบแล้วเมื่อวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑

๒. การประชุมครั้งที่ ๓/๒๕๖๑ เมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑ จำนวน ๕ เรื่อง ดังนี้

๒.๑ (ร่าง) แผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๖๒ – ๒๕๖๕) และแนวทางการขับเคลื่อน ที่ประชุมมีมติเห็นชอบในหลักการตามที่ฝ่ายเลขานุการเสนอ และมอบหมายฝ่ายเลขานุการรับข้อสังเกตไปพิจารณาปรับปรุงในประเด็นต่างๆ ดังนี้

๑) การผนวกแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศกระบวนการยุติธรรม เข้าไว้ในยุทธศาสตร์ที่ ๕ ของแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๓

๒) รายละเอียดของแผนแม่บทเห็นควรให้ปรับปรุง เช่น บทเกริ่นนำของแผนแม่บทฯ กล่าวโดยเฉพาะเจตนารมณ์ในการจัดทำแผนควรเน้นย้ำคำที่สำคัญ ได้แก่ ความเป็นธรรม ความเสมอภาค การลดความเหลื่อมล้ำ ความรวดเร็ว การมีส่วนร่วม และความมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงของแผนแม่บทกับแผนระดับชาติ

๓) พิจารณาจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action Plan) หรือโครงการเพื่อดำเนินการตามแผนแม่บทให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

๔) เสนอ (ร่าง) แผนแม่บทฯ ไปยังสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๐ เรื่อง แนวทางการเสนอแผนเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณากลับกรองตามขั้นตอนก่อนนำเสนอคณะรัฐมนตรีต่อไป

ซึ่งฝ่ายเลขานุการได้ปรับปรุงประเด็นตามข้อสังเกตของ กพยช. และประธาน กพยช. ได้มีหนังสือถึงคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเพื่อส่งร่างแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๖๒ – ๒๕๖๕) ตามหนังสือที่ ยธ ๐๙๐๒/๑๒๘๒ ลงวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

๒.๒ การจัดทำหลักสูตรกลางเพื่อพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมที่ประชุมมีมติเห็นชอบในหลักการตามที่ฝ่ายเลขานุการเสนอ และมอบหมายฝ่ายเลขานุการดำเนินการ ดังนี้

๑) เพิ่มเติมกลุ่มเป้าหมายที่เป็นบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ ข้าราชการตุลาการ และข้าราชการอัยการ เนื่องจากหลักสูตรกลางเป็นหลักสูตรพื้นฐานให้เกิดการปรับเปลี่ยน Mind Set ให้มีความรับผิดชอบ จริยธรรม จิตสำนึก จิตสาธารณะ

๒) รูปแบบในการฝึกอบรมควรดำเนินการให้มีความหลากหลาย อาทิ การยกระดับการฝึกอบรมในห้องเรียนผ่านรูปแบบการบรรยายและเสวนา การฝึกอบรมผ่านการใช้สื่อเทคโนโลยี การฝึกอบรมผ่านการจัดกิจกรรมกลุ่ม เป็นต้น

ซึ่งฝ่ายเลขานุการ ได้พัฒนาและปรับปรุงข้อมูลตามข้อสังเกตของ กพยช. และจัดทำคู่มือแนวทางการดำเนินงานดังกล่าว พร้อมทั้งจัดส่งให้แก่หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเพื่อดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไปเป็นที่เรียบร้อยแล้ว และได้นำเข้าสู่การประชุมคณะอนุกรรมการพัฒนาความรู้และส่งเสริมคุณธรรมแก่บุคลากรในงานยุติธรรม ครั้งที่ ๓/๒๕๖๑

๒.๓ (ร่าง) ยุทธศาสตร์การวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๒ – ๒๕๖๕ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบในหลักการตามที่ฝ่ายเลขานุการเสนอ และมอบหมายฝ่ายเลขานุการดำเนินการ ดังนี้

๑) เปลี่ยนชื่อจาก "ยุทธศาสตร์การวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการยุติธรรม พ.ศ.๒๕๖๒-๒๕๖๕" โดยเห็นควรใช้คำว่า "กรอบการวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๒-๒๕๖๕" แทน เพื่อไม่ให้ทับซ้อนกับแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติ

๒) จัดกลุ่มและจัดลำดับความสำคัญประเด็น/หัวข้อการวิจัย เพื่อให้สามารถดำเนินการวิจัยได้ ภายในกรอบระยะเวลา พร้อมทั้งทบทวนประเด็น/หัวข้อการวิจัย ที่มีการดำเนินการของสถาบันการศึกษาในปัจจุบัน เพื่อลดความซ้ำซ้อนของงานวิจัย

๓) ปรับปรุงเหตุผลความจำเป็นและประเด็นการวิจัยตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ อาทิ การเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม ควรขยายรวมถึงกระบวนการยุติธรรมทางปกครองด้วย และประเด็นการวิจัยที่รองรับเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ เช่น blockchain bitcoin เป็นต้น

๔) แจ้งให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมใช้เป็นกรอบแนวทางการเสนอคำของบประมาณและให้สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติและสำนักงานงบประมาณใช้เป็นแนวทางการจัดสรรงบประมาณการวิจัยด้านกระบวนการยุติธรรมในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓-๒๕๖๕

ซึ่งฝ่ายเลขานุการ ได้พัฒนาและปรับปรุงข้อมูลตามข้อสังเกตของ กพยช. และได้นำเข้าสู่การประชุมคณะอนุกรรมการพัฒนาและส่งเสริมการวิจัยในกระบวนการยุติธรรม ครั้งที่ ๒/๒๕๖๑ ต่อมาประธาน กพยช. ได้มีหนังสือแจ้งผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ และเลขาธิการคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และฝ่ายเลขานุการได้มีหนังสือส่งกรอบการวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๒-๒๕๖๕ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเรียบร้อยแล้ว

๒.๔ แนวทางการดำเนินการบูรณาการ งบประมาณด้านการพัฒนากฎหมาย และการบังคับใช้ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบในหลักการแนวทางการดำเนินการบูรณาการงบประมาณด้านการพัฒนา

กฎหมายและการบังคับใช้ และมอบหมายฝ่ายเลขานุการดำเนินการจัดทำรายละเอียดเพิ่มเติมเพื่อให้เห็นความชัดเจนที่จะนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติได้ดียิ่งขึ้น โดยฝ่ายเลขานุการฯ ได้จัดทำรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับการดำเนินการด้านที่ ๔ การบูรณาการงบประมาณด้านการพัฒนากฎหมายและการบังคับใช้ให้มีความชัดเจนเพื่อนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติได้ดียิ่งขึ้นตามมติของ กพยช. เรียบร้อยแล้ว และได้นำเข้าสู่การประชุมคณะอนุกรรมการพัฒนากฎหมายและการบังคับใช้ ครั้งที่ ๔/๒๕๖๑

๒.๕ การพัฒนาระบบมาตรการช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมอย่างบูรณาการ และเป็นไปตามมาตรฐานสากลกรณีศึกษาผู้เสียหายคดีความผิดทางเพศ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ประชุมมีมติรับทราบแนวทางการพัฒนาระบบมาตรการช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมอย่างบูรณาการและเป็นไปตามมาตรฐานสากลกรณีศึกษาผู้เสียหายคดีความผิดทางเพศ จังหวัดกาฬสินธุ์ และมอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑) สำนักงานตำรวจแห่งชาติรับประเด็นการเพิ่มพนักงานสอบสวนหญิงในการทำหน้าที่สอบสวนกรณีผู้เสียหายเป็นผู้หญิงไปพิจารณาดำเนินการ

๒) ฝ่ายเลขานุการ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รับข้อสังเกตในประเด็นต่างๆ ไปพิจารณาทหาแนวทางการดำเนินงานร่วมกัน อาทิ ความยินยอมของผู้เสียหายในการปล่อยตัวชั่วคราวซึ่งเป็นหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่แตกต่างไปจากบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดเกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราว การร้องขอให้มีการสืบพยาน โดยหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าระหว่างผู้เสียหายกับจำเลย ความพร้อมในการเข้าร่วมการสอบสวนของสหวิชาชีพ เป็นต้น และนำเสนอ กพยช. พิจารณาต่อไป

ซึ่งฝ่ายเลขานุการได้แจ้งมติการประชุมดังกล่าวให้ผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และอธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ตามหนังสือที่ ยธ ๐๙๐๒/๑๐๕๘ ลงวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๑ และ ยธ ๐๙๐๒/๙๙๖ ลงวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑ ต่อมากรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้จัดประชุมเพื่อหาแนวทางการใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อพัฒนาระบบการช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมเมื่อวันศุกร์ที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๑ โดยจะรายงานให้ กพยช. ทราบในการประชุมครั้งถัดไป

มติที่ประชุม

รับทราบ

๓.๓ ความคืบหน้าการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการ ระหว่างเดือน พฤษภาคม - ปัจจุบัน

ฝ่ายเลขานุการได้รายงานการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการฯ จำนวน ๘ คณะระหว่างเดือนมีนาคม จนถึงปัจจุบัน โดยมีวาระพิจารณาที่สำคัญ ดังนี้

๑. คณะอนุกรรมการประสานและพัฒนาระบบงานยุติธรรม

การประชุมครั้งที่ ๒/๒๕๖๑ (วันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๑)

(๑) ร่างแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๓

(พ.ศ.๒๕๖๒-๒๕๖๕)

(๒) ร่างกรอบแนวทางการจัดทำงบประมาณบูรณาการเชิงยุทธศาสตร์ แผนงานบูรณาการปฏิรูปกฎหมายและพัฒนาระบบงานยุติธรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๓ - ๒๕๖๔ ทั้งนี้ มีวาระเพื่อทราบที่สำคัญคือ การติดตามความคืบหน้าการดำเนินงานตามงบประมาณในลักษณะบูรณาการเชิงยุทธศาสตร์แผนงานบูรณาการปฏิรูปกฎหมายและพัฒนาระบบงานยุติธรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๑ (รายละเอียดปรากฏตามเอกสารประกอบวาระที่ ๓.๓)

๒. คณะอนุกรรมการพัฒนากฎหมายและการบังคับใช้

๒.๑ การประชุมครั้งที่ ๔/๒๕๖๑ (วันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑)

(๑) แนวทางปฏิบัติทั่วไปในการจัดการข้อมูลประวัติอาชญากรรม

(๒) (ร่าง) รายงานผลการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการพัฒนากฎหมาย

และการบังคับใช้

๒.๒ การประชุมครั้งที่ ๕/๒๕๖๑ (วันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๑)

(๑) สถานการณ์ความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรม

๓. คณะอนุกรรมการพัฒนาและส่งเสริมการวิจัยในกระบวนการยุติธรรม

การประชุมครั้งที่ ๒/๒๕๖๑ (วันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๖๑)

(๑) การจัดลำดับความสำคัญประเด็น/หัวข้อการวิจัยตามกรอบการวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๒ - ๒๕๖๕ : การดำเนินการตามมติ กพยช.ครั้งที่ ๓/๒๕๖๑

๔. คณะอนุกรรมการพัฒนาความรู้และส่งเสริมคุณธรรมแก่บุคลากรในงานยุติธรรม

การประชุมครั้งที่ ๓/๒๕๖๑ (วันที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๖๑)

(๑) การบูรณาการงบประมาณด้านการพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ปีงบประมาณ ๒๕๖๓ - ๒๕๖๔

๕. คณะอนุกรรมการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศกระบวนการยุติธรรม

การประชุมครั้งที่ ๓/๒๕๖๑ (วันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๑)

(๑) แนวทางการขับเคลื่อนศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกระบวนการยุติธรรม DXC ด้วย Big data

(๒) กรอบแนวทางการจัดทำบูรณาการแผนงานบูรณาการการปฏิรูป

กฎหมายและพัฒนากระบวนการยุติธรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓

๖. คณะอนุกรรมการกำหนดยุทธศาสตร์และแผนงานในการเตรียมความพร้อมและรองรับการจัดตั้งศาลชั้นต้นและแผนกคดีในศาลยุติธรรม

การประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๖๑ (วันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑)

(๑) การกำหนดกรอบงบประมาณที่จะขอรับจัดสรรในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ เพื่อรองรับการจัดตั้งศาลชั้นต้นและแผนกคดีในศาลยุติธรรม (รายละเอียดปรากฏตามเอกสารประกอบวาระที่ ๓.๓)

๗. คณะอนุกรรมการปฏิรูปตัวชี้วัดประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

การประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๖๑ (วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๖๑)

(๑) ร่างชุดตัวชี้วัดประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและร่างวิธีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล

(๒) ข้อเสนอวิธีการใช้ประโยชน์จากตัวชี้วัดประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

๘. คณะอนุกรรมการด้านการปฏิรูปการพัฒนามาตรการต่อผู้กระทำผิดอาญาแทนการควบคุมตัวโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรวิชาชีพและชุมชน

๘.๑ การประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๖๑ (วันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๑)

(๑) กรอบแนวทางการพัฒนาระบบการใช้มาตรการต่อผู้กระทำผิดอาญาแทนการควบคุมตัว (Non-custodial measures) ในประเทศไทย

๘.๒ การประชุมครั้งที่ ๒/๒๕๖๑ (วันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๖๑)

(๑) กรอบที่ ๑ การพัฒนาระบบการประเมินความเสี่ยงก่อนใช้มาตรการต่อผู้กระทำผิดอาญาแทนการควบคุมตัวในประเทศไทย

ประเด็นอภิปราย

ที่ประชุมได้มีประเด็นอภิปราย ดังนี้

๑. ประธานกรรมการ คณะอนุกรรมการพัฒนาและส่งเสริมการวิจัยในกระบวนการยุติธรรม ที่มีการจัดลำดับความสำคัญประเด็น/หัวข้อการวิจัยนั้น ขอทราบประเด็นสำคัญสัก ๒-๓ เรื่องที่จะใช้เป็นหัวข้อในการวิจัย

๒. ฝ่ายเลขานุการ การจัดลำดับความสำคัญประเด็น/หัวข้อการวิจัยในปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๓ กรอบการวิจัยที่ ๑ เป็นการวิจัยเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม เช่น ชุดโครงการวิจัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ได้แก่ การศึกษาแนวทางการคุ้มครองเด็กที่ยังไม่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพื่อป้องกันการกระทำผิด การศึกษาผลกระทบของกระบวนการยุติธรรมที่มีต่อเด็กและครอบครัวของผู้เสียหายและจำเลย การศึกษามาตรการการบำบัดฟื้นฟูบนพื้นฐานบนหลักฐานเชิงประจักษ์ และการพัฒนาประสิทธิภาพและการแก้ไขข้อขัดข้องในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชน ชุดโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาแนวทางการลดการกระทำผิด ได้แก่ การทบทวนและสังเคราะห์งานวิจัยในต่างประเทศเกี่ยวกับวิธีการหรือมาตรการที่นำมาใช้ อย่างให้ได้ผลดีในการลดปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของผู้ที่พ้นโทษ การพัฒนาตัวชี้วัดด้านการลดการกระทำผิดซ้ำ ระบบและเครื่องมือการประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำเพื่อให้หน่วยงานนำไปใช้เป็นมาตรฐานเดียวกัน การวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยและเงื่อนไขในการกระทำความผิดซ้ำของผู้พ้นโทษทั้งที่เป็นผู้ใหญ่และเยาวชน ชุดโครงการวิจัยเพื่อปฏิรูปการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา โดยค้นหาแนวทางการจัดการที่เหมาะสมเกี่ยวกับการเข้าถึงสิทธิในการได้รับการปล่อยชั่วคราวของจำเลย เป็นต้น กรอบการวิจัยที่ ๒ การวิจัยสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม กรอบการวิจัยที่ ๓ การวิจัยเพื่อประเมินผลกระทบของกฎหมาย และความสอดคล้องของกฎหมายกับสภาพการณ์ปัจจุบัน กรอบการวิจัยที่ ๔ การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบข้อมูลและนวัตกรรมของกระบวนการยุติธรรม เช่น ชุดโครงการวิจัยนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อพัฒนากฎหมาย การสอบสวน การเก็บและพิสูจน์หลักฐาน และนวัตกรรมเกี่ยวกับระบบศาล งานลงโทษเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และฟื้นฟูศักยภาพผู้ละเมิดกฎหมาย ได้แก่ โครงการวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมที่ช่วยแก้ปัญหาระบบงานสอบสวน เช่น การพิสูจน์อัตลักษณ์ออนไลน์ การหาข้อเท็จจริง และพยานหลักฐาน เป็นต้น ชุดโครงการวิจัยเพื่อการปฏิรูประบบนิติวิทยาศาสตร์ ได้แก่ การศึกษาแนวทางการจัดทำแผนบูรณาการความร่วมมือปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ การศึกษาแนวทางการพัฒนาและยกระดับห้องปฏิบัติการให้ได้มาตรฐานและมีความทันสมัย การศึกษาแนวทางการพัฒนาความรู้และศักยภาพผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ และที่เกี่ยวข้องให้มีมาตรฐานและมีความทันสมัย เป็นต้น กรอบการวิจัยที่ ๕ การพัฒนาระบบบริหารและการจัดการงานวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการยุติธรรม

๓. ประธานกรรมการ ข้อมูลที่ฝ่ายเลขานุการนำเสนอ นั้นเป็นการวิจัยที่สามารถแก้ปัญหาเรื่องความเชื่อมั่นความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมได้ แล้วในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒ เป็นการวิจัยเรื่องอะไร สามารถตอบโจทย์คนในสังคมได้หรือไม่ ฉะนั้นควรมีการทบทวนหรือปรับปรุงโครงการ/หัวข้อวิจัยให้สอดคล้องกับกรอบการวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๒-๒๕๖๕

คณะอนุกรรมการพัฒนาความรู้และส่งเสริมคุณธรรมแก่บุคลากรในงานยุติธรรม มีผลงานเรื่องใดบ้างที่ทำให้เกิด Impact กันคนในสังคม

/๔.ฝ่ายเลขานุการ...

๔. ฝ่ายเลขานุการ กรอบที่ใช้ในการทำงานของคณะอนุกรรมการพัฒนาความรู้และส่งเสริมคุณธรรมแก่บุคลากรในงานยุติธรรมจะเน้นที่กรอบเก่ง ดี มีสุข ซึ่งกรอบเก่งที่เคยผ่านการพิจารณาของ กพยช.แล้ว คือหลักสูตรกลางระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูง ที่จะพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะและทัศนคติของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมที่ผ่านการฝึกอบรม สามารถนำเอาองค์ความรู้ ทักษะและทัศนคติไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งต่อตนเอง หน่วยงาน และประชาชน กรอบดีคือ TRUST การส่งเสริมค่านิยมร่วมของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม โดยมีการคัดเลือกบุคคลต้นแบบด้านการส่งเสริมค่านิยมร่วม ซึ่งในเรื่องของรางวัลนั้นก็อยู่ในระหว่างทบทวนว่าควรขอพระราชทานหรือไม่ ส่วนเรื่องรูปแบบการดำเนินการ เกณฑ์การพิจารณา คุณสมบัติ วิธีดำเนินการ คัดเลือกนั้นได้ปรับตามข้อสังเกตของ กพยช.เรียบร้อยแล้ว กรอบมีสุขจะเป็นการสร้างขวัญกำลังใจและแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งแบ่งออกเป็นค่าตอบแทนที่เป็นตัวเงินและค่าตอบแทนที่ไม่เป็นตัวเงิน

๕. ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม แนวทางการเตรียมบุคลากรก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ฝ่ายเลขานุการได้ประสานความร่วมมือกับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) เพื่อให้สถาบันการศึกษาบรรจุองค์ความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมไว้ในหมวดวิชาบังคับ ส่วนแนวทางการพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมมีหลักสูตรกลางสำหรับบุคลากรระดับต้น หลักสูตรกลางสำหรับบุคลากรระดับกลาง และหลักสูตรกลางสำหรับบุคลากรระดับสูง

๖. ประธานกรรมการ ขอฝากประเด็นคำว่า “ส่งเสริมคุณธรรมให้แก่บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม” ที่ปัจจุบันประชาชนขาดความเชื่อมั่นศรัทธา จะส่งเสริมอย่างไรและผลดำเนินการจะเป็นอย่างไร

มติที่ประชุม รับทราบ และมอบหมายคณะอนุกรรมการและฝ่ายเลขานุการดำเนินการดังนี้

๑. ให้ฝ่ายเลขานุการฯ ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ได้รับจัดสรรงบประมาณด้านการวิจัย ในปี พ.ศ.๒๕๖๒ ให้พิจารณาทบทวนหรือปรับปรุงโครงการ/หัวข้อวิจัยให้สอดคล้องกับกรอบการวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๒-๒๕๖๕ และติดตามความคืบหน้าเพื่อรายงานอนุกรรมการ และ กพยช. ทราบ ต่อไป

๒. ให้คณะอนุกรรมการพัฒนาความรู้และส่งเสริมคุณธรรมแก่บุคลากรในงานยุติธรรม ทบทวนกรอบการดำเนินงานโดยให้มุ่งเน้นการดำเนินการเพื่อส่งเสริมคุณธรรมให้แก่บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

๓.๔ การประชุมหารือแนวทางการดำเนินงานตามแผนการปฏิรูปประเทศ ด้านกระบวนการยุติธรรมภายใต้กรอบการขับเคลื่อนภารกิจของคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ

ฝ่ายเลขานุการได้รายงานต่อที่ประชุมว่าจากแผนการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรมที่ได้มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๖ เมษายน ๒๕๖๑ ที่ผ่านมา มีประเด็นเกี่ยวกับการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ รวมถึงการจัดทำกฎหมายใหม่และแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเดิม ซึ่งมีความสอดคล้องกับภารกิจในการให้ข้อเสนอแนะและให้ความเห็นเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและแนวทางการบริหารงานยุติธรรมของคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ (กพยช.) ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายเป็นประธาน ดังนั้น เพื่อประโยชน์ในการขับเคลื่อนงานด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมของประเทศให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สำนักงานกิจการยุติธรรมในฐานะฝ่ายเลขานุการ กพยช. จึงได้จัดการประชุมหารือแนวทางการดำเนินงานตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม

/ภายใต้กรอบการ...

ภายใต้กรอบการขับเคลื่อนภารกิจของ กพยช. เมื่อวันที่พฤษภาคมที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๑ ณ ห้องประชุม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม โดยเป็นการหารือร่วมกันระหว่างรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงยุติธรรม (พลอากาศเอก ประจิน จั่นตอง) ในฐานะประธาน กพยช. และนายอัคร จารุจินดา ประธานกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรมและคณะ พร้อมด้วยปลัดกระทรวงยุติธรรม อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ผู้อำนวยการสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ และรองอธิบดีกรมราชทัณฑ์ (นายอายุตม์ สินธพพันธุ์) โดยมีผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรมทำหน้าที่ฝ่ายเลขานุการฯ

การประชุมหารือแนวทางการดำเนินงานตามแผนการปฏิรูปประเทศด้าน กระบวนการยุติธรรมภายใต้กรอบการขับเคลื่อนภารกิจของ กพยช.

ที่ประชุมได้พิจารณาแนวทางการดำเนินงานตามแผนการปฏิรูปประเทศด้าน กระบวนการยุติธรรม โดยมีสาระสำคัญโดยสรุปดังนี้

๑. แนวทางการประสานงานกับกระทรวงยุติธรรม รวมถึงการเผยแพร่ข้อมูล ตลอดจนการยกย่องและการเสนอร่างกฎหมายที่คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม รับผิดชอบ

ที่ประชุมได้หารือถึงแนวทางการร่วมมือระหว่างกระทรวงยุติธรรมและ คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรมในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การพัฒนากฎหมายและการดำเนิน โครงการ รวมถึงการเผยแพร่และสร้างการรับรู้ผลการดำเนินงานตามแผนปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการ ยุติธรรม โดยกระทรวงยุติธรรมมีความยินดีในการดำเนินการร่วมกับคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้าน กระบวนการยุติธรรม และเห็นควรให้นำแนวทางของคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม เข้าสู่การพิจารณาในการประชุม กพยช. เพื่อให้ กพยช. ร่วมขับเคลื่อนการดำเนินการให้เป็นรูปธรรมด้วย

๒. การจัดทำกฎหมายตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม

คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรมได้นำเรียนข้อมูลต่อ ที่ประชุมถึงกฎหมายที่ต้องดำเนินการจัดทำตามแผนปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรมที่ต้องจัดทำขึ้น ใหม่และแก้ไขเพิ่มเติม จำนวน ๔๑ ฉบับ โดยแบ่งเป็นร่างกฎหมายที่ต้องจัดทำตามแผนการปฏิรูปประเทศด้าน กระบวนการยุติธรรม ดังนี้

๒.๑ ร่างกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องกับกระทรวงยุติธรรมและส่วนราชการอื่น จำนวน ๑๓ ฉบับ โดยบางฉบับเป็นกรณีที่กระทรวงยุติธรรมเป็นเจ้าของเพียงหน่วยงานเดียว และบางฉบับเป็น ร่างกฎหมายที่ต้องร่วมดำเนินการกับส่วนราชการอื่น

๒.๒ ร่างกฎหมายที่คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม หรือส่วนราชการอื่นเป็นผู้ดำเนินการ จำนวน ๒๘ ฉบับ

โดยที่ประชุมมีความเห็นร่วมกันว่า ควรมีการศึกษาและระดมความคิดเห็น ร่วมกันเพื่อแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังแต่ต้นทางของกระบวนการยุติธรรมเพื่อนำไปสู่การจัดทำกฎหมาย ตามแผนการปฏิรูปประเทศที่มีประสิทธิภาพและสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะ ประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมในปัจจุบัน ได้แก่ การพัฒนาระบบการสอบสวน การพัฒนาระบบ นิติวิทยาศาสตร์ที่ครอบคลุมถึงการเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน การพิสูจน์ศพพินินาม และการชันสูตรพลิกศพ และการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม ซึ่งในหลายประเด็นอาจมีความจำเป็นต้องยกระดับ จากระเบียบเป็นกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ หรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน เป็นต้น ทั้งนี้ เห็นควรให้มีการแต่งตั้งผู้แทนจากกระทรวงยุติธรรมเข้าร่วมเป็นอนุกรรมการในการจัดทำกฎหมายร่วมกับ คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรมด้วย

๓. การดำเนินกิจกรรมตามนโยบายของรัฐบาลเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในระยะสั้น (Quick Win) ของคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม

ที่ประชุมได้พิจารณาถึงการดำเนินกิจกรรมตามนโยบายของรัฐบาลเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในระยะสั้น หรือ Quick Win ตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม โดยกิจกรรม Quick Win ที่สำคัญมีจำนวน ๔ โครงการ ได้แก่

- ๓.๑ โครงการรับแจ้งความทุกท้องที่
- ๓.๒ โครงการห้ามนำผู้ต้องหาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน
- ๓.๓ โครงการทนายความอาสาประจำสถานีตำรวจ
- ๓.๔ โครงการปล่อยชั่วคราวในวันหยุดราชการ

โดยโครงการที่ได้มีการดำเนินการเรียบร้อยแล้ว ๒ โครงการ ได้แก่ โครงการรับแจ้งความทุกท้องที่ และโครงการห้ามนำผู้ต้องหาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน โดยการแก้ไขระเบียบและคำสั่งที่เกี่ยวข้องของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำหรับอีก ๒ โครงการอยู่ระหว่างดำเนินการ ได้แก่ โครงการทนายความอาสาประจำสถานีตำรวจ และโครงการปล่อยชั่วคราวในวันหยุดราชการ อย่างไรก็ตาม ที่ประชุมเห็นว่า การดำเนินกิจกรรม Quick Win ทั้งสองเรื่องนี้เป็นเรื่องที่มีความสอดคล้องกับภารกิจของกระทรวงยุติธรรม จึงสามารถผลักดันให้เกิดขึ้นจริงในระยะเวลายันสั้นและให้มีการดำเนินการในหลายมิติยิ่งขึ้นได้ อาทิ การส่งเสริมให้มีพนักงานสอบสวนหญิงประจำสถานีตำรวจ การประชาสัมพันธ์ภารกิจงานของยุติธรรมจังหวัด ยุติธรรมชุมชน และกองทุนยุติธรรมเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงการอำนวยความสะดวกยุติธรรมได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งในส่วนของ การประชาสัมพันธ์ภารกิจนี้ คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรมอาจสนับสนุนให้ความช่วยเหลือในการประชาสัมพันธ์ภารกิจของกระทรวงยุติธรรมผ่านสื่อโทรทัศน์เพื่อให้ประชาชนรับทราบอย่างทั่วถึงได้อีกทางหนึ่งด้วย

๔. ข้อห่วงกังวลเกี่ยวกับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรม

ที่ประชุมมีข้อห่วงกังวลเกี่ยวกับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรม อันเนื่องมาจากเหตุการณ์ความสูญเสียหรือความเสียหายของเหยื่อหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการอำนวยความสะดวกยุติธรรมทั้งทางแพ่งและทางอาญาในห้วงเวลาที่ผ่านมา อาทิ กรณีครูถูกฟ้องยึดทรัพย์เพราะค้าประกันกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) กรณีผู้เป็นพ่อของผู้เสียหายกระโดดจากชั้น ๘ อาคารศาลอาญาภายหลังศาลยกฟ้องคดีที่ผู้เสียหายถูกแทงจนเสียชีวิต กรณีคดีน้องน้ำหวานที่เสียชีวิตจากอุบัติเหตุรถชนต้นไม้ และกรณีน้องหญิงตรกรถเทอร์ลเลอร์เสียชีวิต โดยเห็นว่า กรณีเหล่านี้เป็นเรื่องที่กระทบความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรม ดังนั้น หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมจึงต้องมีความร่วมมือและเร่งรัดดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตนเพื่อฟื้นคืนความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนโดยเร็ว

มติที่ประชุม

รับทราบ

๓.๕ สรุปผลการประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ ๑๖
“พัฒนากระบวนการยุติธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ นำความยุติธรรมสู่ประชาชน”

ความเป็นมา

๑. กระทรวงยุติธรรม โดยสำนักงานกิจการยุติธรรม (สกธ.) ในฐานะฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ (กพยช.) ซึ่งมีภารกิจหลักที่สำคัญประการหนึ่งคือ ส่งเสริมการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม เสนอแนะและให้ความเห็นด้านกฎหมาย รวมทั้งพัฒนากระบวนการยุติธรรมในภาพรวมของประเทศและผลักดันให้เป็นนโยบายระดับชาติด้านการอำนวยความสะดวกยุติธรรมในสังคม ตลอดจนทำการศึกษาวิจัยเพื่อแสวงหาแนวทางในการปรับปรุง และพัฒนากระบวนการยุติธรรมในด้านต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเผยแพร่องค์ความรู้ต่อสาธารณชน

/โดยดำเนินการ...

โดยดำเนินการจัดการประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม (The National Symposium on Justice Administration) อย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปีตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๖ เป็นต้นมา รวมทั้งหมด ๑๕ ครั้ง

๒. สำหรับการประชุมระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ ๑๖ ได้กำหนดหัวข้อหลักของการประชุมคือ “พัฒนากระบวนการยุติธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ นำความยุติธรรมสู่ประชาชน” เป็นการนำยุทธศาสตร์ชาติ แผนปฏิรูปประเทศ นโยบายของรัฐบาล และนโยบายของรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (พลอากาศเอก ประจิน จั่นตอง) ที่มุ่งขจัดความเหลื่อมล้ำในสังคม มุ่งสร้างความเสมอภาคในการเข้าถึงความยุติธรรมให้ครอบคลุมทุกมิติ และทุกกลุ่มเป้าหมายโดยการนำเสนอผลงานทางวิชาการและผลการดำเนินการตามภารกิจที่เกิดผลสำเร็จ มีความเป็นเลิศในการลดความเหลื่อมล้ำ สามารถนำความยุติธรรมให้แก่ประชาชนได้อย่างเป็นรูปธรรม

การดำเนินการ

๑. การประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ ๑๖ “พัฒนากระบวนการยุติธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ นำความยุติธรรมสู่ประชาชน” ในระหว่างวันที่ ๒-๓ สิงหาคม ๒๕๖๑ ณ ห้องรอยัลจูบิลี บอลรูม อิมแพ็ค เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี มีผู้เข้าร่วมประชุม รวมจำนวน ๑,๓๓๐ คน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารระดับสูง บุคลากรของหน่วยงานทั้งในกระทรวงยุติธรรมและในกระบวนการยุติธรรม ประชาชนทั่วไป เครือข่ายภาคประชาชนกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ นิสิต นักศึกษา ครูและนักเรียนในโครงการโรงเรียนอุปถัมภ์และสื่อนวมลชน

๒. ภาพรวมของการประชุม แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ได้แก่

๒.๑ การจัดแสดงนิทรรศการของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม จำนวน ๑๔ หน่วยงาน ได้แก่ (๑) หน่วยงานในกระทรวงยุติธรรม ๑๑ หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม กรมคุมประพฤติ กรมราชทัณฑ์ กรมบังคับคดี กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรมสอบสวนคดีพิเศษ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สถาบันอนุญาโตตุลาการ และสำนักงานกิจการยุติธรรม (๒) หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม จำนวน ๓ หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

๒.๒ การประชุมสัมมนา ประกอบด้วย ๑) การปาฐกถาพิเศษโดย พลอากาศเอก ประจิน จั่นตอง รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ในหัวข้อ “พัฒนากระบวนการยุติธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ นำความยุติธรรมสู่ประชาชน” ๒) การบรรยายพิเศษโดยหม่อมหลวงปนัดดา ดิศกุล ผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำนายกรัฐมนตรี ปฏิบัติราชการกระทรวงยุติธรรมในหัวข้อ “ศาสตร์พระราชากับการพัฒนากระบวนการยุติธรรมที่ยั่งยืน” ๓) เวทีเสวนาใน ๓ หัวข้อ ได้แก่ (๑) เวทีเสวนา หัวข้อ “กระบวนการยุติธรรมเพื่อคนยากไร้ : คุ้มครองสิทธิ สร้างโอกาส ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเท่าเทียม” (๒) เวทีเสวนา หัวข้อ “แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างภูมิคุ้มกัน พัฒนาการอำนวยความยุติธรรม สร้างสังคมยั่งยืน” (๓) เวทีเสวนา หัวข้อ “กระบวนการยุติธรรมในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล”

๓. สรุปสาระสำคัญการประชุมสัมมนา

๓.๑ การปาฐกถาพิเศษโดย พลอากาศเอก ประจิน จั่นตอง รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ในหัวข้อ “พัฒนากระบวนการยุติธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ นำความยุติธรรมสู่ประชาชน” รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมได้ชี้ให้เห็นว่าการปฏิบัติงานในเรื่องที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมนั้นมีความซับซ้อน เนื่องจากมีหลายหน่วยงานทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ สิ่งสำคัญที่ต้องดำเนินการ ได้แก่ การสร้างความเข้าใจกฎกติกาและการพัฒนาช่องทางให้ประชาชนเข้าถึงการอำนวยความยุติธรรมได้ การเพิ่มความสามารถของบุคลากรในการให้คำแนะนำให้คำปรึกษาแก้ไขปัญหาให้ประชาชนโดยผ่านสื่อต่างๆ การทำงานเชิงรุกลงไปในพื้นที่ ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การปฏิบัติงานประสบ

ความสำเร็จคือ (๑) มีการวางแผนที่ดีโดยการรับฟังความคิดเห็นแบบ Top-down Bottom-up (๒) มีการสร้างเครือข่ายและการลงพื้นที่ (๓) ประชาชนคนไทยได้รับรู้/ยอมรับกฎกติกาและกฎหมาย (๔) ใช้หลักการสร้างจิตอาสา เพื่อให้สังคมมีความเป็นปึกแผ่น มีความปรองดอง เป็นสังคมอุดมสุข

ในโอกาสนี้ได้เน้นย้ำนโยบายของกระทรวงยุติธรรมในการพัฒนากระบวนการยุติธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ นำความยุติธรรมสู่ประชาชน ได้แก่ นโยบาย ๕ จำเป็นต่อเนื่อง ๔ จำเป็นเร่งด่วน ๓ จำเป็นยั่งยืน ประกอบด้วย

๑. นโยบาย ๕ จำเป็นต่อเนื่อง ได้แก่

๑) อำนวยความยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพ กล่าวคือการพัฒนาให้ระบบการให้บริการประชาชนลงสู่ระดับพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย สะดวก ท้วม และเท่าเทียม ไม่ว่าจะอยู่ในพื้นที่ใด หรือสถานะใด

๒) ลดความเหลื่อมล้ำ โดยการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด นับตั้งแต่ก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม และภายหลังที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมแล้ว

๓) ขจัดความทุกข์ยาก โดยการน้อมนำพระราชดำรัส “ศาสตร์พระราชา” และ “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร มาปฏิบัติ ให้เกิดผลอย่างจริงจัง ทั้งในการ ใช้ชีวิต และการปฏิบัติงาน

๔) สร้างประชาสามัคคี ส่งเสริมบทบาทของสังคมและชุมชน เพื่อให้ร่วมกันคิด ร่วมกันแก้ไขปัญหา และร่วมกันสร้างสรรค์สิ่งที่ดี และเหมาะสมกับบริบทของตนเองในทุกพื้นที่ เกิดขึ้นเป็นความสามัคคีในระหว่างกัน อันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของสังคมและประเทศชาติในที่สุด

๕) ส่งเสริมคนดีสู่สังคม ผู้ที่ก้าวพลาดกระทำผิดนั้น กระทรวงยุติธรรมก็มีความพยายามอย่างเต็มที่ ที่จะทำการแก้ไขฟื้นฟู ปรับทัศนคติ ผิดแผกอาชีพ เพื่อวันหนึ่งจะได้กลับเข้าร่วมอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขอีกครั้งหนึ่ง

๒. นโยบาย ๔ จำเป็นเร่งด่วน เพื่อแก้ไขปัญหาที่เรื้อรัง และสะสมมานาน และไม่อาจจัด หรือป้องกันให้สำเร็จลงได้โดยง่าย การปล่อยให้ปัญหาคาราคาซังอยู่ ก็กลับทำให้ปัญหาลุกลามมากขึ้นทุกขณะ ได้แก่

๑) เร่งดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยจะต้องลดระดับความรุนแรงของสถานการณ์ การแพร่ระบาด พร้อมทั้ง ให้ความสำคัญกับการป้องกัน และปราบปรามอย่างมีประสิทธิภาพ และที่จำเป็นอย่างยิ่ง คือ ต้องเร่งสร้างภูมิคุ้มกัน ให้กับประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนในวัยเรียน เพื่อไม่ให้ข้องแวะกับยาเสพติด โดยขณะนี้ ได้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย เกี่ยวกับยาเสพติดที่สำคัญ คือ การจัดทำประมวลกฎหมายยาเสพติด โดยหวังว่าจะเป็นหนทางหนึ่งที่จะทำให้การป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นได้

๒) เร่งรัดปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน โดยจะต้องทำทั้งในด้านของการลดโอกาสการทุจริตและการปราบปรามการทุจริตอย่างจริงจัง

๓) ส่งเสริม ปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในการป้องกันตัวเอง มิให้ตกเป็นเหยื่อหรือจากการเอาเปรียบจากคนบางกลุ่มบางจำพวก ขณะเดียวกันก็ตระหนักถึงสิทธิ และหน้าที่ของตนเอง มีคุณธรรมในการที่จะปฏิบัติต่อผู้อื่น และหากเกิดความสูญเสีย หรือเสียหายที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ รัฐก็มีกลไกในการช่วยเหลือเยียวยา ความเสียหายได้อย่างเหมาะสม

๔) เร่งสร้างกระบวนการยุติธรรมให้ยั่งยืน โดยการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของหลักการที่ดี ความเป็นสากล และมีข้อมูลหรือหลักฐานเชิงประจักษ์เพื่อกำหนดนโยบายที่ถูกต้อง และการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน จะทำให้การพัฒนากระบวนการยุติธรรมมีความยั่งยืนสืบไปได้

๓. นโยบาย ๓ จำเป็นยั่งยืน เป็นนโยบายต่อเนื่อง

๑) สร้างการรับรู้ กฎ กติกา ในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม มิใช่เพียงการเคารพ และปฏิบัติตามกฎหมาย เท่านั้นแต่จะต้องทำให้ทุกคนรู้ และตระหนัก ถึงกฎกติกาในการอยู่ร่วมกัน ซึ่งการสร้างสังคมเคารพกติกา (Culture of Lawfulness) นี้จะทำให้เกิดสถานะที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข

๒) พัฒนาเครือข่ายอาสาเพื่อให้ประชาชนทุกพื้นที่ทุกภาคส่วนเข้าเป็นหุ้นส่วน ในการพัฒนางานการอำนวยความสะดวก และร่วมกันขับเคลื่อนไปพร้อมกับภาครัฐ

๓) มุ่งเดินหน้าสร้างสามัคคี ประองตอง ของคนในสังคม / เพื่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และเอื้ออาทรต่อกัน

การขับเคลื่อนและพัฒนากระบวนการยุติธรรมในเชิงนโยบาย โดยผ่านคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ หรือ กพยช. ซึ่งเป็นการขับเคลื่อนการดำเนินงานผ่านผู้แทนของแต่ละหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ที่มาร่วมกันหาแนวทางการพัฒนาและปรับบริบทต่างๆ ของกระบวนการยุติธรรมให้สอดคล้องเหมาะสมตามสถานการณ์ปัจจุบัน โดยมุ่งแก้ไขจุดอ่อนเสริมจุดแข็ง ซึ่งต้องเร่งรัดการดำเนินการให้ได้มากที่สุดภายใน ๒ เดือน โดยมีความมุ่งหมายในการขับเคลื่อนให้เกิดผลสัมฤทธิ์และสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นได้ภายในเดือนธันวาคม ๒๕๖๑ นอกจากนี้ การพัฒนาปรับปรุงส่วนต่างๆ ที่จำเป็นในบริบทของสังคมไทย อาทิ การป้องกันภัยสังคมและภัยยาเสพติด การลดต้นทุนของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งต้องเริ่มแก้ไขและพัฒนาตั้งแต่เด็ก ครอบครัว และโรงเรียน รวมถึง การบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมควบคู่กันไป ทั้งนี้ เพื่อที่จะนำไปสู่การอำนวยความสะดวก ลดความเหลื่อมล้ำ ขจัดความทุกข์ยาก สร้างประชาสามัคคี ส่งเสริมคนดีสู่สังคม โดยมีความมุ่งหมายให้เกิดผลสัมฤทธิ์ภายใน ๑-๒ ปีข้างหน้า

๓.๒ การบรรยายพิเศษโดยหม่อมหลวงปนัดดา ดิศกุล ผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำ

นายกรัฐมนตรี ปฏิบัติราชการกระทรวงยุติธรรมในหัวข้อ “ศาสตร์พระราชากับการพัฒนากระบวนการยุติธรรมที่ยั่งยืน” โดยได้อัญเชิญกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ถึงลักษณะกฎหมายที่ดีที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย

๑. กฎหมายต้องใช้โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ที่แท้จริงและบริบทของสังคม
๒. กฎหมายต้องเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจ และ

ทันสมัย

๓. การตรากฎหมายต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของคนในสังคมเพราะเป็น

กติกาของการอยู่ร่วมกัน

ทั้งนี้ ยังได้ให้แง่คิดเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนากระบวนการยุติธรรมที่พึง

ประสงค์ ควรประกอบด้วย

๑. การขจัดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม
๒. การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน
๓. การให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้สะดวกและเข้าใจ

กฎหมายได้ง่าย

๔. พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศให้ประชาชนติดต่อกับเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้

กฎหมายได้โดยสะดวกเพื่อลดค่าใช้จ่ายและจัดช่องทางการทุจริตและประพฤติมิชอบ

๓.๓ เวทีเสวนา หัวข้อ “กระบวนการยุติธรรมเพื่อคนยากไร้-คุ้มครองสิทธิ สร้าง

โอกาส ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเท่าเทียม” สามารถสรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

/๑. “ความยากจน”...

๑. “ความยากจน” และ “ความเหลื่อมล้ำ” เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อกัน เช่น คนยากจนจะเข้าถึงบริการภาครัฐได้ยากกว่าคนรวย ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในสังคม แต่ในทางกลับกัน หากแก้ไขปัญหาคความเหลื่อมล้ำในสังคม ทำให้ประชาชนเข้าถึงโอกาสด้านต่างๆ เช่น การประกอบอาชีพ การศึกษา ฯลฯ ก็อาจยกระดับให้กลุ่มคนยากจนมีรายได้หรือฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น ดังนั้น “ความยากจน ไม่ใช่หรือเท่ากับความเหลื่อมล้ำเสมอไป แต่ความยากจนเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่นำไปสู่ความเหลื่อมล้ำ” ทั้งนี้ รัฐบาลได้กำหนดให้มียุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี เพื่อใช้เป็นหลัก/นโยบายในการพัฒนาประเทศ ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านความมั่นคง ด้านการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์ ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารภาครัฐ ทั้งนี้ยุทธศาสตร์ทั้ง ๖ ด้าน เกี่ยวข้องกับการลดความเหลื่อมล้ำและแก้ไขความยากจน อย่างไรก็ตาม ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การแก้ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำประสบผลสำเร็จ คือ ความร่วมมือจาก ๕ หุ้นส่วนหลักในการพัฒนา ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน

๒. การใช้ข้อมูล Big Data มาเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหา คือ ระบบบูรณาการข้อมูลคนจนแบบซีเป้า (Thai Poverty Map and Analytical Platform : TPMAP) ซึ่งครอบคลุมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานต่างๆ เช่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงแรงงาน เป็นต้น จะทำให้สามารถระบุได้ว่า คนจนคือคนกลุ่มไหน อยู่ที่ไหน ปัญหาของกลุ่มคนจนคืออะไร นำไปสู่การวิเคราะห์และกำหนดนโยบายในการแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำได้อย่างถูกต้อง ตรงประเด็น และสอดคล้องกับเป้าหมายสำคัญของยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี คือ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”

๓. บทบาทของกระทรวงยุติธรรมในการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านกระบวนการยุติธรรม ได้นำยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี รวมทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาใช้เป็นแนวนโยบายในการแก้ปัญหาดังกล่าว โดยนำมาใช้ในการกำหนดเป้าหมาย กำหนดแนวทางการขับเคลื่อน กำหนดแนวทางการติดตามประเมินผล และการดำเนินงานเชิงพื้นที่ (Area base) ทั้งนี้ หากมองในเชิงระบบ จะพบว่า กระบวนการยุติธรรม ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำเป็นการเชื่อมโยง ส่งต่องานระหว่างกัน ดังนั้น การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในเชิงระบบจำเป็นต้องมีการปฏิรูประบบราชการโดยการปรับปรุงระบบงานให้สอดคล้องกับแนวคิด Thailand ๔.๐, Open Government, Connected Government และ Big Data

๔. การพัฒนากฎหมายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในกระบวนการยุติธรรม จะประกอบด้วย ๓ ส่วน คือ (๑) ตัวบทกฎหมาย (๒) ผู้บังคับใช้กฎหมาย/เจ้าหน้าที่ และ (๓) ประชาชน/ผู้ถูกบังคับใช้ ในเรื่องตัวบทกฎหมาย พบว่า ที่ผ่านมาเกิดปัญหากฎหมายล้าสมัยหรือไม่สามารถนำไปบังคับใช้ได้จริง แต่ปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๗๗ ได้กำหนดว่า การออกกฎหมายจะต้องมีการประเมินผลกระทบในการออกกฎหมาย (Regulatory Impact Assessment: RIA) โดยต้องกำหนดเป้าหมายของการออกกฎหมายที่ชัดเจน รวมทั้งให้ความสำคัญกับการรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในส่วนของผู้บังคับใช้กฎหมาย (เจ้าหน้าที่) จำเป็นต้องมีการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจกฎหมายที่มีการออกใหม่ที่มีจำนวนมาก เนื่องจากเป็นเรื่องที่กระทบต่อสิทธิของประชาชน สำหรับผู้ถูกบังคับใช้กฎหมายหรือประชาชน กระทรวงยุติธรรมให้ความสำคัญในการสร้างการรับรู้ด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมให้แก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง

๕. การแก้ปัญหาความความเหลื่อมล้ำในกระบวนการยุติธรรม จำเป็นจะต้องนำมาตรฐานสากลมาใช้ในการเทียบเคียงเช่นเดียวกับปัญหาอื่นๆ ในสังคม เช่น ปัญหาด้านการค้ามนุษย์

ใช้มาตรฐานการจัดอันดับสถานการณ์การค้ำมนุษย์ของสหรัฐอเมริกา ปัญหาด้านการทุจริตใช้มาตรฐานจากดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perception Index : CPI)

๖. การลดความเหลื่อมล้ำในกระบวนการยุติธรรมของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ มีดังนี้

(๑) การคุ้มครองและเยียวยาเหยื่อ/ผู้เสียหาย โดยการให้การช่วยเหลือเยียวยาทางการเงินให้แก่ประชาชนที่ตกเป็นเหยื่อหรือผู้เสียหาย

(๒) การช่วยเหลือจำเลยในคดีอาญาที่ไม่ได้เป็นผู้กระทำผิด (แพะ) เป็นการเยียวยาประชาชนที่ตกเป็นจำเลยในคดีอาญาที่ถูกดำเนินคดี และถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดี และมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าไม่ได้กระทำความผิดหรือถอนฟ้องจะได้รับค่าทดแทนการถูกคุมขัง ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล ค่าฟื้นฟูสภาพทางร่างกายและจิตใจ

(๓) การคุ้มครองพยานในอาญา ซึ่งในหลายๆ กรณีที่ประชาชนไม่กล้าเป็นพยานในคดีต่างๆ เนื่องจากเกรงกลัวเรื่องความไม่ปลอดภัย

(๔) กองทุนยุติธรรม โดยสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการให้ช่วยเหลือประชาชนในด้านกฎหมาย การฟ้องร้องการดำเนินคดี หรือไม่ได้รับการความเป็นธรรมสำหรับประชาชนที่ด้อยโอกาส

(๕) คลินิกยุติธรรมเป็นกลไกช่วยเหลือหรือหน่วยบริการประชาชน ที่ได้รับความเดือดร้อน รวมทั้ง ไม่ได้รับความเป็นธรรม โดยการให้คำปรึกษาและความช่วยเหลือด้านกฎหมาย รวมทั้งมีการให้คำปรึกษาทางด้านกฎหมายผ่านระบบสายด่วน “๑๑๑๑ กด ๗๗”

(๖) การส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมทางเลือกและการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาท โดยการสนับสนุนให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการระงับข้อพิพาท เพื่อไม่ให้เกิดคดีความเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักที่มากเกินไป รวมทั้งการผลักดันให้ตรากฎหมายเพื่อการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทของภาคประชาชน

(๗) การพัฒนาระบบล่ามในกรณีที่ถูกจับกุมในชั้นพนักงานสอบสวน หากผู้ต้องหาต้องการล่ามสามารถร้องขอให้กรมคุ้มครองสิทธิฯ จัดหาล่ามในชั้นพนักงานสอบสวน

(๘) การพัฒนาและการส่งเสริมงานด้านสิทธิมนุษยชน เพื่อเป็นการปฏิบัติให้เกิดสิทธิตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ กฎหมาย รวมทั้งสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี อันจะส่งผลต่อความเชื่อมั่นของนานาชาติต่อประเทศไทย

๓.๔ เวทีเสวนาหัวข้อ “แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างภูมิคุ้มกัน พัฒนาการอำนวยความยุติธรรม สร้างสังคมยั่งยืน” สามารถสรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

๑. จากการศึกษาความคุ้มค่าและประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทยเปรียบเทียบกับกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ควรศึกษาในบริบทเฉพาะของแต่ละมาตรการ รวมถึงการจัดเก็บข้อมูลสำคัญเพิ่มเติม เพื่อนำไปประกอบการวิเคราะห์ความมีประสิทธิภาพของแต่ละมาตรการต่อไป และในกรณีที่ต้นทุนในแต่ละกระบวนการเพิ่มขึ้น ควรพิจารณาถึงสาเหตุที่แท้จริงด้วยว่าเป็นเพราะภาระงานที่มากขึ้น หรือขาดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

๒. จากการสำรวจสถานการณ์อาชญากรรมในประเทศไทย การจัดเก็บข้อมูลสถิติอาชญากรรม ยังมีข้อบกพร่องอยู่หลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแจ้งเหตุอาชญากรรมของประชาชนต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ อันเนื่องจากปัญหาความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ จึงควรกำหนดแนวทางปฏิรูปสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ชัดเจนเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชน

๓. การปฏิรูปทะเบียนประวัติอาชญากรกับแนวคิดการกำหนดโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิด มีประเด็นที่ควรพิจารณา ดังนี้

(๑) การกำหนดโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดเป็นรายๆ (Individualization) ควรถูกนำมาใช้ใน ๓ ขั้นตอน ได้แก่ การกำหนดขนาดของบทลงโทษในกฎหมายโดยบทลงโทษจะแตกต่างกันตามลักษณะของพฤติกรรมกระทำความผิดซึ่งเป็นหน้าที่ของฝ่ายนิติบัญญัติในการกำหนดโทษของการกระทำความผิด การใช้ดุลพินิจกำหนดโทษโดยคำพิพากษา คือ การทำผิดในฐานความผิดเดียวกันแต่พฤติกรรมของแต่ละบุคคลไม่เหมือนกัน เช่น อาจเป็นตัวการ หรือเป็นผู้สนับสนุน ศาลจะต้องพิจารณากำหนดบทลงโทษให้เหมาะสมและแตกต่างกัน การปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละคนโดยแม้จะเข้าไปจำคุกในอัตราโทษที่เท่ากัน แต่หากบุคคลใดมีพฤติกรรมดี และสามารถแก้ไขฟื้นฟูได้มากกว่าก็จะสามารถออกจากเรือนจำได้ก่อน เพราะไม่เป็นภัยต่อสังคม ซึ่งศาลจะเป็นผู้ใช้หลักการนี้ให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละบุคคล

(๒) ทะเบียนประวัติอาชญากรในประเทศไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติจะเป็นผู้บันทึกทะเบียนประวัติอาชญากรตั้งแต่แจ้งข้อกล่าวหา แม้จะยังได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ก็ตาม นอกจากนี้หากมีคำพิพากษาว่าจำเลยไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด จำเลยต้องเป็นผู้ไปขอคัดแยกประวัติอาชญากรของตนเอง หากไม่ไปดำเนินการคัดแยก ประวัติอาชญากรจะยังคงอยู่ แต่ถ้าหากผู้ต้องหาถูกตัดสินว่าและศาลพิพากษาจำคุกจริง ผู้ต้องหาจะมีประวัติอาชญากรติดตัวไปตลอดชีวิตจนกว่าจะถึงแก่ความตาย ทั้งนี้ นายจ้างหรือบุคคลทั่วไปจะสามารถขอตรวจสอบประวัติอาชญากรได้ จึงส่งผลให้ไม่กล้าให้โอกาสผู้พ้นโทษเข้าทำงานและให้โอกาสในการกลับตัว

(๓) การล้างมลทินต่อผู้พ้นโทษ เป็นเพียงการล้างการลงโทษ แต่ไม่มีผลถึงการลบล้างการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไป ดังนั้น จำเลยที่กระทำความผิดและรับโทษจนพ้นโทษแล้วก่อนหรือขณะที่กฎหมายล้างมลทินมีผลใช้บังคับ หากจำเลยมากระทำความผิดอีก จำเลยจะไม่ถูกเพิ่มโทษเพราะเหตุเคยกระทำความผิดมาแล้ว

(๔) ทะเบียนประวัติอาชญากรในต่างประเทศ ในต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศฝรั่งเศส เยอรมนี หรือสิงคโปร์ ล้วนแล้วแต่มีกฎหมายทะเบียนประวัติในระดับที่เป็นกฎหมายหลักหรือเป็นกฎหมายระดับพระราชบัญญัติที่ชัดเจนต่างกับในประเทศไทยที่กำหนดไว้ในระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวแก่คดี ซึ่งเป็นเพียงระเบียบภายในเท่านั้น และยังกำหนดให้มีการลบทะเบียนประวัติอาชญากรได้เมื่อเป็นไปตามเงื่อนไขของระยะเวลาที่กฎหมายบัญญัติไว้ต่างกับประเทศไทยที่กำหนดให้มีการลบทะเบียนประวัติเมื่อตายเท่านั้น

(๕) ประเด็นการปฏิรูปทะเบียนประวัติอาชญากรในประเทศไทย การให้โอกาสผู้พ้นโทษแล้วกลับเข้าทำงานหรือกลับเข้าสู่สังคมอย่างปกติ โดยอาจให้มีทะเบียนหลายเล่ม และชั้นความลับต่างกัน หรือการให้โอกาสผู้พ้นโทษที่กลับตัวได้ขอคัดแยกประวัติของตนเองเพื่อไม่ให้สังคมรับรู้ การสร้างกฎหมายที่บริหารจัดการทะเบียนประวัติอาชญากรอย่างเป็นระบบ โดยอาจกำหนดให้มีกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ มีการเชื่อมโยงและอัปเดตข้อมูลประวัติอาชญากรรมโดยหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม การนำระบบบันทึกข้อมูลพันธุกรรม (DNA) มาใช้ในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือความผิดฐานประทุษร้ายต่อชีวิตหรือร่างกาย

๔. การนำยุติธรรมชุมชนมาใช้เพื่อเสริมสร้างความสมานฉันท์ในชุมชน กระบวนการยุติธรรมชุมชนจัดเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกโดยมีเป้าหมาย คือ ต้องการให้มีการหาข้อยุติร่วมกันเชิงสมานฉันท์ผ่านทางกระบวนการที่เรียกว่า “กระบวนการไกล่เกลี่ย” โดย คนกลาง ซึ่งทำหน้าที่ให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายเปิดใจและเห็นความต้องการของอีกฝ่ายและไม่ทำให้เกิดความรู้สึกสูญเสีย จึงต้องมีทักษะ

การฟังและการสื่อสารที่ดี ต้องศึกษาข้อมูลมาล่วงหน้า ส่วนใหญ่ มักเป็นผู้นำที่เป็นทางการ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรืออาจเป็นคนกลางที่ไม่เป็นทางการก็ได้ เช่น พระสงฆ์ หรือผู้ที่คนในชุมชนเคารพยกย่อง หากเป็นคนกลางที่ไม่เป็นกลางหรือมีผลประโยชน์ ย่อมจะทำให้การไกล่เกลี่ยไม่ประสบผลสำเร็จ รวมทั้ง คู่กรณีต้องยอมรับและพร้อมที่จะเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยมากกว่าที่จะคำนึงถึงผลแพ้ชนะกัน

๓.๕ เวทีเสวนา หัวข้อ “กระบวนการยุติธรรมในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล” สามารถสรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

๑. การเปลี่ยนประเทศสู่ดิจิทัล (Digital Transformation) สอดรับกับการเปลี่ยนแปลงทั่วโลกซึ่งเป็นความท้าทาย ทั้งนี้เพราะ Digital Transformation ไม่ใช่แค่การนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในองค์กรเท่านั้น แต่เป็นการปฏิวัติองค์กรทุกส่วนให้เป็นดิจิทัล ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรบุคคล วัฒนธรรม องค์กร ตลอดจนถึงการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการทำงาน จึงเป็นโจทย์สำคัญที่หลายองค์กรต้องปรับตัวให้ทัน ดังนั้นทุกองค์กรจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตการทำงานของ “คน” ที่นับเป็นเรื่องที่ยากที่สุด การพัฒนาของยุคดิจิทัลก่อนมาสู่ยุคการเปลี่ยนแปลง หรือ Transform ได้มีการผ่านกระบวนการที่เรียกว่า Reform มาก่อน สำหรับกระบวนการจาก Reform มาสู่การ Transform นั้น มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ (๑) การปรับเรื่องกระบวนการ (Process) ที่เปลี่ยนแปลงจากระบบหนึ่งไปสับ เป็นการ grouping กระบวนการโดยไม่ต้องเริ่มจากหนึ่งถึงสิบเหมือนก่อนทำให้เกิดกระบวนการรวดเร็วขึ้น (๒) การมีระบบฐานข้อมูลที่ดี เป็นระบบพร้อมใช้ โดยควรต้องมีการกำหนดนโยบายการสร้างมาตรฐาน (Standard) ทางข้อมูล (๓) การเชื่อมโยง และอ้างอิงถึงกันได้ และ (๔) ผู้ใช้งาน ต้องมีความรู้และส่งเสริมหรือจูงใจให้เห็นถึงประโยชน์ของการเข้าใช้ข้อมูล

๒. เรื่อง Big Data ในระยะเริ่มต้นกระทรวงยุติธรรม กำหนดนำร่อง Big Data ของกลุ่มงานด้านพัฒนาพฤตินิสัยเพื่อการวิเคราะห์เชิงพยากรณ์และเพื่อการดำเนินการพัฒนา ซึ่งเป็นโจทย์ที่มีความพร้อมของแหล่งข้อมูลมากที่สุด และเป็นโจทย์ที่ประชาชนเห็นถึงความสำคัญ รวมทั้งตัวอย่างของข้อมูลที่มีลักษณะเป็น Big Data อย่างชัดเจน กล่าวคือเป็นข้อมูลที่มีปริมาณ (Volume) มีความเร็ว (Velocity) ในการได้ข้อมูลที่ทันสมัยในลักษณะแบบเวลาจริง (Real Time) มีความหลากหลาย ซึ่งมีสามหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ กรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เริ่มดำเนินการโดยการประยุกต์ใช้เครื่องมือต่างๆ ในการเก็บข้อมูลเชิงพฤติกรรมที่มีความหลากหลาย ทั้งจากการสำรวจ สังเกต สัมภาษณ์ ตลอดกระบวนการปรับพฤตินิสัย และนำข้อมูลต่างๆ แปลงเป็นรูปแบบดิจิทัล ซึ่งการจัดการกับข้อมูลขนาดใหญ่ หรือ Big Data ในพื้นที่ที่สำคัญคือ การสร้างรูปแบบ (Pattern) โดยการแยกแยะ (Classify) ข้อมูลต่าง ๆ จากข้อมูลดิบซึ่งจัดเก็บ และการนำรูปแบบเหล่านั้นมาทดสอบหาความสัมพันธ์ ซึ่งผลที่ได้รับก็คือปรากฏการณ์ของเหตุและผลที่มีความสัมพันธ์กัน ตัวอย่างเช่น การบริหารจัดการในกรณีผู้ต้องขังมีเหตุทะเลาะวิวาท จากข้อมูลจะทำให้ทราบว่าข้อมูลผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรม หรือรูปแบบนี้ควรได้รับการดูแล หรือควบคุมในสิ่งแวดล้อมแบบไหนที่จะช่วยลดความเสี่ยงเหตุทะเลาะวิวาท ซึ่งการใช้ประโยชน์จาก Big Data ที่ชัดเจนคือการบริหารจัดการที่เหมาะสมและนำไปสู่การลดต้นทุน

๓. การปรับตัวเข้าสู่ยุคดิจิทัล การปรับตัวเข้าสู่ยุคดิจิทัลของคนกระบวนการยุติธรรมเริ่มต้นได้โดยการปรับวิถีคิดในเชิงเทคโนโลยี ได้แก่ การปรับวิถีคิด mindset คนในกระบวนการยุติธรรม โครงสร้าง และทัศนคติของผู้บริหารให้หันมาใช้ประโยชน์และข้อมูลผ่านเทคโนโลยี และการปรับวิถีคิดในเชิงเศรษฐกิจ เช่น การหาเทคโนโลยีมาช่วยในกระบวนการยุติธรรม เช่น การสร้าง Chatbot มาเป็นสื่อแทนบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งจะช่วยลดการเผชิญหน้าระหว่างผู้กระทำความผิดและผู้เสียหาย และจะช่วยลดค่าใช้จ่ายในกระบวนการยุติธรรม ซึ่ง Chatbot คือ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ชนิดหนึ่ง ซึ่งมีหน้าที่ในการตอบกลับการสนทนาผ่านตัวอักษรแบบอัตโนมัติ โดยวิธีการเลือกข้อความในการตอบกลับนั้น จะขึ้นอยู่กับชนิดของตัว Chatbot เองด้วย มีทั้งการใช้ระบบ AI ในการประมวลผล เลียนแบบข้อความให้ใกล้เคียงกับการตอบ

กลับของมนุษย์ หรือ การใช้ระบบบันทึกการตอบกลับไว้จำนวนหนึ่งใน Database และใช้การตรวจจับ Keyword ต่างๆ ในการเลือกดึงข้อความที่บันทึกไว้ออกมาตอบคำถาม

มติที่ประชุม

รับทราบ

๓.๖ ผลการดำเนินงานคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมระดับจังหวัด

(กพยจ.)

ฝ่ายเลขานุการได้รายงานต่อที่ประชุมว่า จากการรายงานความคืบหน้าการแต่งตั้ง และผลการดำเนินงานคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมระดับจังหวัด (กพยจ.) ต่อที่ประชุม คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ (กพยช.) ครั้งที่ ๑/๒๕๖๑ เมื่อวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๖๑ โดยที่ประชุมได้มีมติให้หัวหน้าส่วนราชการที่เป็นองค์ประกอบ กพยจ. ให้ความร่วมมือในการขับเคลื่อน กพยจ. ทั้งนี้ควรจัดประชุม กพยจ. อย่างน้อย ๓ เดือน/ครั้ง หากมีความจำเป็นเร่งด่วนให้จัดประชุมได้ทันที

ฝ่ายเลขานุการได้รายงานผลการดำเนินการของคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมระดับจังหวัด (กพยจ.) ดังนี้

๑. สรุปแผนกำหนดการประชุม กพยจ. ตามมติที่ประชุม กพยช. ครั้งที่ ๑/๒๕๖๑ เมื่อวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๖๑ ดังนี้

๑.๑ แผนการประชุม กพยจ. เดือนละ ๑ ครั้ง จำนวน ๖ จังหวัด

- ภาคเหนือ ๒ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน
- ภาคกลาง ๒ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชัยนาท จังหวัดสิงห์บุรี
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๑ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี
- ภาคตะวันออก ๑ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดปราจีนบุรี

๑.๒.แผนการประชุม กพยจ. ๒ เดือน/ ครั้ง จำนวน ๑๗ จังหวัด

~~ภาคเหนือ ๗ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัด~~

น่าน จังหวัดพิจิตร จังหวัดอุตรดิตถ์ จังหวัดอุทัยธานี

- ภาคกลาง ๕ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดราชบุรี จังหวัด

ประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดเพชรบุรี

- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๒ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดสุรินทร์

- ภาคตะวันออก ๑ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา

- ภาคใต้ ๒ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสงขลา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๑.๓ แผนการประชุม กพยจ. ๓ เดือน/ครั้ง จำนวน ๕๓ จังหวัด

- ภาคเหนือ ๘ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดลำปาง จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดเพชรบูรณ์

จังหวัดเชียงราย จังหวัดตาก จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดสุโขทัย

- ภาคกลาง ๑๐ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี

จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดลพบุรี จังหวัดสระบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี

จังหวัดอ่างทอง

- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๑๗ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดขอนแก่น

จังหวัดนครพนม จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบึงกาฬ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดมุกดาหาร

จังหวัดยโสธร จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดสกลนคร จังหวัดหนองคาย จังหวัดหนองบัวลำภู

จังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดอุดรธานี จังหวัดอุบลราชธานี

~~- ภาคตะวันออก ๖ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดจันทบุรี จังหวัดชลบุรี จังหวัดตราด~~

จังหวัดนครนายก จังหวัดระยอง จังหวัดสระแก้ว

/ภาคใต้ ๙ จังหวัด...

- ภาคใต้ ๙ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกระบี่ จังหวัดพัทลุง จังหวัดภูเก็ต จังหวัดชุมพร จังหวัดระนอง จังหวัดพังงา จังหวัดตรัง จังหวัดสตูล จังหวัดนครศรีธรรมราช
- ภาคชายแดนใต้ ๓ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา

๒.ผลการดำเนินการ (กพยจ.)

๒.๑ การบรรจุแผนงาน/โครงการ ในคำของบประมาณเชิงบูรณาการในระดับจังหวัด และกลุ่มจังหวัด ปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๑ มีการบรรจุแผนงาน/โครงการ ในคำของบประมาณเชิงบูรณาการในระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัด ดังนี้

๒.๑.๑ จังหวัดที่มีแผนงาน/โครงการฯ บรรจุอยู่ในคำของบประมาณเชิงบูรณาการในระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัดฯ จำนวน ๑๙ จังหวัด

๒.๑.๒ จังหวัดที่อยู่ระหว่างการเสนอแผนงาน/โครงการฯ ในคำของบประมาณเชิงบูรณาการในระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัดฯ จำนวน ๕๔ จังหวัด

๒.๑.๓ จังหวัดที่ยังไม่มีแผนงาน/โครงการฯ ในคำของบประมาณเชิงบูรณาการในระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัดฯ จำนวน ๓ จังหวัด

๒.๒ การบรรจุแผนงาน/โครงการ ในคำของบประมาณเชิงบูรณาการในระดับจังหวัด และกลุ่มจังหวัด ปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๒ (ข้อมูลจาการรายงานผลประจำเดือนตุลาคม ๒๕๖๐ – สิงหาคม ๒๕๖๑) มีการบรรจุแผนงาน/โครงการ ในคำของบประมาณเชิงบูรณาการในระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัด ดังนี้

๒.๒.๑ จังหวัดที่มีแผนงาน/โครงการฯ บรรจุอยู่ในคำของบประมาณเชิงบูรณาการในระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัดฯ และได้รับการจัดสรรงบประมาณเรียบร้อยแล้ว จำนวน ๑๕ จังหวัด

๒.๒.๒ จังหวัดที่มีแผนงาน/โครงการฯ บรรจุอยู่ในคำของบประมาณเชิงบูรณาการในระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัดฯ แต่ยังไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ จำนวน ๒๘ จังหวัด

๒.๒.๓ จังหวัดที่มีการเสนอแผนงาน/โครงการฯ ในคำของบประมาณเชิงบูรณาการในระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัดฯ แต่ไม่ได้รับการบรรจุในคำขอฯ และจะนำเสนอในการประชุมปรับแผนครั้งต่อไป จำนวน ๑๖ จังหวัด

๒.๒.๔ จังหวัดที่มีการเสนอแผนงาน/โครงการฯ ในคำของบประมาณเชิงบูรณาการในระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัดฯ อยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการ จำนวน ๑๒ จังหวัด

๒.๒.๕ จังหวัดที่ยังไม่มีการเสนอบรรจุแผนงาน/โครงการฯ ในคำของบประมาณเชิงบูรณาการในระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัดฯ จำนวน ๕ จังหวัด

๓. ปัญหาและอุปสรรค

๓.๑ การขับเคลื่อนภารกิจ (Agenda)

๑) การป้องกันอาชญากรรม พบว่า บางจังหวัดยังไม่ได้รับการบรรจุแผนงาน/โครงการ และไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินการในพื้นที่เนื่องเสนอล่าช้า ไม่ทันตามรอบการพิจารณาของจังหวัด

๒) การสร้างการรับรู้ด้านกฎหมาย พบว่า มีการลงพื้นที่ให้ความรู้ได้ไม่ทั่วถึงในพื้นที่จังหวัดที่มีขนาดใหญ่เนื่องจากจำนวนบุคลากรน้อย

๓.๒ การบริหารและการจัดประชุม (Logistic) พบว่า เนื่องจากการโยกย้ายทำให้มีการเปลี่ยนแปลงข้าราชการที่ทำหน้าที่เป็นประธาน กพยจ.และต้องเลื่อนการประชุม

๓.๓ การอำนวยความสะดวก (Function/Service) และการรายงานข้อมูล (monitor) พบว่า ฝ่ายเลขา กพยจ. ไม่สามารถวิเคราะห์สภาพปัญหาในพื้นที่จังหวัดของตนได้ ทำให้การจัดทำแผนและการเสนอโครงการล่าช้าไม่ทันต่อตามรอบการพิจารณาของจังหวัด

๔. การดำเนินการในงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๒

จากปัญหาและอุปสรรคที่พบ แนวทางการดำเนินการในงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๒ ฝ่ายเลขานุการ (ส่วนนโยบายและยุทธศาสตร์ยุทธธรรมชุมชนและยุทธธรรมจังหวัด : สขจ.) ได้กำหนดแผนจัดอบรมให้แก่ คณะกรรมการศูนย์ยุทธธรรมชุมชนทั่วประเทศ ไม่น้อยกว่า ๒,๕๐๐ ศูนย์ รวมทั้ง ฝ่ายเลขา กพยจ. เพื่อให้ความรู้ สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน การอำนวยความสะดวกในพื้นที่ และการจัดทำข้อเสนอแผนงานโครงการเพื่อขอรับจัดสรรงบประมาณ รวมทั้ง การจัดทำโครงการสำนักงานยุทธธรรมเคลื่อนที่ เพื่อให้ความรู้และให้บริการประชาชนโดยจะทำเป็นประจำทุกเดือนในทุกจังหวัดทั่วประเทศ

ประเด็นอภิปราย

ที่ประชุมได้มีประเด็นอภิปราย ดังนี้

๑. ประธานกรรมการ ได้สอบถามผู้แทนกระทรวงยุติธรรมว่าจะเพิ่มเติมในประเด็นเกี่ยวกับตัวชี้วัด หรือระยะเวลาหรือไม่

๒. ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม กภาพสินธุ์โมเดลมีการกำหนดรูปแบบและสามารถนำไปเป็นต้นแบบให้จังหวัดอื่นนำไปปรับใช้ได้ ซึ่งทำให้สามารถดำเนินการให้เห็นเป็นรูปธรรมได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ส่วนใหญ่ผู้อำนวยการสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดจะเป็นยุทธธรรมจังหวัดด้วยทำให้สามารถขับเคลื่อนในระดับพื้นที่ได้แม้ว่าอัตรากำลังจะไม่เพียงพอก็ตาม ส่วนในเรื่องตัวชี้วัดความสำเร็จก็คือการมุ่งเชิงป้องกันอาชญากรรม คือการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหา รวมถึงการบูรณาการเชิงพื้นที่ในเรื่องการรองรับผู้ที่เคยกระทำความผิดของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรมราชทัณฑ์ และกรมคุมประพฤติ

๓. ปลัดกระทรวงยุติธรรม เติมนผู้ว่าราชการจังหวัดจะมีมุมมองในเรื่องของมหาดไทยเป็นหลัก แต่เมื่อกระทรวงยุติธรรมมี กพยจ. ทำให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพบว่าปัญหาหลายเรื่องเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ฉะนั้นสิ่งที่ กพยจ. จะต้องมีการดำเนินการคือ ๑.ฝ่ายเลขานุการ กพยจ.จะต้องมีการจัดทำมาตรฐานของการปฏิบัติหน้าที่ฝ่ายเลขานุการให้เป็นแนวทางเดียวกัน เพื่อเป็นฐานข้อมูลให้ผู้ว่าราชการจังหวัดใช้ตัดสินใจในเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม เช่น อัตราการกระทำผิดซ้ำ การป้องกันอาชญากรรม เป็นต้น และ ๒. กระทรวงยุติธรรมจะต้องดำเนินการเรื่องโครงสร้างและกรอบอัตรากำลังของยุทธธรรมจังหวัดให้มีความชัดเจน

มติที่ประชุม รับทราบ และมอบหมายฝ่ายเลขานุการนำประเด็นข้อสังเกตไปพิจารณาดำเนินการ

ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องเพื่อพิจารณา

๔.๑ การปกปิดประวัติการกระทำความผิดอาญาของเด็กและเยาวชนและการจัดการข้อมูลประวัติการกระทำความผิดในกรณีทั่วไป

สภาพการณ์ในการจัดการข้อมูลประวัติการกระทำความผิดและผลกระทบที่เกิดขึ้น

ปัญหาอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนและบุคคลกรณีทั่วไปที่มีประวัติเคยกระทำความผิด ไม่สามารถกลับคืนสู่สังคม ตลอดจนจนไม่สามารถเข้าถึงแหล่งงานหรือสถานประกอบการที่สอดคล้องกับความรู้ความสามารถของตนภายหลังการพ้นโทษหรือ

/ออกจากกระบวนการ...

นอกจากกระบวนการยุติธรรม และอาจเป็นเหตุให้ผู้เคยต้องโทษหรือเคยเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมกลับไปกระทำความผิดซ้ำ คือการที่บุคคลเหล่านั้นได้กลายเป็นผู้มีประวัติการกระทำความผิดติดตัวที่ยากแก่การที่สังคมหรือผู้คนรอบข้างจะวางใจรับเข้าร่วมทำงาน ในขณะที่เดียวกันพนักงานสอบสวนหรือเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม ก็ยังมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ข้อมูลการกระทำความผิดในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม และรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะได้นำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ จึงต้องอาศัยงานการทะเบียนประวัติอาชญากรในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นประวัติบุคคลลายพิมพ์นิ้วมือ ตำหนิรูปพรรณต่างๆ เป็นต้น เพื่อนำข้อมูลเหล่านี้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนที่มีประสิทธิภาพ

แต่อย่างไรก็ดี การจัดการข้อมูลประวัติการกระทำความผิดในปัจจุบันมีผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนและบุคคลกรณีทั่วไปที่มีประวัติเคยกระทำความผิดอย่างมาก แม้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๘๔ จะกำหนดห้ามมิให้เปิดเผย หรือนำประวัติการกระทำความผิดอาญาของเด็กหรือเยาวชนไปพิจารณาให้เป็นผลร้ายหรือเป็นการเลือกปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมแก่เด็กหรือเยาวชน แต่ปัจจุบันกลับพบว่าในทางปฏิบัติหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถที่จะร้องขอข้อมูลประวัติการกระทำความผิดของผู้สมัครงาน ทั้งผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนและบุคคลกรณีทั่วไปที่มีประวัติเคยกระทำความผิดจากกองทะเบียนประวัติอาชญากรตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ บทที่ ๓ ข้อ ๔ และบทที่ ๔ ข้อ ๔.๒ โดยยังคงมีการขอตรวจข้อมูลประวัติการกระทำความผิดของบุคคลแม้จะเคยกระทำความผิดในขณะที่เป็นเด็กหรือเยาวชน หรือผู้เสียหายถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้อง อัยการสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้อง ศาลยกฟ้องหรือไม่ประทับฟ้อง ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องก็ตาม และถือว่ายังคงมีข้อมูลประวัติการกระทำความผิดติดตัว ทำให้เกิดปัญหาในการขาดโอกาสในการสมัครเข้าทำงาน

ดังนั้น จึงควรได้มีการจัดการข้อมูลประวัติการกระทำความผิด โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากข้อมูลประวัติการกระทำความผิดในการปฏิบัติหน้าที่ และประโยชน์ที่สังคมพึงได้รับจากการนำข้อมูลประวัติการกระทำความผิด เพื่อการปกป้องคุ้มครองความสงบสุขของสังคมโดยรวม และประการสำคัญคือไม่เป็นอุปสรรคต่อการที่จะทำให้ผู้ที่เคยกระทำความผิดจะกลับมาประกอบอาชีพ และเข้าร่วมสังคมอีกครั้งหนึ่ง

การดำเนินการที่ผ่านมา

(๑) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมได้มีข้อสั่งการในการประชุมผู้บริหารกระทรวงยุติธรรมเมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๑ และเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๖๑ ให้กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนและสำนักงานกิจการยุติธรรมร่วมกันกำหนดแนวทางการคัดแยกทะเบียนประวัติอาชญากรรมให้มีความชัดเจนในเรื่องหลักเกณฑ์ วิธีการ และอาจนำไปสู่การแก้ไขกฎหมายที่เป็นอุปสรรคในการประกอบอาชีพ เพื่อไม่ให้นำประวัติดังกล่าวไปใช้เป็นโทษกับเด็กและเยาวชน โดยอาจจะต้องจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อนำเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติและคณะรัฐมนตรีต่อไป

(๒) สำนักงานกิจการยุติธรรมในฐานะฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ (กพยช.) ได้เสนอเรื่องดังกล่าวมายังคณะอนุกรรมการพัฒนากฎหมายและการบังคับใช้ และคณะอนุกรรมการฯ ได้จัดการประชุมเพื่อพิจารณาแนวทางปฏิบัติในการจัดการข้อมูลประวัติอาชญากรรม จำนวนทั้งสิ้น ๓ ครั้ง โดยได้ศึกษากฎหมายว่าด้วยประวัติอาชญากรรมของต่างประเทศ กฎหมายและระเบียบกฎหมายของทางราชการที่เป็นอุปสรรคต่อการให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับโอกาสในการเข้าถึงแหล่งงานภายหลังการพ้นโทษ โดยเฉพาะประเด็นการไม่เปิดเผยข้อมูลประวัติอาชญากรรมของเด็กหรือเยาวชนที่เคยกระทำความผิด และการจัดการข้อมูลประวัติการกระทำความผิดในกรณีทั่วไปในการจัดการข้อมูลประวัติ

อาชญากรรม เพื่อให้หน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมายใช้ปฏิบัติในการเก็บข้อมูล การเปิดเผย การปกปิดและการลบข้อมูลอาชญากรรมที่สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติของหน่วยงานและเป็นไปตามมาตรฐานสากล

(๓) คณะอนุกรรมการพัฒนากฎหมายและการบังคับใช้ได้มีมติในคราวการประชุมครั้งที่ ๔/๒๕๖๑ เมื่อวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑ เห็นชอบแนวทางในการปกปิดประวัติการกระทำความผิดอาญาของเด็กและเยาวชน หรือนำประวัติการกระทำความผิดอาญาของเด็กหรือเยาวชนไปพิจารณาให้เป็นผลร้ายหรือเป็นการเลือกปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมแก่เด็กหรือเยาวชน โดยให้หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๘๔ โดยให้เสนอต่อ กพยช. เพื่อพิจารณาและเสนอต่อคณะรัฐมนตรีต่อไป พร้อมทั้งเห็นชอบในหลักการของการจัดการข้อมูลประวัติอาชญากรรมในกรณีทั่วไป โดยมอบหมายให้ฝ่ายเลขานุการฯ ทำการศึกษาเพิ่มเติมถึงนิยามของคำว่า “ประวัติอาชญากรรม” วัตถุประสงค์ของการจัดการข้อมูลประวัติอาชญากรรม ข้อมูลหน่วยงานที่ต้องจัดเก็บ แนวทางในการจัดเก็บ การลบหรือการทำลาย การปรับปรุงข้อมูลประวัติอาชญากรรม การรักษาความปลอดภัยข้อมูล การเชื่อมโยงข้อมูล และแนวทางในการที่จะมีกฎหมายหรือแนวทางปฏิบัติทั่วไปในเรื่องดังกล่าว

(๔) ในส่วนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีการแก้ไขระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๖๑ ประกาศ ณ วันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๑ และประกาศใช้บังคับแล้วนับแต่วันประกาศเป็นต้นไป โดยกำหนดให้มีการเพิ่มเติม บทที่ ๔ การคัดแยกและทำลายแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ และรายการประวัติหรือบัญชีประวัติ ข้อ ๔.๒ มีกฎหมายหรือระเบียบของทางราชการกำหนดให้ดำเนินการตรวจสอบประวัติการกระทำ ความผิด เพื่อประกอบการพิจารณากรณีเป็นผู้ประพฤติดีหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดีของบุคคลที่จะบรรจุเข้ารับราชการหรือแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสำคัญในองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐ แต่ทั้งนี้ห้ามมิให้มีการเปิดเผยเมื่อมีกฎหมายกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ เช่น กฎหมายว่าด้วยศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว กฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เป็นต้น

ปัจจัยสนับสนุนในการปกปิดประวัติการกระทำความผิดอาญาของเด็กและเยาวชนและการจัดการข้อมูลประวัติการกระทำความผิดในกรณีทั่วไป

(๑) คำวินิจฉัยคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ที่ สค ๓๒/๒๕๕๘ เรื่อง อุทธรณ์คำสั่งไม่ลบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประวัติอาชญากร ซึ่งคณะกรรมการวินิจฉัยว่า ข้อมูลประวัติของผู้อุทธรณ์ในฐานะข้อมูลประวัติอาชญากรของกองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดระบบข้อมูลให้เป็นไปตามนัยมาตรา ๒๓ (๑) ที่หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลเพียงพอที่เกี่ยวข้องและจำเป็นเพื่อการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐ ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์เท่านั้น และยกเลิกการจัดให้มีระบบดังกล่าวเมื่อหมดความจำเป็น ในกรณีที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติจัดทำข้อมูลประวัติอาชญากรมุ่งกระทำเพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม แต่กรณีผู้อุทธรณ์เป็นผู้กระทำผิดในระหว่างเป็นผู้เยาว์และศาลให้เปลี่ยนโทษเป็นฝึกอบรม เมื่อผ่านการฝึกอบรมและได้ใบบริสุทธิ์แล้ว ผู้อุทธรณ์จึงมิได้มีฐานะเป็นอาชญากรแต่อย่างใด ดังนั้น การที่สำนักงาน

ตำรวจแห่งชาติจัดเก็บข้อมูลผู้ถูกระงับในฐานะที่เป็นอาชญากรในทะเบียนประวัติอาชญากรจึงเป็นการเก็บที่ไม่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ ให้ลบข้อมูลประวัติของผู้ถูกระงับออกตามที่ผู้ถูกระงับร้องขอ

(๒) กฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวแก่เด็กและเยาวชน (กฎแห่งกรุงปักกิ่ง) ข้อ ๘ และข้อ ๒๑ ซึ่งกำหนดในเรื่องของการรักษาความลับ โดยในทุกขั้นตอนจะต้องเคารพสิทธิส่วนตัวของเด็กและเยาวชน เพื่อหลีกเลี่ยงความเสียหายที่จะเกิดแก่เด็กและเยาวชน อันเนื่องจากการเผยแพร่ข่าวอย่างไม่ถูกต้อง หรือจากกระบวนการตราบาป และต้องไม่เผยแพร่ข่าวสารที่จะทำให้อันตรายต่อผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน และประวัติของผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนควรเก็บเป็นความลับอย่างเข้มงวด ไม่เปิดเผยต่อบุคคลอื่น พร้อมทั้งประวัติความผิดของผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนไม่ควรถูกใช้ในขั้นตอนการดำเนินคดีสำหรับบุคคลคนเดียวกันที่กระทำความผิดเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่

(๓) พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๒๔ กำหนดให้หน่วยงานของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมดูแลของตนต่อหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นหรือผู้อื่น โดยปราศจากความยินยอมเป็นหนังสือของเจ้าของข้อมูลที่ได้รับล่วงหน้าหรือในขณะนั้นมีได้ เว้นแต่กรณีเกี่ยวกับการนำไปใช้ตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐแห่งนั้น หรือเป็นการใช้ข้อมูลตามปกติภายในวัตถุประสงค์ของการจัดให้มีระบบข้อมูล การวางแผนหรือการสถิติหรือสำมะโนต่างๆ การสืบสวนสอบสวน ฟ้องร้อง หรือการศึกษาวิจัย ซึ่งข้อมูลประวัติอาชญากรรมจัดเป็นข้อมูลส่วนบุคคล ดังนั้น โดยหลักจะเปิดเผยข้อมูลประวัติอาชญากรรมซึ่งเป็นข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้

(๔) พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๘๔ กำหนดให้เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชน ห้ามมิให้เปิดเผย หรือนำประวัติการกระทำความผิดอาญาของเด็กหรือเยาวชนไปพิจารณาให้เป็นผลร้ายหรือเป็นการเลือกปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมแก่เด็กหรือเยาวชนนั้นไม่ว่าในทางใดๆ

(๕) ในการศึกษาเพื่อกำหนดให้มีการปกปิดประวัติการกระทำความผิดอาญาของเด็กและเยาวชน และการจัดการข้อมูลประวัติการกระทำความผิดในกรณีทั่วไป ได้มีการศึกษาถึงแนวทางกฎหมายทะเบียนประวัติอาชญากรรมของต่างประเทศ เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาในการเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสม และนำมาพิจารณาว่าลักษณะใดที่มีความเหมาะสมกับประเทศไทย โดยประกอบด้วยประเทศต่างๆ ได้แก่ ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐสิงคโปร์ สหรัฐอเมริกา (มลรัฐเทกซัส และมลรัฐเดอลาแวร์) สหราชอาณาจักร แคนาดา ออสเตรเลีย ประเทศนิวซีแลนด์ และประเทศสวีเดนและนอร์เวย์ โดยสามารถแบ่งเป็นการศึกษาในรายประเด็น โดยในส่วนการปกปิดหรือลบประวัติการกระทำความผิดในกรณีเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด ได้มีปรากฏหลักเกณฑ์ไว้ในบางประเทศ อาทิ สหรัฐอเมริกา (มลรัฐเทกซัส และมลรัฐเดอลาแวร์) และประเทศออสเตรเลีย เป็นต้น

ข้อเสนอ

จากที่กล่าวมาข้างต้น เพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ทั้งผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนและบุคคลกรณีทั่วไปที่มีประวัติเคยกระทำความผิด ให้สามารถกลับคืนสู่สังคม ตลอดจนให้สามารถเข้าถึงแหล่งงานหรือสถานประกอบการที่สอดคล้องกับความรู้ความสามารถของตนภายหลังการพ้นโทษ จึงเห็นควรให้ปกปิดประวัติการกระทำความผิดอาญาของเด็กและเยาวชน และมีการจัดการข้อมูลประวัติการกระทำความผิดในกรณีทั่วไป เพื่อให้หน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมายที่มีข้อมูลประวัติการกระทำความผิดของบุคคลใดๆ อยู่ในความรับผิดชอบ รับไปเป็นแนวทางในการจัดการข้อมูลของตน แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ดังนี้

๑. การปกปิดประวัติการกระทำความผิดอาญาของเด็กและเยาวชน

เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๘๔ ที่กำหนดให้เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชน ห้ามมิ

ให้เปิดเผย หรือนำประวัติการกระทำผิดอาญาของเด็กหรือเยาวชนไปพิจารณาให้เป็นผลร้ายหรือเป็นการเลือกปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมแก่เด็กหรือเยาวชนนั้นไม่ว่าในทางใดๆ ดังนั้น จึงควรให้หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายปกปิดประวัติการกระทำผิดอาญาของเด็กและเยาวชน

๒. การจัดการข้อมูลประวัติการกระทำผิดในกรณีทั่วไป

เพื่อให้หน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมายใช้ปฏิบัติในการเก็บข้อมูล การเปิดเผย การปกปิดและการลบข้อมูลอาชญากรรมที่สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติของหน่วยงานและเป็นไปตามมาตรฐานสากล ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากข้อมูลประวัติอาชญากรรมในการปฏิบัติหน้าที่ และประโยชน์ที่สังคมพึงได้รับจากการใช้ข้อมูลประวัติอาชญากรรมเพื่อการปกป้องคุ้มครองความสงบสุขของสังคมโดยรวม และประการสำคัญคือไม่เป็นอุปสรรคต่อการทำงานที่จะทำให้ผู้ที่เคยกระทำความผิดจะกลับมาประกอบอาชีพ และเข้าร่วมสังคมอีกครั้งหนึ่ง ดังนั้น จึงเห็นควรให้คณะกรรมการพัฒนากฎหมายและการบังคับใช้ดำเนินการศึกษาและจัดทำแนวทางการจัดการข้อมูลประวัติการกระทำผิดอาญาในกรณีทั่วไป ตั้งแต่ข้อมูลที่ต้องการจัดเก็บวิธีการจัดเก็บ หน่วยงานที่จัดเก็บ การเปิดเผย การลบหรือการทำลาย การอ้างอิง การปรับปรุงข้อมูลประวัติ การรักษาความปลอดภัย และรวมถึงการเชื่อมโยงข้อมูลประวัติของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย เพื่อให้หน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมายใช้ปฏิบัติที่สอดคล้องกับการปฏิบัติงานของตน

ประเด็นอภิปราย

ที่ประชุมได้มีประเด็นอภิปราย ดังนี้

๑. เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม ในเรื่องเด็กและเยาวชนมีการปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติ พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.๒๕๔๐ มาตรา ๒๔ พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.๒๕๕๓ มาตรา ๘๔ แต่ที่ฝ่ายเลขานุการจะเสนอต่อคณะรัฐมนตรีนั้น มี ๒ ประเด็นคือ ๑.ไม่เห็นด้วยที่จะเสนอกฎกระทรวง เนื่องจากกฎหมายกำหนดไว้ให้ปฏิบัติตามทุกหน่วยงานมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมาย เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติแก่ระเบียบเพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมาย เป็นต้น ซึ่งในเรื่องนี้น่าจะเป็นการมีมติให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปพิจารณาปรับปรุงระเบียบ/แนวทางปฏิบัติภายในของหน่วยงานตนเอง โดยฝ่ายเลขานุการมีหน้าที่ติดตาม/ตรวจสอบว่ามีการดำเนินการหรือไม่ แล้วรายงานให้ กพยช.รับทราบ ๒.ในกรณีทั่วไปเห็นด้วยกับฝ่ายเลขานุการที่จะศึกษาเพิ่มเติม โดยให้ข้อสังเกตเรื่องการเชื่อมโยงข้อมูลประวัติบุคคลของหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง ควรมีหน่วยงานกลางในการจัดเก็บข้อมูลประวัติของผู้ถูกดำเนินคดี จัดทำเป็น Big Data กระบวนการยุติธรรม เพื่อลดปัญหาการจัดเก็บข้อมูลที่ซ้ำซ้อนไม่ต่อเนื่อง และต้องให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของฐานข้อมูลด้วย

๒. ศาสตราจารย์สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกระบวนการยุติธรรมในกรณีเด็กและเยาวชนมี พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.๒๕๕๓ มาตรา ๘๔ แต่การนำเสนอของสื่อมวลชนบางทีก็ละเมิดเด็ก แม้ว่าจะไม่เปิดเผยชื่อและหน้าตาของเด็ก แต่เปิดเผยชื่อและหน้าตาของแม่เด็ก สื่อมวลชนควรมีจริยบรรณในการนำเสนอข่าวด้วย ส่วนในเรื่องของทะเบียนประวัติการกระทำผิดนั้น เรามีมากเกินไปแต่ละหน่วยงานก็มีเป็นของตนเอง จึงควรมีสุนัขกลางของข้อมูลคล้ายๆทะเบียนราษฎรของกระทรวงมหาดไทย

หากมีการปกปิดประวัติการกระทำผิด (Criminal Record) ก็ทำให้สามารถกลับเข้าสู่สังคมได้ง่ายขึ้น แต่ในบางอาชีพก็จำเป็นที่จะต้องมีการตรวจสอบประวัติ เช่น อาชีพที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ผู้ที่เคยล่วงละเมิดทางเพศก็ไม่ควรทำงานในโรงเรียน เป็นต้น สิ่งที่ยากเสนอมากกว่าการปกปิดประวัติคือการลบล้างประวัติในประเทศไทย เรื่องการล้างมลทิน ครั้งสุดท้ายคือพระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระ

พระบรมมหาราชวังมีพลอดุลยเดชมีพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา พ.ศ. ๒๕๕๐ ฉะนั้นผู้พ้นโทษตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ จนถึงปัจจุบันก็ยังมีประวัติการกระทำผิดอยู่ ดังนั้นควรมีบทบัญญัติที่รองรับการล้างมลทิน ในหลายประเทศมีการระบุในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่น ถ้าเป็นความผิดร้ายแรงพ้นโทษมาแล้วภายใน ๓ ปีไม่ได้กระทำผิดอีก ประวัติจะอ้างอิงไม่ได้ ซึ่งเป็นวิธีการที่จะทำให้ผู้กระทำผิดกลับสู่สังคมได้ง่ายขึ้น

๓. ศาสตราจารย์พิเศษกิติพงษ์ อรุณีพัฒน์พงศ์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การทำ Big Data กระบวนการยุติธรรมที่ถูกกำกับดูแลตรวจสอบได้ โดยมีหน่วยงานกลางที่ดูแลประวัติการกระทำผิดเหล่านี้ นอกจากนี้ประเทศไทยมีโทษทางอาญามากเกินไป เช่น การไม่ขออนุญาตก่อสร้างก็มีโทษอาญาปรับ จำคุก ซึ่งบางความผิดสามารถเปลี่ยนโทษทางอาญาเป็นโทษทางแพ่งได้หากไม่กระทบความสงบเรียบร้อยของประชาชน

๔. เลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง ควรมีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้สื่อปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนให้มากขึ้น เพราะปัจจุบันมีการแข่งขันกันสูงใน Social Media บางช่องมีการปกปิดหน้าเด็กและครอบครัว บางช่องปกปิดหน้าเด็กแต่เปิดเผยครอบครัว

๕. ผู้แทนเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา หากเรื่องนี้จะเสนอคณะรัฐมนตรีสามารถทำได้ตาม พ.ร.บ. พัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๑๐ (๒) เสนอแนะและให้ความเห็นเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและแนวทางการบริหารงานยุติธรรมต่อคณะรัฐมนตรี หรือมาตรา ๑๐(๔) ประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานยุติธรรม

๖. เลขาธิการคณะรัฐมนตรี มี ๒ ประเด็น คือ ๑. เรื่องนี้ไม่เข้าเกณฑ์ที่จะเสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรี ที่จะต้องสั่งการให้หน่วยงานปฏิบัติตามกฎหมาย แต่เป็นเรื่องของความชัดเจนในการปฏิบัติมากกว่า เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติแก้ระเบียบแล้ว จึงต้องดูว่าหน่วยงานใดยังไม่ปฏิบัติตามเพราะหน่วยงานที่มีประวัติอาชญากรรมมีไม่กี่หน่วยงาน กระทรวงยุติธรรมดำเนินการแล้วหรือยัง ๒. การที่จะส่งเรื่องไปคณะรัฐมนตรีจะต้องมีคำขอให้ชัดเจนว่าจะสั่งการให้ใครทำอะไร นอกจากนี้ควรมีการเชื่อมโยงประวัติให้สมบูรณ์ บางกรณีเมื่อมีการตรวจสอบประวัติก่อนที่จะแต่งตั้ง เมื่อประสานตำรวจก็ทราบเพียงว่าถูกฟ้องคดีอาญา แต่ไม่รู้ผลคดีว่าจบอย่างไร ต้องสอบถามผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งว่าผลคดีของท่านเป็นอย่างไร

๗. ปลัดกระทรวงยุติธรรม เมื่อตอนที่ทำเรื่องเด็กและเยาวชนยังไม่มีระเบียบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ แต่เมื่อมีการแก้ระเบียบแล้วก็จะช่วยให้การเปิดเผยลดลง ประวัติการกระทำผิด (Criminal Record) ยังมีความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน ในทางสากลประวัติการกระทำผิดจะเป็นกรณีศาลพิพากษาว่ากระทำผิดแล้วเท่านั้น กรณีการกระทำผิดที่เริ่มในชั้นตำรวจยังไม่เป็น Criminal Record ส่วนการจัดเก็บข้อมูลการกระทำผิดควรมีการสร้างกลไกกลาง และ Record บางอย่างควรมีระยะเวลาในการจัดเก็บ ระยะเวลาในการนำออกโดยการใช้ดุลยพินิจ

๘. ประธานกรรมการ กรณีเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด บางคนยกฟ้อง ภาคทัณฑ์ ทำงานบริการสังคม เมื่อเรียนจบจะไปทำงานไม่สามารถเข้าทำงานได้เพราะว่ามีประวัติการกระทำผิด ซึ่ง พ.ร.บ. ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๘๔ ห้ามมิให้เปิดเผยหรือนำประวัติการกระทำผิดอาญาของเด็กหรือเยาวชนไปพิจารณาให้เป็นผลร้ายหรือเป็นการเลือกปฏิบัติ อันไม่เป็นธรรมแก่เด็กหรือเยาวชนนั้นไม่ว่าในทางใด ๆ เว้นแต่เป็นการใช้ประกอบดุลพินิจของศาล ดังนั้นฝ่ายเลขาธิการควรศึกษาในประเด็นปัญหาในการกระทำผิด ผลกระทบจากการกระทำผิด แต่หน่วยงานใช้หลักเกณฑ์ใดบ้างที่ไม่เป็นธรรมต่อเด็กและเยาวชน การจัดเก็บข้อมูล การเปิดเผยข้อมูลต่อบุคคลที่ ๓ ส่วนในกรณีของคนทั่วไปควรมีการศึกษาในประเด็นการเปิดเผยข้อมูลต่อบุคคลที่ ๓ และหากกระทำผิดที่พฤติกรรมไม่ร้ายแรงจะมีใบรับรอง/คุณสมบัติที่จะกลับเข้าสู่การได้รับสิทธิต่างๆเหมือนคนปกติหรือไม่

๙. เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม หากคณะอนุกรรมการพัฒนากฎหมายและการบังคับใช้นำไปศึกษาเพิ่มเติม ขอให้ศึกษาประเด็นเรื่อง การลบประวัติ เพราะทางสำนักงานศาลยุติธรรมมีความเห็นว่าเป็นเรื่องที่มีผลกระทบมาก พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๘๔ ที่ว่าจะนำไปพิจารณาให้เป็นผลร้ายหรือเป็นการเลือกปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมแก่เด็กหรือเยาวชนนั้นไม่ได้ ยกตัวอย่างเช่น ผู้ที่สมัครสอบเป็นผู้พิพากษา ในขณะที่เป็นเยาวชนเคยถูกจับเล่นการพนัน ปล้นหรือฆ่าผู้อื่น เราทราบประวัติในอดีตของเขา แต่จะใช้เป็นผลร้ายนำมาตัดสินโทษเขาไม่ได้ นอกจากนี้เรื่องการมีฐานข้อมูลที่ครบถ้วนถูกต้อง สามารถบูรณาการเชื่อมโยงข้อมูลกันได้จะทำให้เกิดความโปร่งใสและเป็นธรรม

๑๐. ประธานกรรมการ ขอให้นำกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน (กฎแห่งกรุงปักกิ่ง) ข้อที่ ๒๑ ประวัตินิติความผิด ๒๑.๑ ประวัติของผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนควรเก็บเป็นความลับอย่างเข้มงวดไม่เปิดเผยต่อบุคคลอื่น ผู้ที่จะรู้ประวัติเหล่านี้ควรได้แก่ผู้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการวางข้อกำหนดของคดีนั้น หรือผู้อื่นที่ได้รับมอบอำนาจในเวลานั้น ๒๑.๒ ประวัตินิติความผิดของผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนไม่ควรถูกใช้ในขั้นตอนการดำเนินคดีสำหรับบุคคลคนเดียวกรณีที่กระทำผิดเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ มาพิจารณาด้วย

พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการบูรณาการข้อมูลอัตลักษณ์แห่งชาติ อัตลักษณ์บุคคล คือ การใช้อ้างอิงกับสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาอาชญากรรมและการเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ใช้ระบุตัวตนหรือลักษณะเฉพาะบุคคลซึ่งทำให้เป็นที่รู้จัก ประกอบด้วยข้อมูลไบโอเมตริกหรือข้อมูลชีวภาพ ซึ่งเป็นข้อมูลที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้หรือทำได้ยาก เช่น ดีเอ็นเอ ม่านตา และลายนิ้วมือ ข้อมูลที่เปลี่ยนแปลงได้ง่าย อาทิ ภาพใบหน้า เสียง และรอยสัก ตลอดจนประเภทข้อมูลที่ไม่ใช่ไบโอเมตริก ได้แก่ ชื่อ นามสกุล วัน เดือน ปีเกิด ซึ่งจะเป็นประวัติของบุคคลไม่ว่าจะเป็นผู้ที่มีชีวิต หรือเสียชีวิต นอกจากนี้ในการเก็บข้อมูลจะมี ๒ แบบคือ ศูนย์เก็บข้อมูล หรือ ศูนย์ผ่านข้อมูล

มติที่ประชุม มอบหมายคณะอนุกรรมการพัฒนากฎหมายและการบังคับใช้นำกลับไปทบทวนและศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นต่างๆ ดังนี้

๑. การปกปิดประวัติการกระทำผิดอาญาของเด็กและเยาวชน ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการตามมาตรา ๘๔ แห่ง พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

๒. การจัดการข้อมูลประวัติการกระทำผิดในกรณีทั่วไป ควรมีกฎหมายกลาง หรือแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในเรื่องของวิธีการจัดเก็บ หน่วยงานที่จัดเก็บ การเปิดเผย การลบหรือการทำลาย การอ้างอิง การปรับปรุงข้อมูลประวัติ การรักษาความปลอดภัย และการเชื่อมโยงและบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง

๔.๒ สถานการณ์ความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรม

ความเป็นมา

๑. ในห้วงเวลาที่ผ่านมามีคดีความที่ปรากฏเป็นข่าวและประชาชนรวมทั้งสื่อสารมวลชนได้ตั้งคำถามกับกระบวนการยุติธรรมและวิพากษ์วิจารณ์แสดงความรู้สึกในมุมมองต่างๆ ซึ่งอาจกระทบกระเทือนต่อการทำหน้าที่ของทุกฝ่ายในกระบวนการยุติธรรม โดยคณะอนุกรรมการพัฒนากฎหมายและการบังคับใช้ ครั้งที่ ๔/๒๕๖๑ วันอังคารที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑ ได้มีการพิจารณาผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรม กรณีนายศุภชัย ทัพหสุนทร กระโดดตึกอาคารศาลอาญาเสียชีวิตอ้างว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม โดยคณะอนุกรรมการฯ ได้อภิปรายกันอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว ซึ่งพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีที่มีผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมในสองด้าน คือ ด้านของการสอบสวนและการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาและจำเลย และด้านของการปฏิบัติต่อเหยื่อและผู้เสียหายจากการกระทำความผิด ซึ่งจะต้องแก้ไขและพัฒนากระบวนการสอบสวนเพื่อให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีมาตรฐาน ในขณะเดียวกันจะต้องให้

ความสำคัญแก่เหยื่อในการเข้าถึงและได้รับความเป็นธรรมจากการอำนวยความสะดวกของรัฐ รวมถึงการได้รับการเยียวยาที่เหมาะสม

๒. คณะอนุกรรมการพัฒนากฎหมายและการบังคับใช้ ครั้งที่ ๕/๒๕๖๑ เมื่อวันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๑ ได้มีการพิจารณาสถานการณ์ความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรม กรณีนายศุภชัย ทัพหสุนทร กระโดดตึกอาคารศาลอาญาเสียชีวิตอ้างว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม โดยเชิญผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด (สำนักงานคดีอาญา) และผู้แทนผู้กำกับการสถานีตำรวจดินแดง เข้าชี้แจงตอบข้อซักถามของคณะอนุกรรมการฯ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

คดีนี้สืบเนื่องมาจากเมื่อวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๖๑ ที่ศาลอาญารัชดา นายศุภชัย ทัพหสุนทร ได้เกิดความเครียดหลังรับฟังคำพิพากษาและกระโดดอาคารศาลอาญาเสียชีวิต ซึ่งสาเหตุที่นายศุภชัยฯ กระโดดตึกฆ่าตัวตายนั้น สืบเนื่องมาจากคิดว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมหลังจากศาลชั้นต้นตัดสินในคดีหมายเลขดำ อ.๑๐๘๙/๖๐ ที่พนักงานอัยการคดีอาญา ๔ เป็นโจทก์ฟ้องนายณัฐพงษ์ เงินศิริ อายุ ๑๙ ปี เป็นจำเลยในความผิดเมื่อคืนวันที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๕๙ เหตุเกิดบริเวณ ถ.ประชาสงเคราะห์ เขตดินแดง ฐานฆ่า นายธนิศ ทัพหสุนทร อายุ ๒๓ ปี บุตรชายของนายศุภชัยฯ เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๘๘ และมาตรา ๓๗๑ ประกอบมาตรา ๘๓ จำเลยให้การปฏิเสธต่อผู้คดีว่าไม่ใช่ผู้กระทำความผิด ศาลพิเคราะห์คำเบิกความและพยานหลักฐานทั้งสองฝ่ายที่น่าสับสนหักล้างกันแล้ว เห็นว่าพยานหลักฐานโจทก์ยังไม่พยาน้ำหนักเพียงพอ จึงพิพากษายกฟ้อง

คดีนี้เกิดขึ้นในคืนวันที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๕๙ นายธนิศฯ อายุ ๒๓ ปี บุตรชายของนายศุภชัยฯ ถูกทำร้ายร่างกายจนเสียชีวิต เหตุเกิดบริเวณ ถ.ประชาสงเคราะห์ เขตดินแดง ซึ่งเป็นคดีรับผิดชอบโดยสน.ดินแดง มีประจักษ์พยานที่เป็นพยานบุคคลที่เห็นเหตุการณ์แล้วว่าช่วงที่เกิดเหตุเวลาประมาณ ๒๒.๓๐ น. กลุ่มผู้เสียชีวิต และกลุ่มผู้ต้องสงสัยมาด้วยกันประมาณ ๒๐ คน นั่งอยู่ข้างร้านอาหารใกล้ปากซอย ซึ่งเป็นจุดเล่นน้ำสรงกรานต์ จากนั้นกลุ่มบุคคลที่มาด้วยกันประมาณ ๔ - ๕ คน ดึงตัวผู้เสียชีวิตเข้าไปในซอย ไม่นานก็เห็นผู้เสียชีวิตเดินออกมา มีเลือดไหลบริเวณคอ ก่อนเรียกให้เพื่อนที่จอดรถจักรยานยนต์รออยู่หน้าปากซอยนำตัวส่งโรงพยาบาล ในชั้นการสอบสวน ฟ้องร้อง มีการสอบสวนและตรวจสอบสำนวนคดีอย่างครบถ้วน เนื่องจากการดำเนินคดีในความผิดฐานร่วมกันฆ่าผู้อื่น ซึ่งมีอัตราโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต เมื่อพนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนและสรุปสำนวนมีความเห็นควรสั่งฟ้อง นั้น มีการเสนอผู้บังคับบัญชาตามระดับชั้นเพื่อพิจารณาสั่งการ ยึดตามกฎหมาย โดยมีพยานหลักฐาน คือ ภาพจากกล้องวงจรปิด และมีนายตงได้เข้าให้การในชั้นพนักงานสอบสวนและชี้รู้อยืนยันว่านายณัฐพงษ์เป็นคนแทงผู้ตาย แต่ในการพิจารณาในชั้นศาล ไม่สามารถเบิกตัวนายตงมาเป็นพยานได้ เนื่องจากครอบครัวนายตงนำเอกสารไปรับรองแพทย์มายื่นต่อศาลว่า นายตงป่วยด้วยโรคจิตเวช

ในชั้นการพิจารณา พบว่าประจักษ์พยานที่อ้างว่าเห็นเหตุการณ์และให้การไว้ในชั้นสอบสวนไม่อาจมาเบิกความในชั้นศาลได้เนื่องจากอยู่ระหว่างการรักษาอาการป่วยทางจิตที่โรงพยาบาล จึงต้องรับฟังคำให้การชั้นสอบสวนที่น่าสงสัยในชั้นศาลประกอบพยานหลักฐานอื่น แต่พยานหลักฐานอื่นยังมีน้ำหนักไม่เพียงพอที่จะรับฟังลงโทษจำเลยได้ เช่น ภาพถ่ายจากกล้องวงจรปิดพบว่าช่วงเวลาที่เกิดเหตุเป็นช่วงเทศกาลสงกรานต์ ซึ่งมีผู้คนเป็นจำนวนมาก ภาพจากกล้องวงจรปิดที่ปรากฏในชั้นศาลนั้นเห็นแต่เพียงเหตุการณ์ปากทางเข้าซอยที่เกิดเหตุแต่ไม่สามารถบันทึกภาพบริเวณจุดเกิดเหตุไว้ได้ มีคนปรากฏในกล้องวงจรปิดเป็นจำนวนมาก การขุลมุนทำร้ายร่างกายเกิดขึ้นในช่วงเวลาไม่นาน ยากที่จะมีใครสังเกตว่าใครทำร้ายร่างกายกันอย่างไร อีกทั้งระบุด้วยว่า พยานทั้งฝ่ายโจทก์และจำเลยต่างพูดตรงกันว่าที่เกิดเหตุมีแสงไฟสว่างเพียงเล็กน้อย ถ้าไม่อยู่ใกล้จะมองเห็นไม่ชัดเจน ประกอบกับนายตงมีอาการมึนเมาคุยไม่ค่อยรู้เรื่องเช่นเดียวกับคนอื่นที่อยู่เหตุการณ์ การร่วมรับรู้และแยกแยะเหตุการณ์จึงไม่สามารถทำได้อย่างคนปกติทั่วไป นอกจากนี้

เจ้าหน้าที่ไม่ได้มีการตรวจพบอาวุธที่ใช้ในที่เกิดเหตุ ไม่ได้นำเสื้อผ้าของจำเลยไปตรวจ DNA โดยคำพิพากษาศาลให้รายละเอียดว่า “หลังเกิดเหตุเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสืบสวนสามารถติดตามจับจำเลยกับพวกได้ในวันเดียวกัน ไม่ปรากฏว่าตรวจยึดอาวุธมีดที่ใช้ก่อเหตุได้จากจำเลย มิได้นำเสื้อผ้าของจำเลยกับพวกไปตรวจพิสูจน์อย่างที่ยึดเสื้อยืดและกางเกงของนายอารีย์ชัยหรือเบนซ์ (จำเลยอีกรายซึ่งอยู่ในอำนาจการพิจารณาของศาลเยาวชนฯ) ไปตรวจ DNA และจำเลยเองยืนยันให้การปฏิเสธมาโดยตลอด พยานหลักฐานอื่นของโจทก์เป็นพยานหลักฐานปลายเหตุหรือพยานบอกเล่า ส่วนกล้องวงจรปิดก็ไม่มีภาพเหตุการณ์ทำร้าย ทำให้พยานหลักฐานของโจทก์ไม่มีน้ำหนักเพียงพอให้รับฟังได้ว่าจำเลยเป็นคนร้าย ไม่ต้องวินิจฉัยพยานหลักฐานของจำเลย พิพากษายกฟ้อง”

ทั้งนี้ ในการพิจารณาของคณะอนุกรรมการฯ ได้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างคณะอนุกรรมการฯ และผู้แทนหน่วยงานผู้เข้าชี้แจง โดยมีข้อเท็จจริงและข้อสังเกตในประเด็นต่างๆ ดังนี้

(๑) พนักงานสอบสวนได้มีการรวบรวมพยานหลักฐานมาโดยตลอด โดยกล้องวงจรปิดมีทั้งสิ้น ๔ ตัว แต่กล้องวงจรปิดที่อยู่ภายในแฟลตเสียไม่สามารถนำมาได้ ประกอบกับช่วงเวลาที่ทำร้ายร่างกายกันเป็นช่วงที่มีด และห่างจากปากซอยมาไม่มาก แต่ไม่ถึงจุดที่กล้องวงจรปิดตั้งอยู่ คดีนี้จึงมีประจักษ์พยาน คือ นายตงเพียงคนเดียว ส่วนกรณีที่ไม่ได้มีการตรวจดีเอ็นเอจากเสื้อผ้าของจำเลย เนื่องจากในขณะที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวนไปพบจำเลยไม่ได้อยู่ที่บ้าน และระยะเวลาห่างจากเวลาที่เกิดเหตุหลายชั่วโมง รวมไปถึงไม่ได้มีการใส่เสื้อผ้าตัวเดิมแล้ว จึงไม่ได้มีการนำยึดเสื้อผ้าไปตรวจดีเอ็นเอ ประกอบกับจำเลยได้รับสารภาพว่าได้มีการทำร้ายร่างกายนายธนิต ทัฬหสุนทร ผู้ตาย จริง และลักษณะร่องรอยของอาวุธมีดมีลักษณะปักลง โดยพยานให้การว่าจำเลยยืนอยู่ด้านหลังผู้ตาย ซึ่งจำเลยสูงกว่า ๑๘๐ เซนติเมตร ขณะที่นายธนิตฯ ผู้ตายสูง ๑๗๐ เซนติเมตร รวมถึงหลังเกิดเหตุจำเลยได้หลบหนีไป พนักงานสอบสวนจึงเห็นว่าเป็นพยานหลักฐานที่เพียงพอที่จะพิสูจน์ความผิดได้แล้วว่าจำเลยกระทำความผิดตามฟ้องจริง จึงไม่ได้มีการตรวจดีเอ็นเอบนเสื้อผ้าของจำเลยอีก ในส่วนของประเด็นเรื่องกล้องวงจรปิด ได้มีการไปสอบถามว่ากล้องเสียจริงหรือไม่ แต่ไม่ได้มีการพยานายศุภชัย ทัฬหสุนทร บิดาของผู้ตายไปตรวจดูว่ากล้องเสียจริงหรือไม่ ส่วนกรณีนายตงที่ไม่สามารถพามาศาลได้ เพราะประสบอุบัติเหตุรถชน เป็นผู้ป่วยติดเตียง รวมไปถึงเมื่อสอบพยานเสร็จแล้ว ในภายหลังพยานบางคนไม่สามารถติดตามตัวมาได้ เนื่องจากในงานศพของนายธนิตฯ ผู้ตาย มีการยิงปืนข่มขู่กันเกิดขึ้น ทำให้พยานในจำนวนไม่กล้ามาให้การในชั้นการสอบสวนและพิจารณาคดี

(๒) จากการพิจารณาสำนวนของพนักงานสอบสวนพบว่า มีการสอบพยานมา ๑ ปาก ส่วนพยานปากอื่นเป็นพยานแวดล้อมที่อยู่ใกล้ชดกับที่เกิดเหตุอีก ๒ ปาก ส่วนพยานอื่นๆ เป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการพิจารณาแล้วเห็นว่าพยานที่ได้มายังไม่เพียงพอ ประกอบกับนายศุภชัย ทัฬหสุนทร บิดาของผู้ตายได้ยื่นร้องขอความเป็นธรรมด้วย อัยการจึงได้มีการสั่งสอบสวนเพิ่มเติมอีกหลายปาก แต่ปรากฏว่าที่สอบถามคำให้การมาได้มีเพียงพยาน ๑ ปาก ต่อมานายศุภชัยฯ ขอให้ทำการสอบสวนเพิ่มเติมในเรื่องของกล้องวงจรปิด ซึ่งก็ได้รับผลการสอบสวนเพิ่มเติมมาว่ามีกล้องวงจรปิดเพียงเท่าที่ปรากฏในสำนวนเท่านั้น และกล้องวงจรปิดเสีย เมื่อได้ความดังนี้ อัยการเห็นว่ามิประจักษ์พยาน ๑ ปาก คือ นายตง และพยานแวดล้อม คือ นายโพล์ ซึ่งได้ยืนยันว่าเห็นจำเลยเป็นผู้ลงมือทำร้ายก่อน และเป็นบุคคลที่อยู่ในเหตุการณ์และเห็นเหตุการณ์มาโดยตลอด อัยการจึงเห็นว่าพยานหลักฐานพอฟ้อง จึงได้ฟ้องข้อหาร่วมกันฆ่า และร่วมกันพาอาวุธมีดไป โดยในชั้นสืบพยาน ได้มีการออกหมายเรียกพยานครบทุกปาก แต่ประจักษ์พยาน คือนายตงมีเหตุขัดข้องไม่สามารถมาเบิกความได้ โดยมีการนำหลักฐานการรักษาตัวมาแสดงต่อศาล และเมื่อนายตงไม่มา ศาลจึงตัดพยาน อัยการจึงได้ยื่นบันทึกการสืบพยานในชั้นสอบสวนเป็นพยานต่อศาล โดยให้พนักงานสอบสวนเบิกความรับรองถึงพฤติการณ์ของนายตง ว่ามีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด ส่วนพยานที่เหลืออีก ๗ ปาก ได้สืบพยานไปครบถ้วนแล้ว ต่อมาศาลจึงได้พิพากษายกฟ้อง โดยเห็นว่าประจักษ์พยานที่ไม่สามารถมาเบิกความได้เป็น

ประจักษ์พยานสำคัญ ส่วนบันทึกคำให้การในชั้นสอบสวน ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าขาดความต่อเนื่อง ขาดที่มาที่ไปของเหตุการณ์ ศาลจึงไม่รับฟังบันทึกคำให้การในชั้นสอบสวนของนายตง จึงพิพากษายกฟ้อง

(๓) มาตรฐานการสอบสวนและความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการสอบสวน โดยในการทำสำนวนการสอบสวนจำเป็นต้องได้รับการปฏิรูปเพื่อให้เกิดมาตรฐานในการสอบสวน โดยให้มีการฝึกอบรมพนักงานสอบสวนให้มีความเชี่ยวชาญ หรือให้ผู้ที่มียศความรู้ในด้านการสอบสวน เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงให้มีการเพิ่มการใช้เทคนิคในการสอบปากคำพยานหรือผู้ต้องหา โดยจะมีลักษณะเป็นเทคนิคของผู้เชี่ยวชาญในการโน้มน้ำหนักให้พุดข้อเท็จจริงด้วยความรู้สึกผ่อนคลาย เพื่อให้พยานหรือผู้ต้องหามีความมั่นใจในการให้ปากคำ

(๔) กระบวนการรวบรวมพยานหลักฐาน ควรให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานตั้งแต่ก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุ และหลังเกิดเหตุ รวมถึงกระบวนการตรวจสถานที่เกิดเหตุ การจัดการสถานที่เกิดเหตุ การเข้าไปยังสถานที่เกิดเหตุ การปิดกั้น การรักษาสถานที่เกิดเหตุ การอนุญาตให้บุคคลเข้าไปในสถานที่เกิดเหตุ โดยให้มีการเก็บพยานหลักฐานตั้งแต่ต้น เพื่อป้องกันไม่ให้พยานหลักฐานถูกทำลาย เสื่อมค่าจนไม่สามารถตรวจพิสูจน์ได้ และให้รวบรวมพยานหลักฐานให้ครบถ้วนให้ได้มากที่สุดทั้งพยานวัตถุ พยานบุคคล และพยานเอกสาร

(๕) ด้านนิติวิทยาศาสตร์และการใช้เทคโนโลยีในการสอบสวน เห็นว่าพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นสิ่งสำคัญมากในการจัดทำสำนวนการสอบสวนและพิจารณาพิพากษาคดีของศาล โดยเฉพาะการตรวจดีเอ็นเอจากวัตถุพยานในที่เกิดเหตุ จึงควรให้มีการนำพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในกระบวนการสอบสวนให้มากที่สุด รวมไปถึงในชั้นสอบสวนควรให้มีการบันทึกภาพและวิดีโอในขณะที่สอบปากคำพยานปากสำคัญ เพื่อให้ศาลได้เห็นอากัปกริยาและพฤติกรรมต่างๆ ของพยานว่าพยานมีอาการมีนเมา หรือมีสติสัมปชัญญะครบถ้วนหรือไม่ ซึ่งจะเพิ่มความน่าเชื่อถือในกรณีไม่สามารถนำตัวพยานมาศาลได้

(๖) ด้านการบูรณาการงานสอบสวน ควรให้มีความร่วมมือระหว่างพนักงานสอบสวนและอัยการตั้งแต่เริ่มการสอบสวนโดยเฉพาะในคดีอุกฉกรรจ์ เพราะแต่ละหน่วยงานมีหน้าที่และความชำนาญเฉพาะทางที่แตกต่างกัน เพื่อให้เกิดความรอบคอบในการจัดทำสำนวนคดี และเพื่อให้ได้มุมมองที่ครบถ้วนในการสอบสวน

(๗) ด้านการคุ้มครองพยาน และการติดตามพยาน เห็นว่าในปัจจุบันระบบการคุ้มครองพยานในประเทศไทยยังไม่มี การคุ้มครองพยานอย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทำให้พยานยังคงเกิดความเกรงกลัว และไม่กล้ามาให้การและเบิกความเป็นพยาน จึงควรมีการปฏิรูปมาตรฐานของการคุ้มครองพยานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมถึงในการติดตามพยานมาเบิกความในชั้นศาล หากพยานไม่ได้มีการหลบหนี และรู้ที่อยู่ของพยานแน่ชัดแล้ว ควรกำหนดวิธีการให้ชัดเจนในการนำตัวพยานมาศาล ซึ่งอาจใช้แนวทางตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๓๐/๑ ที่บัญญัติให้ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นอันไม่อาจนำพยานมาเบิกความในศาลได้ เมื่อคู่ความร้องขอหรือศาลเห็นสมควร ศาลอาจอนุญาตให้พยานดังกล่าวเบิกความที่ศาลอื่นหรือสถานที่ทำการของทางราชการหรือสถานที่แห่งอื่นนอกศาลนั้น โดยจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงในลักษณะการประชุมทางจอภาพได้

(๘) การยื่นอุทธรณ์ ในขณะนี้สำนวนคดีดังกล่าวได้มีการเสนอไปที่สำนักงานคดีศาลสูง ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาอุทธรณ์เรียบร้อยแล้ว และอยู่ระหว่างการจัดทำอุทธรณ์ โดยพนักงานอัยการเห็นว่า แม้คดีนี้จะเป็นคดีอุกฉกรรจ์แต่เห็นได้ชัดว่ามีการทำร้ายกันจริง พร้อมทั้งนายตง (พยาน) ให้การในเวลาใกล้เคียงกับในขณะที่เกิดเหตุ และในขณะที่ให้การก็มีสติสัมปชัญญะครบถ้วน รวมถึงยังมีพยานแวดล้อมอีกหลายปาก จึงเห็นได้ว่าหากยื่นอุทธรณ์ให้ลงโทษในข้อหาความผิดตามมาตรา ๒๘๘ (ฆ่าผู้อื่นตาย) ไม่ได้ ศาลอาจลงโทษมาตรา ๒๙๐ (ทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย) ได้ โดยพนักงานอัยการจะรวบรวมอุทธรณ์อย่างรอบคอบ ประกอบกับกองบัญชาการตำรวจนครบาลได้ตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงขึ้นมาอีก

คณะหนึ่ง เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานและนำข้อมูลไปสนับสนุนพนักงานอัยการในการเขียนคำร้องอุทธรณ์ด้วย ซึ่งเชื่อว่าการอุทธรณ์จะนำความเป็นธรรมมาให้ผู้เสียหายในคดีนี้

ทั้งนี้ คณะอนุกรรมการฯ พิจารณาเห็นว่าเรื่องดังกล่าวมีผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรม ซึ่งหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมควรได้มีการพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านการสอบสวนและการดำเนินคดี ด้านสิทธิผู้ต้องหาหรือจำเลย ด้านการให้ความช่วยเหลือเหยื่อและผู้เสียหาย และด้านการพิจารณาและพิพากษาคดี ซึ่งจะต้องมีการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ เพื่อให้การแก้ไขและพัฒนาระบบดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีมาตรฐาน

ข้อเสนอ/กระบวนการที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้ข้อเสนอในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็นไปด้วยความรอบคอบ ฝ่ายเลขานุการจึงได้ศึกษากระบวนการทางกฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนและการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาและจำเลย และด้านของการปฏิบัติต่อเหยื่อและผู้เสียหายจากการกระทำความผิด ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างมากในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินคดีอาญาถือหลักการตรวจสอบ (examination principle) ซึ่งพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการและศาลต่างมีหน้าที่ที่จะต้องตรวจสอบความจริง มีการรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่จะสามารถทำได้ เพื่อประสงค์ในการทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกล่ามคา เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา และในขณะเดียวกันจะต้องมีความสมดุลกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลย รวมถึงจะต้องไม่ละเลยผู้บริสุทธิ์ที่ตกเป็นเหยื่อของการกระทำความผิด (crime victim) หรือเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา (injured person) ด้วย

๑. ด้านการสอบสวนและการดำเนินคดี ซึ่งเป็นกระบวนการเริ่มต้นของการดำเนินคดีที่มีความสำคัญยิ่ง คือ กระบวนการสอบสวนและการรวบรวมพยานหลักฐาน ที่จะต้องพัฒนาให้เกิดกระบวนการสอบสวนที่มีมาตรฐาน และเป็นกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานทั้งในส่วนการพิสูจน์ความผิดและความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาและจำเลย มิใช่การรวบรวมพยานหลักฐานเพียงเพื่อกล่าวหาหรือเพื่อนำไปสู่การฟ้องคดีเท่านั้น แต่จะต้องมีการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายเพื่อให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีโอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเหมาะสม ซึ่งการพัฒนากระบวนการสอบสวนเช่นว่านี้ เป็นประเด็นที่มีความสอดคล้องกับประเด็นการปฏิรูประบบการสอบสวนตามที่บัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๕๘ ง. (๒) ได้บัญญัติให้มีการปรับปรุงระบบการสอบสวนคดีอาญาโดยให้มีการตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการอย่างเหมาะสม กำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ชัดเจนเพื่อมิให้เกิดขาดอายุความ และสร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญารวมทั้งกำหนดให้การสอบสวนต้องใช้ประโยชน์จากนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีข้อเสนอและร่างกฎหมายของคณะกรรมการชุดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม ได้แก่

(๑) คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม (ตำรวจ) ซึ่งแต่งตั้งโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๖๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยมีพลเอก บุญสร้าง เนียมประดิษฐ์ เป็นประธานกรรมการ

(๒) คณะกรรมการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ซึ่งแต่งตั้งโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๑ (๖) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ พ.ศ. ๒๕๓๔ โดยมีนายมีชัย ฤชุพันธุ์ เป็นประธานกรรมการ

(๓) คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม แต่งตั้งโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. ๒๕๖๐ โดยมีนายอัคร จารุจินดา เป็นประธานกรรมการ

(๔) คณะอนุกรรมการปฏิรูปกิจการตำรวจ ซึ่งแต่งตั้งโดยคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ตามตามความในพระราชบัญญัติพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๙ มาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง ซึ่งมีปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นประธานอนุกรรมการ

ทั้งนี้ คณะกรรมการชุดต่างๆ ได้มีข้อเสนอและร่างกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑) การร้องทุกข์กล่าวโทษ/การแจ้งข้อกล่าวหา

- อัยการอาจรับทำการสอบสวน และอาจแจ้งให้พนักงานสอบสวน เข้าร่วมทำการสอบสวนได้ กรณีมีการร้องเรียนว่าพนักงานสอบสวนไม่รับคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ

- ให้ผู้เสียหายสามารถร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนในเขตท้องที่ได้ ก็ได้ ถ้าความผิดที่ร้องทุกข์มิได้อยู่ในเขตอำนาจของพนักงานสอบสวนนั้น ให้รับจัดการส่งคำร้องทุกข์ไปยังพนักงานสอบสวนที่มีอำนาจโดยเร็ว

- พนักงานสอบสวนจะแจ้งข้อหาที่ยังมิได้มีหลักฐานพอสมควรที่ แสดงว่าผู้ถูกกล่าวหา น่าจะได้กระทำความผิดนั้นมิได้

๒) บันทึกรับทราบการสอบสวน และจัดทำสำนวน

- กำหนดผู้มีหน้าที่ในการสอบสวนและวัตถุประสงค์ของการสอบสวนให้ชัดเจน โดยให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐาน และมุ่งให้ทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ผู้ต้องหาถูกกล่าวหาเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องตามความจริงที่เกิดขึ้น

- กำหนดให้มีการสอบสวนเป็นคณะ เพื่อประโยชน์ในการอำนวยความสะดวกยุติธรรม หากหน่วยงานใดมีอัตรากำลังเพียงพอ จะกำหนดให้การสอบสวนบางคดีสำหรับหน่วยงานนั้น ต้องดำเนินการเป็นคณะก็ได้

๓) นิติวิทยาศาสตร์

- การใช้ประโยชน์จากพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการสืบสวนสอบสวนหาตัวผู้กระทำความผิด

- จัดระบบการประสานงานและสร้างมาตรฐานร่วมกันระหว่างหน่วยงานด้านนิติวิทยาศาสตร์

- พัฒนาจัดหาเครื่องมือ อุปกรณ์ทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ให้เพียงพอและมีความทันสมัย

- ผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ต้องคำนึงถึงความถูกต้องแม่นยำของการตรวจพิสูจน์ การวางตัวเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่ ความเป็นอิสระ

๔) ระยะเวลาการสอบสวนและทำความเห็นสั่งคดี

- กำหนดระยะเวลาในการสอบสวนในกรณีที่ผู้ต้องหาถูกขัง หรืออยู่ในระหว่างที่ศาลสั่งให้ปล่อยตัวผู้ต้องหาชั่วคราว

- กำหนดกรอบระยะเวลาการดำเนินงานในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่ชัดเจน

- กำหนดเวลาส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการในกรณีที่ผู้ต้องหาถูกขัง เพื่อให้พนักงานอัยการมีเวลาในการพิจารณาสำนวน

- กำหนดให้หากพนักงานสอบสวนไม่ส่งผลการสอบสวนภายในกำหนดเวลา ให้พนักงานอัยการสามารถสอบสวนเพิ่มเติมได้

๕) ระบบหลักประกันความเป็นอิสระ

- กำหนดให้มีสายงานสอบสวน และมีหลักประกันในการทำงานภายในกรอบอำนาจหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัยจากการแทรกแซง

๖) การแจ้งผลความคืบหน้าการสอบสวน

- กำหนดให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมจัดให้มีระบบติดตามตรวจสอบ หรือแจ้งความคืบหน้าของการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ

๗) มาตรฐานการสอบสวน

- กำหนดผู้มีหน้าที่ในการควบคุมมาตรฐานการสอบสวน มาตรฐานกลางในการสอบสวน กระบวนการขั้นตอนในการควบคุมมาตรฐานการสอบสวน พร้อมทั้งกำหนดผลและการเยียวยากรณีการสอบสวนไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่วางไว้

- กำหนดสิทธิของผู้ต้องหา ในการสอบสวน พนักงานสอบสวนต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้ต้องหาที่จะได้รับการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่องและเป็นธรรม

- กำหนดหลักเกณฑ์ในการค้น โดยไม่ว่าจะมีหมายค้นหรือไม่ห้ามมิให้เจ้าพนักงานหรือพนักงานสอบสวนแจ้งหรือเผยแพร่ให้บุคคลอื่นใดที่ไม่มีหน้าที่ในการปฏิบัติในการค้นทราบ หรือยินยอมให้บุคคลที่ไม่มีหน้าที่ดังกล่าวเข้าไปในสถานที่ที่ค้นหรือบันทึกภาพหรือเสียง

๘) ความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานอัยการและพนักงานสอบสวน

- กำหนดให้พนักงานอัยการเข้าร่วมการสอบสวน หากเป็นคดีที่มีอัตราโทษสูง คดีตามกฎหมายพอกเงิน หรือคดีค้ำมนุษย์ เมื่อพนักงานสอบสวนแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบแล้ว ต้องแจ้งให้พนักงานอัยการที่มีเขตอำนาจทราบด้วย

- กำหนดให้เมื่อมีเหตุอันควรพนักงานอัยการจะไปร่วมสอบสวนเพิ่มเติมกับพนักงานสอบสวนหรือจะให้พนักงานสอบสวนส่งตัวบุคคลที่ประสงค์จะสอบสวนเพิ่มเติมมายังที่ทำการของพนักงานอัยการก็ได้

- กำหนดให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้พนักงานอัยการร่วมทำการสอบสวนกับพนักงานสอบสวนในคดีที่มีอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไป หรือโทษสถานที่หนักกว่า

- กำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติม หรือเมื่อมีเหตุอันควรพนักงานอัยการจะไปร่วมสอบสวนเพิ่มเติมกับพนักงานสอบสวนหรือจะให้พนักงานสอบสวนส่งตัวบุคคลที่ประสงค์จะสอบสวนเพิ่มเติมมายังที่ทำการของพนักงานอัยการก็ได้

- กำหนดให้ในคดีที่มีข้อหาในความผิดที่กฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำไว้ให้จำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไป ข้อเท็จจริงในคดีมีความสลับซับซ้อนและยากลำบากต่อการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ถึงการกระทำความผิด พนักงานสอบสวนอาจเสนอความเห็นต่อพนักงานอัยการว่าควรกันผู้ต้องหานั้นไว้เป็นพยานได้

- กำหนดให้ในกรณีปรากฏพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงในสำนวนหรือผู้มีส่วนได้เสียร้องขอ โดยมีพยานหลักฐานว่ามีบุคคลอื่นมีส่วนร่วมในการกระทำความผิด ให้พนักงานอัยการสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนบุคคลนั้นเป็นผู้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดเป็นผู้ต้องหาเพิ่มเติมได้

๙) คุณสมบัติของพนักงานสอบสวนและผู้ช่วยพนักงานสอบสวน

- กำหนดให้ข้าราชการตำรวจในสายงานอื่นเป็นผู้ช่วยพนักงานสอบสวน

/- กำหนดให้มี...

- กำหนดให้มีผู้ช่วยพนักงานสอบสวน โดยอาจขอให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานตามกฎหมายหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน หรือเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ได้ตามความจำเป็น

๑๐) การพัฒนาและการฝึกอบรม

- อบรมให้ความรู้พนักงานสอบสวนทั่วประเทศเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติในการเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรมให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

- พัฒนาสถาบันเพื่อการผลิตและพัฒนาความรู้ความเชี่ยวชาญของตำรวจทั้งระบบในลักษณะของกลไกระดับชาติในการดูแล (สถาบันเพื่อการสืบสวนสอบสวนของไทย)

๒. ด้านการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาและจำเลย และกระบวนการที่เกี่ยวข้อง

สิทธิของผู้ต้องหาและจำเลย โดยส่วนมากจะกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อาทิ การพบและปรึกษาผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว ให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ในชั้นสอบสวน ได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควร ได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย สิทธิในการมีทนายความในชั้นการสอบสวนและพิจารณา สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็วต่อเนื่องและเป็นธรรม นอกจากนี้พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ ยังกำหนดให้จำเลยมีสิทธิขอรับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายจากรัฐ เมื่อถูกพนักงานอัยการฟ้องเป็นจำเลยในคดีอาญา และถูกคุมขังในระหว่างที่ศาลพิจารณาคดี ต่อมาปรากฏข้อเท็จจริงว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิด และมีการถอนฟ้องระหว่างการดำเนินคดี หรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องจำเลย โดยข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้กระทำความผิด และยังมีพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ ให้การช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดีและการขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยอีกด้วย นอกจากนี้ คณะกรรมการชุดต่างๆ ช่างต้น ได้มีข้อเสนอและร่างกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้อง อาทิ

๑) การสอบสวนต้องกระทำโดยมุ่งให้ทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ผู้ต้องหาถูกกล่าวหาเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องตามความจริงที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นครุณหรือเป็นโทษต่อผู้ต้องหา และเพื่อจะได้รู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา

๒) พนักงานสอบสวนจะแจ้งข้อหาที่ยังมิได้มีหลักฐานพอสมควรที่แสดงว่าผู้ถูกกล่าวหาหน้าจะได้กระทำความผิดนั้นมิได้

๓) พนักงานสอบสวนต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้ต้องหาที่จะได้รับการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่องและเป็นธรรม และต้องไม่กระทำการใดที่เป็นการขัดต่อสิทธิมนุษยชนหรือเป็นการเผยแพร่ข้อมูลในลักษณะที่จะทำให้ประชาชนเข้าใจว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดแล้ว รวมถึงมิให้มีการออกแถลงข่าว หรือจัดให้บุคคลดังกล่าวให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชน และห้ามมิให้แพร่ภาพหรือเสียง หรือกระทำการใดที่เป็นประจานผู้ต้องหา

๔) ผู้ต้องหาที่มีสิทธิได้รับแจ้งถึงเหตุแห่งความล่าช้า ตลอดจนกรอบระยะเวลาที่คาดว่าจะดำเนินการแล้วเสร็จของการดำเนินงานของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมในแต่ละขั้นตอนต่างๆ ของการดำเนินคดี

๕) ผู้ต้องหาที่มีสิทธิได้รับแจ้งความคืบหน้าของการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม

๖) ผู้ต้องหาที่มีสิทธิร้องเรียนต่อหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมหากได้รับความเดือดร้อนอันเนื่องมาจากความล่าช้าในการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พร้อมทั้งมีสิทธิได้รับแจ้งผลการตรวจสอบ

๗) กำหนดให้การถามคำให้การหรือสอบปากคำผู้ต้องหาในคดีที่มีข้อหาความผิดซึ่งกฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำไว้ให้จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปหรือโทษสถานที่หนักกว่านั้นให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงซึ่งสามารถนำออกถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่องไว้

๘) เพิ่มบทลงโทษผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หลบหนีในระหว่างการปล่อยชั่วคราว

๙) กำหนดให้การณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีไปในระหว่างได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว มีให้นับระยะเวลาที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีรวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ

๓. ด้านการปฏิบัติต่อเหยื่อหรือผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำผิดเนื่องจากกลไกการดำเนินคดีอาญาในปัจจุบัน เป็นกลไกที่มุ่งเน้นการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดเป็นหลัก นับแต่การจับกุม การควบคุมตัว การสอบสวน การฟ้องคดี และการพิจารณาคดี ทั้งนี้เพื่อให้การต่อสู้คดีระหว่างรัฐกับเอกชนเป็นไปภายใต้กระบวนการที่เป็นธรรม (Due Process) ในขณะที่แบบแผนในการปฏิบัติต่อเหยื่อหรือผู้เสียหายจากการกระทำความผิด (Victim Scheme) ยังมิได้มีการพัฒนาขึ้นอย่างจริงจังเท่าใดนัก แต่อย่างไรก็ดีในปี ค.ศ. ๑๙๘๕ องค์การสหประชาชาติ ได้ประกาศรองรับสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมหรือผู้เสียหายในคดีอาญา โดยได้ประกาศ “ปฏิญญาว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความยุติธรรมแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่ถูกต้อง” (Declaration of basic Principles of Justice For Victims of Crime and abuse of power) เพื่อที่กำหนดหลักการในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม โดยมีปรัชญาพื้นฐานให้ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญา ต้องได้รับการยอมรับ และได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสมกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยได้กำหนดมาตรฐานการคุ้มครองผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมไว้ ๔ ประการ ได้แก่

๑) ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมต้องเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม (Access to Justice and fair treatment) โดยเหยื่อจะต้องได้รับการปฏิบัติด้วยความเมตตา เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวดเร็ว ไม่มีค่าใช้จ่ายมาก มีโอกาสได้ทราบกำหนดระยะเวลาการดำเนินการและความคืบหน้าของการดำเนินคดีจากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ

๒) การได้รับโอกาสชดเชยความเสียหายโดยผู้กระทำความผิด (Restitution) เป็นการชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยผู้กระทำความผิดเอง เป็นหนทางที่ผู้เสียหายจะได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการกระทำผิดโดยวิธีการที่สร้างสรรค์เพื่อให้ผู้กระทำความผิดต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตน อันจะเป็นเครื่องมือที่จะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำผิดผ่อนคลายความโกรธแค้นหรือทำให้ความสัมพันธ์กลับคืนมาได้อีกครั้งหนึ่ง

๓) ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมจะต้องได้รับการชดเชยความเสียหายโดยรัฐ (Compensation) ซึ่งเป็นความช่วยเหลือจากรัฐที่อาจไม่ใช่การช่วยเหลือทางการเงิน กล่าวคือหากผู้เสียหายไม่สามารถรับค่าชดเชยจากผู้กระทำความผิดได้เต็มจำนวน รัฐก็ต้องพยายามจัดให้มีการจ่ายค่าชดเชยแก่ผู้เสียหาย และเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หลักในการให้การชดเชยแก่ผู้เสียหายดังที่กล่าวมานั้น รัฐต้องสนับสนุนส่งเสริมให้มีกองทุนสำหรับแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาระดับชาติ

๔) การให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่อด้านอื่นๆ (Assistance) การให้ความช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมหรือผู้เสียหายในคดีอาญามีเป้าหมาย (Goal) เพื่อให้ความช่วยเหลือทางด้านจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกของผู้เสียหาย การให้ผู้เสียหายมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การได้รับการชดเชยความเสียหาย และได้รับการช่วยเหลือปัญหาอื่น ที่เกี่ยวเนื่องจากการตกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา

มาตรฐานในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา จึงเป็นการทำให้ผู้เสียหายในคดีอาญาต้องได้รับการช่วยเหลือด้านการรักษาพยาบาล การช่วยเหลือทางด้านสุขภาพจิต หรือสิ่งของจำเป็นประการอื่นจากรัฐท้องถิ่น หรือชุมชน และที่สำคัญที่สุด คือ ผู้เสียหายต้องรับรู้ว่าคุณเองมีสิทธิได้รับการช่วยเหลือต่างๆ ดังที่กล่าวมานั้น

๔. ด้านการพิจารณาและพิพากษาคดี

การพิจารณาและพิพากษาคดีเป็นขั้นตอนกระบวนการสุดท้ายในกระบวนการยุติธรรมที่จะทำให้ประชาชนได้รับความยุติธรรม โดยศาลจะมีอำนาจหน้าที่ในการรับฟังพยานหลักฐานภายใต้กระบวนการที่เป็นธรรม (Due Process Model) โดยมีกระบวนการขั้นตอนในการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหา จำเลยและผู้เสียหาย โดยยึดหลักการสันนิษฐานว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาตัดสินว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งกรณีนี้จะเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้บริสุทธิ์ พร้อมทั้งก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่ความทั้งสองฝ่ายในการต่อสู้คดี

ทั้งนี้ ในประเด็นด้านการพิจารณาและพิพากษาคดี ได้มีข้อเสนอและร่างกฎหมายของคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม แต่งตั้งโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. ๒๕๖๐ โดยมีนายอัคร จารุจินดา เป็นประธานกรรมการ ได้แก่

(๑) กำหนดให้ศาลตั้งทนายความให้จำเลยในชั้นไต่สวนมูลฟ้องปรากฏในร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. มาตรา ๑๖๕/๑

(๒) กำหนดให้ศาลมีอำนาจพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลย เพื่อให้การพิจารณาเป็นไปโดยไม่ชักช้า ปรากฏในร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. มาตรา ๑๗๙/๑

(๓) กำหนดให้หากโจทก์ใช้สิทธิฟ้องคดีโดยไม่สุจริต ให้ศาลมีคำสั่งยกฟ้องหรือไม่ประทับฟ้อง และห้ามโจทก์ยื่นฟ้องคดีนั้นอีก ปรากฏในร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. มาตรา ๑๖๑/๑

(๔) การเพิ่มบทลงโทษผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หลบในระหว่างการปล่อยชั่วคราว ปรากฏในร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. มาตรา ๑๓/๒

นอกจากข้อเสนอและร่างกฎหมายของคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรมข้างต้นแล้ว คู่ความยังมีสิทธิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่เกี่ยวข้อง คือ ให้สิทธิจำเลยที่จะมีทนายมาช่วยเหลือในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง (มาตรา ๑๖๕ วรรคสอง) จำเลยมีสิทธิที่จะมาฟังการไต่สวนมูลฟ้อง โดยตั้งทนายให้ซักค้านพยานโจทก์ด้วยหรือไม่ก็ได้หรือจำเลยจะไม่มีมา แต่ตั้งทนายมาซักค้านพยานโจทก์ก็ได้ ในวันตรวจพยานหลักฐานให้คู่ความส่งพยานเอกสารและพยานวัตถุที่ยังอยู่ในความครอบครองของตนต่อศาลเพื่อให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตรวจสอบ (มาตรา ๑๗๓/๒) เมื่อเกิดสงสัยในการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ถ้าบุคคลใดที่มีประโยชน์เกี่ยวข้องร้องต่อศาลซึ่งพิพากษาหรือสั่ง ให้ศาลนั้นอธิบายให้แจ่มแจ้ง (มาตรา ๑๙๑) พร้อมทั้งการมีสิทธิที่จะอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาของศาลหากไม่พอใจในผลแห่งคำพิพากษาของศาล (มาตรา ๑๙๓ - มาตรา ๒๒๕) เป็นต้น

ประเด็นอภิปราย

ที่ประชุมได้มีประเด็นอภิปราย ดังนี้

๑. ปลัดกระทรวงยุติธรรม ในฐานะประธานคณะกรรมการพัฒนากฎหมายและการบังคับใช้ ข้อเสนอที่ฝ่ายเลขานุการนำเสนอ นั้นยังไม่ได้เป็นข้อสรุปเป็นเพียงข้อเสนอเพราะในช่วงที่ผ่านมา

หลายคดีที่กระทบต่อความเชื่อมั่นของกระบวนการยุติธรรมไม่ว่าจะเป็นเรื่องคดีครูวิภา คดีกระโดดตึกที่ศาลอาญา ประเด็นแรกที่พบคือ กระบวนการยุติธรรมยังไม่มี platform ที่จะสามารถ Defence ตัวเองได้ เมื่อประชาชนเกิดความไม่เชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรมก็จะเป็นเรื่องที่แต่ละหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นการอัยการ หรือศาลจะตอบคำถามสังคมด้วยมุมมองของหน่วยงานตนเอง ดังนั้นจึงเห็นว่าควรมีหน่วยงานที่เป็นตัวกลางของกระบวนการยุติธรรมที่มาคิดวิเคราะห์และตอบสังคมได้ในเวลาที่รวดเร็ว ประเด็นที่สองกรณี Case Study ที่นำเสนอจะพบว่าหากผู้เชี่ยวชาญด้านการสอบสวนมาพิจารณาคดีนี้ก็จะต้องบอกได้ว่าคดีนี้มีกระบวนการเก็บพยานหลักฐานที่ไม่ครอบคลุม และการที่ให้ผู้เสียหายหาพยานหลักฐานเอง ทำให้รู้สึกที่ไม่เชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรม จึงมีการรอบด้านในการสอบสวนและการดำเนินคดี ประเด็นที่สามระบบของกระบวนการยุติธรรมดูแลผู้กระทำผิดมากกว่าดูแลเหยื่อ โดยเหยื่อมักดูแลเพียงค่าเสียหายเรื่องเงินเท่านั้น

๒. ประธานกรรมการ กพยช. ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ตำรวจ อัยการ หรือศาล ดังนั้นจะไม่ลงลึกในรายละเอียดว่าใครถูกใครผิด แต่ประเด็นของ กพยช. คือ สังคมมองว่ากระบวนการยุติธรรมไม่น่าเชื่อถือ เราจึงต้องศึกษากรณีต่างๆว่าส่วนไหนที่ทำให้สังคมมองแบบนั้น เช่น กรณีเสือด่า เหมืองอัครา โรงไฟฟ้ากระบี่ ครูวิภา เป็นต้น ประชาชนรู้สึกไม่ได้รับความเป็นธรรม หลายคดีที่ผ่านมาเมื่อประชาชนไปแจ้งความกับตำรวจ ตำรวจไม่รับแจ้งความโดยให้ไปตรวจสอบกับกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าจะรับเป็นคดีพิเศษหรือไม่ หากกรมสอบสวนคดีพิเศษไม่รับโดยยืนยันว่าไม่ใช่คดีพิเศษ ตำรวจจึงจะรับแจ้งความ จึงมีการประชุมหารือร่วมกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติและปรับแนวทางการทำงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษให้คดีที่ไม่ควรเป็นคดีพิเศษกลับไปเป็นการพิจารณาของตำรวจ การที่ตำรวจให้ผู้เสียหายหาพยานหลักฐานเองนั้น ผู้เสียหายก็ไม่รู้จะเข้าถึงข้อมูลอย่างไร เช่น ขอข้อมูลจากกล้องวงจรปิด ขอหลักฐานจากส่วนราชการ เป็นต้น การที่ กพยช. จะเป็นคนชี้แจงกับสื่อมวลชนย่อมไม่ถูกต้อง เพราะเราไม่ใช่ผู้ปฏิบัติ ไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญในการทำคดี เราทำได้เพียงจะพัฒนากระบวนการยุติธรรมอย่างไรให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม

๓. เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม ในหลายคดีที่กล่าวถึงไม่ต้องการให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ ไม่ว่าจะเป็นพนักงานสอบสวน อัยการต้องตกเป็นเหยื่อของกระแสสังคม เราต้องพิจารณารับทนายที่ปฏิบัติงานด้วยว่า สาเหตุใดที่ทำให้เขาไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่สอบสวนได้เต็มศักยภาพของเขา หากเรามาศึกษาย้อนหลังเราเห็นข้อบกพร่องในจุดต่างๆแล้วก็วิจารณ์ผู้ปฏิบัติงานซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่น่าจะต้องขอฝากประเด็นให้คณะอนุกรรมการพัฒนากฎหมายและการบังคับใช้ศึกษาปัญหาเชิงระบบด้วยว่าทรัพยากรที่ใช้ในการปฏิบัติงานเพียงพอหรือไม่

๔. ผู้แทนปลัดกระทรวงมหาดไทย ควรมีการให้ความสำคัญกับปลายทางคือ กรมราชทัณฑ์ด้วย เพราะในบางคดีที่เป็นคดีใหญ่ๆคนในสังคมให้ความสนใจ เมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและศาลตัดสินแล้ว แต่ผู้กระทำผิดอยู่ในเรือนจำไม่นานก็ออกมาสู่สังคมด้วยการพักการลงโทษ เช่น คดีผู้พันตั้ง คดีก้านันเป้า เป็นต้น

๕. ประธานกรรมการ ประเด็นหลักๆก็จะเป็นต้นทาง กลางทางและปลายทาง ซึ่งงานราชทัณฑ์เป็นวาระเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการ เมื่อวันก่อนมีสื่อต่างประเทศเสนอข่าวว่าจับกุมผู้กระทำผิดปล้นธนาคาร ๔ แห่ง ซึ่งอ้างว่าผู้กระทำผิดเคยกระทำผิดในประเทศไทยและได้รับโทษจำคุก ๑๐ ปี แต่จำคุกจริง ๖ ปี โดยเรียนรู้วิธีการปล้น การดำเนินคดีมาจากเรือนจำประเทศไทย นอกจากนี้กรณีนักเรียนเตรียมทหารที่อ้างว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม เนื่องจากการตรวจทางนิติวิทยาศาสตร์ของแต่ละหน่วยงานไม่เหมือนกันทำให้เกิดความไม่น่าเชื่อถือ ดังนั้นงานด้านนิติวิทยาศาสตร์จะต้องมีมาตรฐานสากลเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม

/๖. ผู้แทนเลขาธิการ...

๖. ผู้แทนเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ควรมีการศึกษาต้นทางของกระบวนการยุติธรรมที่สำคัญคือ พนักงานสอบสวนที่เมื่อมีคดีเกิดขึ้น พนักงานสอบสวนมักตกเป็นจำเลยของสังคม อยากจะให้พิจารณาสวัสดิการ ทรัพยากร ขวัญกำลังใจของพนักงานสอบสวนด้วยว่าเพียงพอที่จะให้เขาปฏิบัติหน้าที่เต็มความสามารถหรือไม่

๗. ประธานกรรมการ ในเรื่องของตำรวจนั้น ท่านนายกรัฐมนตรีให้ความสำคัญมากและค่อยๆปรับมาตั้งแต่ปี ๒๕๕๗ ซึ่งก็จะเติมเต็มทรัพยากรให้แก่สำนักงานตำรวจแห่งชาติเรื่อยๆ เพื่อให้ต้นทางกระบวนการยุติธรรมสามารถทำงานได้เต็มที่

๘. ผู้แทนอัยการสูงสุด การอำนวยความสะดวกทางอาญาแก่ประชาชนของทุกหน่วยงานจะมีระเบียบออกมาบังคับให้พนักงานของตนปฏิบัติตามอยู่แล้ว ซึ่งกรณีของสำนักงานอัยการสูงสุดก็มีระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ.๒๕๕๗ ที่เป็นมาตรฐานให้พนักงานอัยการทั่วประเทศถือปฏิบัติ ตั้งแต่การรับสำนวน การส่งคดี การว่าความ การติดตามพยานต่างๆ เป็นต้น ซึ่งกรณีคุณศุภชัยกระโดดตึกศาลอาญานั้นน่าจะเป็นเรื่องประสบการณ์ของคุณความในการดำเนินคดี

๙. นายกสภานายความ ทนายความมีข้อบังคับสภาพทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. ๒๕๒๙ หากทนายความมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมก็จะมีบทลงโทษ ในเรื่องนั้นขอระบบต้องมองต้นทางว่าเหตุใดชาวบ้านถึงฟ้องระบบ เราควรรหาแหล่งเงินทุนเพื่อให้เข้าถึงได้สะดวก

๑๐. ประธานกรรมการ ในเรื่องนั้นขอระบบ ลูกหนี้เขื่อนายหน้าเงินกู้ที่เป็นญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้านว่าเป็นแหล่งเงินกู้ที่สะดวก ไม่ต้องมีหลักประกัน เพราะหากกู้เงินธนาคารจะต้องมีขั้นตอนตรวจสอบก่อนได้รับการอนุมัติเงิน บางครั้งก็ลงลายมือชื่อในกระดาษเปล่า ไม่มีรายละเอียดการกู้เงิน/หลักฐานการชำระเงินคืน จนถูกไล่ออกจากที่ดินถึงจะรู้ว่าถูกโกง ซึ่งเรื่องนี้สำนักงานกิจการยุติธรรมก็ดำเนินการสร้างการรับรู้กฎหมายให้แก่ประชาชน

กพยช.จะพิจารณาว่าส่วนไหนของกระบวนการยุติธรรมต้นทาง กลางทาง หรือปลายทาง จุดใดเป็นจุดอ่อนต้องได้รับการแก้ไข จุดใดขาดเชิงปริมาณและคุณภาพ ไม่ว่าจะเป็นบุคคลากรระบบบริหารจัดการ เครื่องมือต่างๆ โดยเราจะต้องให้ความสำคัญทั้งผู้ที่เสียหายที่เป็นเหยื่อ และผู้กระทำผิด และต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม

มติที่ประชุม มอบหมายคณะอนุกรรมการพัฒนากฎหมายและการบังคับใช้ศึกษาเพิ่มเติมตามข้อสังเกต/ข้อเสนอแนะของที่ประชุม ดังนี้

๑. ดำเนินการศึกษากระบวนการยุติธรรมทั้งระบบตั้งแต่ขั้นก่อนการพิจารณาคดี ระหว่างการพิจารณาคดี และการบังคับโทษ ว่ามีประเด็นใดบ้างที่สังคมยังไม่เชื่อถือ และประเด็นบ้างใดที่ยังเป็นข้อบกพร่องของกระบวนการยุติธรรมที่ต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ เช่น ด้านกฎหมาย สภาพการปฏิบัติงานในพื้นที่จริง ข้อจำกัดขององค์กรและข้อเรียกร้องของสังคม เป็นต้น

๒. พิจารณาหาแนวทางแก้ไขปัญหาตามข้อค้นพบที่ได้โดยจะต้องครอบคลุมทั้งทางด้านเจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติงาน/เหยื่อ/จำเลย และประเด็นที่สังคมให้ความสำคัญเพื่อทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรม

๓. ควรมีกลไกในการชี้แจงข้อเท็จจริงและให้ข้อมูลที่ถูกต้องในการสื่อสารกับประชาชนที่เหมาะสมกับช่วงเวลา

๔.๓ รายงานผลการดำเนินโครงการจัดทำตัวชี้วัดประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ความเป็นมา

๑. สถาบ์ขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (สปท.) ได้เสนอให้มีการปฏิรูปประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยใช้การประเมินเป็นตัวชี้วัด ซึ่งกำหนดแนวทางในการปฏิรูปตัวชี้วัดกระบวนการยุติธรรมไว้ ๓ ประเด็น คือ ๑) ปฏิรูปกระบวนการกำหนดตัวชี้วัด ๒) ปฏิรูปกระบวนการจัดเก็บรวบรวม บริหารจัดการข้อมูล สถิติเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ๓) ปฏิรูปการใช้ประโยชน์ตัวชี้วัด และได้มอบหมายให้กระทรวงยุติธรรม โดยสำนักงานกิจการยุติธรรมเป็นหน่วยงานรับผิดชอบดำเนินการปฏิรูปตัวชี้วัด ผ่านกลไกคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ (กพยช.) ซึ่ง กพยช. ได้มีคำสั่งที่ ๑/๒๕๖๐ ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ แต่งตั้งคณะกรรมการปฏิรูปตัวชี้วัดประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูปตัวชี้วัดตามแนวทางของ สปท. ประกอบด้วย ผู้แทนหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมและผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาตัวชี้วัดทางสังคม มีปลัดกระทรวงยุติธรรมเป็นประธานอนุกรรมการและสำนักงานกิจการยุติธรรมเป็นเลขานุการ โดยได้มีการประชุมคณะกรรมการฯ ทั้งหมด ๔ ครั้ง ในปี พ.ศ. ๒๕๖๐

๒. ในการประชุมคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๑เมื่อวันศุกร์ที่ ๕ มกราคม ๒๕๖๑ คณะอนุกรรมการปฏิรูปตัวชี้วัดประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ได้นำเสนอแนวทางการปฏิรูปกระบวนการกำหนดตัวชี้วัดประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยได้กำหนดชุดตัวชี้วัดประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ภายใต้แนวคิด “REGRADE” ซึ่งหมายถึงแนวทางใหม่ในการตรวจวัดประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรม ประกอบด้วยตัวชี้วัด ๗ กรอบ ดังนี้

R	ประชาชนรับรู้กฎหมายและสิทธิพื้นฐาน (Right and Legal Knowledge)	ประกอบด้วยตัวชี้วัด ๑ ตัว (R1)
E	การควบคุมอาชญากรรมที่มีประสิทธิภาพ (Effective Crime Control)	ประกอบด้วยตัวชี้วัด ๒ ตัว (E1-E2)
G	กระบวนการยุติธรรมบนพื้นฐานของการบริหารจัดการที่ดี (Good Governance Justice)	ประกอบด้วยตัวชี้วัด ๑๑ ตัว (G1-G11)
R	การกระทำผิดซ้ำลดลง (Reduced Recidivism)	ประกอบด้วยตัวชี้วัด ๒ ตัว (RE1- RE2)
A	ผู้เสียหาย และผู้ถูกกล่าวหาได้รับการคุ้มครองอย่างเหมาะสม (Appropriate Protection of Victims and the Accused)	ประกอบด้วยตัวชี้วัด ๑ ตัว (A1)
D	ไม่มีผู้ต้องหา/ จำเลยถูกจับกุมโดยไม่ได้กระทำความผิด (Do not have any miscarriages of justice)	ประกอบด้วยตัวชี้วัด ๓ ตัว (D1 – D3)
E	ประชาชนให้ความเชื่อมั่น เชื่อถือ ศรัทธาในกระบวนการยุติธรรม (Ensured Trust in Justice)	ประกอบด้วยตัวชี้วัด ๑ ตัว (ET1)

ซึ่งที่ประชุมมีมติรับทราบชุดตัวชี้วัดที่นำเสนอและมอบหมายให้ฝ่ายเลขานุการฯ นำข้อเสนอแนะ/ข้อสังเกตที่ได้จากการประชุมไปพิจารณาดำเนินการ โดยเน้นการกำหนดตัวชี้วัดเชิงยุทธศาสตร์และตัวชี้วัดเชิงกลยุทธ์ พร้อมทั้งกำหนดผู้รับผิดชอบรายตัวชี้วัดให้ชัดเจน

การดำเนินงาน

ผลการดำเนินงานตามข้อเสนอของ สปท. ปรากฏดังนี้

การปฏิรูปการกำหนดตัวชี้วัด และกระบวนการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูล สำนักงานกิจการยุติธรรมในฐานะฝ่ายเลขานุการฯ ได้กำหนดคุณค่ากระบวนการยุติธรรมที่เป็นหัวใจหลักสำคัญไว้ ๔ ประการ ได้แก่

/“เข้าถึง – ไม่ล่าช้า...

“เข้าถึง – ไม่ล่าช้า – เที่ยงตรง – ประสิทธิภาพ” แล้วจึงนำมาจัดทำเป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ได้ ๗ กรอบ ๒๑ ตัวชี้วัด ดังนี้

- ๑) ตัวชี้วัดเชิงยุทธศาสตร์ ๑ ตัวชี้วัด
- ๒) ตัวชี้วัดเชิงกลยุทธ์ ๒๐ ตัวชี้วัด ซึ่งแบ่งเป็น
 - ก่อนการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ๓ ตัวชี้วัด
 - ระหว่างเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ๑๑ ตัวชี้วัด
 - หลังการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ๖ ตัวชี้วัด

โดยได้ระบุหน่วยงานผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บข้อมูล และแนวทางปฏิรูปวิธีการจัดเก็บ โดยเน้นการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานในการบริหารจัดการข้อมูล และพัฒนาศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลในกระบวนการยุติธรรม (Data Exchange Center – DXC) ให้เป็นศูนย์กลางในการรวบรวมข้อมูล ตลอดจนได้พัฒนาแบบจำลอง (Model) ในการเชื่อมโยงข้อมูลตัวชี้วัดที่สามารถจัดเก็บรวบรวมข้อมูลผ่าน DXC สำหรับตัวชี้วัด จำนวน ๕ ตัว ได้แก่

E1	อัตราอาชญากรรม (Crime Rate) ต่อจำนวนประชากร ๑๐๐,๐๐๐ คน ลดลง
RE1	ร้อยละของผู้พันโทษที่กลับมาก่อทำผิดซ้ำลดลง
A1	สัดส่วนของการคุ้มครองดูแลผู้เสียหาย/เหยื่ออาชญากรรมที่ได้รับการชดเชยความเสียหาย โดยได้รับเงินชดเชยเยียวยาจากภาครัฐมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น
A2	จำนวนผู้ที่ถูกจับกุม และภายหลังได้รับการปล่อยตัว เนื่องจากมีการพิสูจน์ว่าไม่มีความผิด ที่ได้รับเงินชดเชยจากภาครัฐ
D1	หน่วยงานมีมาตรการในการตรวจสอบ เพื่อป้องกันการจับกุมผู้ต้องหา/ จำเลย ที่ไม่ได้กระทำความผิด

ทั้งนี้ ได้กำหนดให้มีตัวชี้วัดในประเด็นการจัดเก็บข้อมูล ได้แก่ตัวชี้วัด G10 หน่วยงานมีการจัดเก็บ และบูรณาการข้อมูลกระบวนการยุติธรรมอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะครอบคลุมในประเด็น การเชื่อมโยงข้อมูลด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศระหว่างหน่วยงาน เพื่อนำไปสู่ขับเคลื่อนกระบวนการยุติธรรมด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ ลดการใช้กระดาษ และเพิ่มประสิทธิภาพของการทำงานในแง่ของความเร็วและถูกต้อง และการเชื่อมโยงข้อมูลสถิติซึ่งเป็นตัวเลข เช่น ตัวเลขสถิติการกระทำผิดซ้ำ และจำนวนเหยื่ออาชญากรรมที่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน และสะท้อนถึงประสิทธิภาพในภาพรวมของกระบวนการยุติธรรม โดยมี DXC เป็นระบบศูนย์กลางข้อมูล

การปฏิรูปการใช้ประโยชน์จากตัวชี้วัด ได้กำหนดแนวทางปฏิรูปการใช้ประโยชน์จากตัวชี้วัด ใน ๒ รูปแบบ ได้แก่

- การใช้ประโยชน์ในลักษณะที่เป็นแนวทางปฏิบัติ โดยนำข้อมูลที่ได้จากตัวชี้วัดไปใช้เป็นหลักฐานในการปรับปรุงแก้ไข เปลี่ยนแปลงนโยบายและกรอบกฎหมาย รวมถึงการปฏิรูปโครงสร้างของหน่วยงาน เพื่อปรับความสมดุลบริหารจัดการภาครัฐตามยุทธศาสตร์ชาติ ปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติระดับบุคคล และจัดให้มีการแถลงผลการดำเนินงานของตัวชี้วัดและการประเมินในระดับองค์กรต่อสาธารณชน

- การใช้ประโยชน์ในทางนโยบาย โดยนำเสนอ กพยช. พิจารณาให้ความเห็นชอบในการนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อให้การรับรองการนำชุดตัวชี้วัดประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไปใช้ในการประเมินประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรม โดยบรรจุไว้ในกับยุทธศาสตร์หรือแผนงานที่เกี่ยวข้อง

ตัวชี้วัด

วิธีการจัดเก็บ
หน่วยงานที่รับผิดชอบ
และรวบรวมข้อมูล

กิจกรรมการใช้ประโยชน์

ดัชนีชี้วัดเชิงยุทธศาสตร์

	กรอบที่ ๗ ประชาชนให้ความเชื่อมั่น เชื่อถือ ศรัทธาในกระบวนการยุติธรรม ET1 ร้อยละของประชาชนที่มีความเชื่อมั่นในประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมในภาพรวม	การสำรวจภาคประชาชน	- กระทรวงยุติธรรม, - สำนักงานกิจการยุติธรรม	
ก่อนการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา	กรอบที่ ๑ ประชาชนรับรู้กฎหมายและสิทธิพื้นฐาน R1 สัดส่วนของผู้ที่เกี่ยวข้องในคดี หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่รับทราบช่องทางในการรับรู้สิทธิทางกฎหมายและความรู้พื้นฐานในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก	การสำรวจภาคประชาชน	- กระทรวงยุติธรรม	1. สร้างกระบวนการรับรู้สิทธิทางกฎหมายและสิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม 2. สร้างแนวทางการป้องกันและควบคุมอาชญากรรม
ระหว่าง	กรอบที่ ๒ การควบคุมอาชญากรรมที่มีประสิทธิภาพ E1 อัตราอาชญากรรม (Crime Rate) ต่อจำนวนประชากร ๑๐๐,๐๐๐ คนลดลง	การจัดเก็บข้อมูลสถิติทางทะเบียน โดยศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลในกระบวนการยุติธรรม (DXC)	- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ - สำนักงานกิจการยุติธรรม	
การเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา	E2 ความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชนลดลง กรอบที่ ๓ กระบวนการยุติธรรมบนพื้นฐานของการบริหารจัดการที่ดี G1 จำนวนคดี และ/หรือเรื่องร้องเรียนที่มีข้อมูลและถึงที่สุดที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติที่ขัดกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานมีจำนวนลดลง G2 หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมมีการกำหนดตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงความถูกต้องและเที่ยงธรรม	การสำรวจภาคประชาชน การจัดเก็บข้อมูลสถิติทางทะเบียน การประเมินตนเอง การสังเกตจากผู้เชี่ยวชาญ	- สำนักงานกิจการยุติธรรม - สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ - สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) - กรมคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ - ทุกหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม	1. กำหนดแนวทางในการป้องกันการปฏิบัติที่ขัดกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 2. กำหนดมาตรการและแนวทางการป้องกันการเลือกปฏิบัติและ/หรือการทุจริตของเจ้าหน้าที่หรือผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม 3. กำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมในการดำเนินคดียุติธรรมทางอาญาทั้งระบบ 4. กำหนดมาตรการและแนวทางการป้องกันการร้องใส่ ในกระบวนการยุติธรรมพร้อมแจ้งให้ประชาชนรับทราบ 5. มีมาตรการในการปรับปรุงแก้ไข

ตัวชี้วัด

วิธีการจัดเก็บ
และรวบรวมข้อมูล

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

กิจกรรมการใช้ประโยชน์

	<p>G3 คดีที่มีการชี้มูลว่าเจ้าพนักงานของรัฐบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่เลือกปฏิบัติ และ/หรือทุจริต หรือถูกแทรกแซงมีจำนวนลดลงเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา</p> <p>G4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการกำหนดระยะเวลาตามเวลาที่กำหนดไว้ในกฎหมายในแต่ละขั้นตอนการปฏิบัติงานโดยมีระบบใบรับประชาชนสามารถตรวจสอบติดตาม (Tracking) ได้</p> <p>G5 หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมมีการกำหนดมาตรการเชิงรุกด้านการบริหารจัดการให้มีความโปร่งใสและแจ้งให้ประชาชนทราบ</p> <p>G6 หน่วยงานมีมาตรการ/ระบบที่เอื้อต่อการป้องกันมิให้เกิดการเลือกปฏิบัติหรือผลประโยชน์ทับซ้อนในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น ระบบการจ่ายสำนวนคดี</p> <p>G7 หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมมีกระบวนการทบทวนและปรับปรุงประสิทธิภาพข้อร้องเรียน</p> <p>G8 สัดส่วนของความเหมาะสมของทรัพยากร ทั้งเครื่องมืองบประมาณ และทรัพยากรมนุษย์กับภาระงาน</p> <p>G9 มีการวิเคราะห์ระบบบริหารจัดการองค์กรและระบบทรัพยากรมนุษย์อย่างสม่ำเสมอ</p> <p>G10 หน่วยงานมีการบูรณาการและจัดเก็บข้อมูลกระบวนการยุติธรรมอย่างเป็นระบบ</p> <p>G11 หน่วยงานมีการจัดทำการวิเคราะห์ประเมินค่าต้นทุนของกิจกรรมการเข้าถึงความยุติธรรม</p>	<p>ข้อมูลสถิติทางทะเบียน</p> <p>การสำรวจผู้ใช้บริการ ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา ผู้ต้องโทษ ครอบครั้ว</p> <p>การสำรวจผู้ใช้บริการ ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา ผู้ต้องโทษ ครอบครั้ว</p> <p>การสำรวจผู้ใช้บริการ ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา ผู้ต้องโทษ ครอบครั้ว</p> <p>การสำรวจผู้ใช้บริการ ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา ผู้ต้องโทษ ครอบครั้ว</p> <p>การประเมินตนเอง การสังเกตจากผู้เชี่ยวชาญ</p> <p>การประเมินตนเอง การสังเกตจากผู้เชี่ยวชาญ</p> <p>การประเมินตนเอง การสังเกตจากผู้เชี่ยวชาญ</p> <p>การสังเกตจากผู้เชี่ยวชาญ</p>	<p>- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)</p> <p>- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.)</p> <p>- ศาลอาญาอาศัตติทุจริต</p> <p>- ทุกหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม</p> <p>- ทุกหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม</p> <p>- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ</p> <p>- สำนักงานอัยการสูงสุด</p> <p>- สำนักงานศาลยุติธรรม</p> <p>- ทุกหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม</p> <p>- ทุกหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม</p> <p>- ทุกหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม</p> <p>- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ</p> <p>- สำนักงานอัยการสูงสุด</p> <p>- สำนักงานศาลยุติธรรม</p>	<p>กระบวนการรับเรื่องร้องเรียน การติดตามแก้ไขปัญหาการร้องเรียนของประชาชน พร้อมแจ้งให้ประชาชนรับทราบ</p> <p>6. มีมาตรการในการบริหารจัดการทรัพยากรของหน่วยงาน การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ การบริหารจัดการความเสี่ยง ที่สอดคล้องกับภาระงาน</p> <p>7. มีการจัดเก็บข้อมูลหน่วยงานที่เป็นระบบพร้อมสร้างกลไกในการเชื่อมโยงหรือบูรณาการข้อมูลแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ</p>
--	---	--	---	--

ตัวชี้วัด

วิธีการจัดเก็บ

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

กิจกรรมการใช้ประโยชน์

และรวบรวมข้อมูล

หลังการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา	<p>กรอบที่ 4 การกระทำผิดซ้ำลดลง</p> <p>RE1 ร้อยละของผู้พ้นโทษที่กลับมา กระทำผิดซ้ำลดลง</p>	<p>การจัดเก็บข้อมูลสถิติทางทะเบียน โดยศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลในกระบวนการยุติธรรม (DXC)</p>	<p>- กระทรวงยุติธรรม</p> <p>- กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน</p> <p>- กรมราชทัณฑ์</p> <p>- กรมคุมประพฤติ</p> <p>- สำนักงานกิจการยุติธรรม</p>	
กระบวนกรยุติธรรม	<p>RE2 ร้อยละ/สัดส่วนของผู้พ้นโทษที่สามารถกลับไปดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข</p>	<p>การจัดเก็บข้อมูลสถิติทางทะเบียน</p>	<p>- กระทรวงยุติธรรม</p>	<p>1. ความคุมและปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้สอดคล้องกับกฎหมาย หลักทฤษฎี และข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง</p>
ทางอาญา	<p>กรอบที่ 5 ผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหาได้รับการคุ้มครองอย่างเหมาะสม</p> <p>A1 สัดส่วนของการคุ้มครองดูแลผู้เสียหาย/เหยื่ออาชญากรรมที่ได้รับการชดเชยความเสียหายโดยได้รับเงินชดเชยเยียวยาจากภาครัฐมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น</p> <p>A2 จำนวนผู้ถูกจับกุม และภายหลังได้รับการปล่อยตัวเนื่องจากมีการพิสูจน์ว่าไม่มีความผิด ที่ได้รับเงินชดเชยจากภาครัฐ</p>	<p>การจัดเก็บข้อมูลสถิติทางทะเบียน โดยศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลในกระบวนการยุติธรรม (DXC)</p>	<p>- กระทรวงยุติธรรม</p>	<p>2. แก้ไขพฤติกรรมผู้ต้องขัง/ผู้ถูกคุมประพฤติให้กลับตนเป็นพลเมืองดี</p> <p>3. คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพและให้ความช่วยเหลือประชาชน เหยื่อผู้เสียหาย และจำเลยในคดีอาญา</p>
	<p>กรอบที่ ๒ ไม่มีผู้เสียหาย / จำเลย ถูกจับกุมโดยไม่ได้กระทำความผิด</p> <p>D1 หน่วยงานมีมาตรการในการตรวจสอบเพื่อป้องกันการจับกุมต้องหา/ จำเลย ที่ไม่ได้กระทำความผิด</p>	<p>การจัดเก็บข้อมูลสถิติทางทะเบียน</p>	<p>- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ</p> <p>- สำนักงานอัยการสูงสุด</p> <p>- สำนักงานศาลยุติธรรม</p> <p>- กรมสอบสวนคดีพิเศษ</p>	
	<p>D2 จำนวนคดีที่มีการร้องขึ้นชั้นมาเนื่องจากพบว่ามีการจับกุมผู้ต้องหา/ จำเลย ที่ไม่ได้กระทำความผิด</p>	<p>การจัดเก็บข้อมูลสถิติทางทะเบียน</p>	<p>- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ</p> <p>- สำนักงานอัยการสูงสุด</p> <p>- สำนักงานศาลยุติธรรม</p> <p>- กระทรวงยุติธรรม</p>	

ประเด็นอภิปราย

ที่ประชุมได้มีประเด็นอภิปราย ดังนี้

๑. นายวิพล กิติทัศนาศรัชย์ ประธานคณะกรรมการเพื่อจัดทำตัวชี้วัดประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (ผู้ให้ข้อมูล) แผนปฏิรูประบบการจัดทำตัวชี้วัดกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยจาก สปท. นั้นมาจากหลักการและเหตุผลว่า หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมใช้กฎหมายตัวเดียวกัน เหตุใดจึงมีตัวชี้วัดไม่เหมือนกัน ทำให้เกิดปัญหาคือ หน่วยงานไม่ได้ใช้ตัวชี้วัดตามภารกิจของตนเอง บางปีหน่วยงานใช้ตัวชี้วัดตรงตามภารกิจแต่บางปีก็เปลี่ยนไป ทำให้มองภาพในระยะยาวไม่ชัดเจน ดังนั้นแผนปฏิรูปตัวชี้วัดกระบวนการยุติธรรมจึงต้องการให้มีการเชื่อมโยงกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ ตั้งแต่ชั้นพนักงานสอบสวน อัยการ ศาลไปด้วยกัน ซึ่งตัวชี้วัดนี้มี ๒ มิติ คือ มิติที่วัดคุณภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่และมิติเรื่องธรรมาภิบาลที่จะมีตัวชี้วัดที่สะท้อนองค์กรที่ทำหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมที่เราต้องการให้ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมปฏิบัติงานได้ดีมีมาตรฐาน แต่เราก็ต้องพิจารณาการบริหารจัดการภายในองค์กรของผู้ปฏิบัติงานด้วยว่ามีความพร้อมมากน้อยเพียงใด

๒. เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม มี ๒ ประเด็น คือ ๑. กรอบตัวชี้วัดที่ ๒ การควบคุมอาชญากรรมที่มีประสิทธิภาพ (Effective Crime Control) ตัวชี้วัดที่ ๒ (E๑) อัตราอาชญากรรม (Crime Rate) ต่อจำนวนประชากร ๑๐๐,๐๐๐ คน อัตราอาชญากรรมประกอบด้วย อาชญากรรมเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน ควรต้องมีการกำหนดค่านิยมและขอบเขตคำว่าอาชญากรรมต่อชีวิต ร่างกายและทรัพย์สิน และควรระบุนาตราการกระทำผิดกฎหมายให้ชัดเจน แต่ก็เกิดปัญหาเรื่องการนับสถิติว่าควรรับรายคดีที่เกิดไม่ว่าคดีนั้นจะเกิดจากการกระทำผิดที่ฐานความผิดก็ตาม ซึ่งก็จะเป็นประเด็นเกี่ยวกับการออกแบบวิธีการจัดเก็บสถิติให้เหมาะสม ๒. ไม่มีผู้ต้องหา/จำเลยที่ถูกจับกุมโดยไม่ได้กระทำผิด (Do not have any Miscarriages of justice) ตัวชี้วัดที่ ๑๙ (A๑) หน่วยงานมีมาตรการในการตรวจสอบ เพื่อป้องกันการจับกุมผู้ต้องหา/จำเลยโดยไม่ได้กระทำผิด-โดยระบุวิธีการคำนวณคือ-จำนวนการจับกุมผู้ต้องหา/จำเลยที่ไม่ได้กระทำผิด = จำนวนคดีที่ตำรวจหรือหน่วยงานสืบสวนสอบสวนส่งคดีไปอัยการทั้งหมด - จำนวนคดีทั้งหมดที่อัยการสั่งฟ้อง ซึ่งวิธีการคำนวณดังกล่าวไม่สอดคล้องกับตัวชี้วัด เพราะว่าการสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องของอัยการไม่ใช่ข้อยุติว่าผู้ต้องหาไม่ได้กระทำผิด เนื่องจากมีหลายกรณีที่อัยการสั่งไม่ฟ้อง แต่ผู้เสียหายนำคดีมาฟ้องเองและศาลพิพากษาลงโทษจำเลย จึงขอเสนอให้มีการปรับปรุงเนื้อหาตัวชี้วัดนี้และวิธีการประเมิน

๓. ผู้แทนเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แนวทางการพัฒนาประเทศและทิศทางการพัฒนาประเทศนั้นจะเป็นการทำงานร่วมกันของหลายหน่วยงาน ไม่ได้อยู่ที่หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง เพราะฉะนั้นตัวชี้วัดกระบวนการยุติธรรมจึงควรเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี และแผนการปฏิรูปประเทศ และในการจัดทำตัวชี้วัดกรณีที่ยังไม่มี Baseline ก็ต้องมีการตรวจสอบว่า Baseline ตัวแรกที่จะสร้างคืออะไร หรือจะทำในระยะถัดไป

๔. ศาสตราจารย์พิเศษกิติพงษ์ อรุณพัฒน์พงศ์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประเด็นที่น่าสนใจคือเรื่องความคุ้มค่าของกระบวนการยุติธรรม เช่น คดีหมิ่นประมาทส่วนบุคคลที่ใช้กลไกของรัฐ ตำรวจ อัยการมาเกี่ยวข้องด้วย เมื่อเป็นความผิดต่อส่วนบุคคลก็ควรเป็นเรื่องที่เอกชนจะดำเนินการเอง อยากให้มีการวิจัยเพื่อจะได้มีข้อมูลว่าคดีหมิ่นประมาทที่ฟ้องกันทั่วประเทศมีจำนวนเท่าใดที่ต้องใช้ทรัพยากร ใช้เครื่องมือของภาครัฐในการจัดการให้กับเอกชน มีความคุ้มค่าเพียงใด การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมผ่านเทคโนโลยีจะช่วยให้ประชาชนไม่ตกเป็นเหยื่อมากขึ้น การเชื่อมโยงข้อมูลกลางเกี่ยวกับสัญญาต่างๆ เช่น สัญญาเช่าซื้อ พันิชยกรรม สัญญาขายฝาก เป็นต้น การใช้เทคโนโลยีจะลดการใช้ดุลพินิจ ลดการทุจริต ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม

๕. เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ตัวชี้วัดที่ G๓ คดีที่มีการชี้มูลว่าเจ้าพนักงานของรัฐบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ เลือกปฏิบัติ และ/หรือทุจริต หรือถูกแทรกแซงมีจำนวนลดลงเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา เห็นว่าหากปรับถ้อยคำเป็นจำนวนคดีที่ร้องเรียนลดลงเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมาจะเหมาะสมกว่าหรือไม่

๖. ผู้แทนคณบดีคณะนิติศาสตร์หรือเทียบเท่า สถาบันการศึกษาของเอกชน ในหัวข้อ ๗.๒ ข้อเสนอแนะวิธีการ และกิจกรรมการใช้ประโยชน์จากตัวชี้วัด ในเล่มเอกสารประกอบการประชุมวาระที่ ๔.๓ หน้า ๕๒ ควรปรับถ้อยคำจากความเห็นของผู้วิจัย เป็นจากหลักฐาน (evidence) ที่ได้จากการวิจัยเป็นตัวตั้ง

๗. รศ.ดร.ธีระ สนิทธารักษ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ผู้ให้ข้อมูล) การดำเนินโครงการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลตัวชี้วัด วิธีการจัดเก็บข้อมูล และกิจกรรมการใช้ประโยชน์จากตัวชี้วัด มีเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญคือ ประชาชนให้ความเชื่อมั่น เชื่อถือ ศรัทธาในกระบวนการยุติธรรม ส่วนอีก ๒๐ ตัวชี้วัดจะเป็นเรื่องของก่อนการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ระหว่างการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา และหลังการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในตัวชี้วัดที่ G๓ คดีที่มีการชี้มูลว่าเจ้าพนักงานของรัฐบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ เลือกปฏิบัติ และ/หรือทุจริต หรือถูกแทรกแซงมีจำนวนลดลงเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา คณะผู้วิจัยมองว่าหากนับจำนวนเรื่องที่มีการร้องเรียนนั้นจะไม่สามารถควบคุมได้ แต่สิ่งที่จะสะท้อนว่ามีข้อเท็จจริงในเรื่องที่ร้องเรียนนั้นมาน้อยเพียงใดก็คือคดีที่มีการชี้มูล จึงออกมาเป็นตัวชี้วัดที่ G๓ นอกจากนี้ในตัวชี้วัดที่มุ่งไปเรื่องความเชื่อมั่นและความเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ เป้าหมายคือความเชื่อมั่น เชื่อถือ ศรัทธาในกระบวนการยุติธรรมของประชาชนมากกว่าที่จะมองกระบวนการหรือกลยุทธ์ต่างๆ คณะผู้วิจัยเชื่อว่าหากเป้าหมายดี กระบวนการก็ถูกต้อง

การบูรณาการข้อมูลในกระบวนการยุติธรรมจะต้องสามารถเชื่อมโยงร่วมกันได้ ไม่ว่าจะผ่าน DXC หรือช่องทางอื่นใดก็ตาม เพราะปัจจุบันแต่ละหน่วยงานยังคงใช้ข้อมูลของตนเอง ซึ่งกลายมาเป็นตัวชี้วัดที่ G๑๐ หน่วยงานมีการบูรณาการและจัดเก็บข้อมูลกระบวนการยุติธรรมอย่างเป็นระบบ ขณะเดียวกันตัวชี้วัดที่จะสะท้อนความคุ้มค่าความเหมาะสมในเชิงกระบวนการทั้งหมด ในเรื่องงบประมาณ เครื่องมือ ทรัพยากรเมื่อเทียบกับภาระงานว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่ จะเป็นตัวชี้วัดที่ G๘ สัดส่วนของความเหมาะสมของทรัพยากร ทั้งเครื่องมืองบประมาณและทรัพยากรมนุษย์กับภาระงาน สะท้อนเรื่องสมรรถภาพของการทำงานในกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ

โดยในภาพรวมของงานวิจัยนี้ ๗ กรอบ ๒๑ ตัวชี้วัด คณะผู้วิจัยได้ทดลองจัดเก็บแล้ว พบว่า ๑๕ ตัวชี้วัดสามารถนำข้อมูลมาเป็น Baseline ได้ ส่วนอีก ๖ ตัวชี้วัดยังต้องหาระดับหน่วยงาน โดยเฉพาะตัวที่เป็น self-assessment solution ที่หน่วยงานจัดเก็บแตกต่างกัน ต้องมีการจัดประชุมหารือในผู้บริหารระดับสูงเพื่อที่จะพิจารณาว่าตัวชี้วัดเหล่านี้จะจัดเก็บข้อมูลกันอย่างไร

ในการจัดเก็บข้อมูลประชากร ๘๐๐ ตัวอย่าง (ไม่ได้เป็นตัวแทนของคนไทยทั้งประเทศ) พบว่า ประชาชนเชื่อมั่นศรัทธาต่อกระบวนการยุติธรรม ๓๙% และ ๖๑% ไม่เชื่อมั่นศรัทธาต่อกระบวนการยุติธรรม

๘. ผู้แทนสำนักงบประมาณ มี ๓ ประเด็นคือ ๑. ในเรื่องงบประมาณต้นทางของกระบวนการยุติธรรมนั้น นายกรัฐมนตรีสั่งการในเรื่องการพิจารณางบประมาณให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยให้จัดสรรลงไปที่สถานีตำรวจ โดยให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติตั้งรูปแบบสถานีตำรวจขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ว่าแต่ละขนาดจะใช้งบประมาณเท่าใด ซึ่งในอนาคตต้องมีการพัฒนาต่อไปว่ามีความจำเป็นพื้นฐานอะไรบ้าง ตลอดจนเรื่องกรอบอัตรากำลังของพนักงานสอบสวน ๒. เรื่องร้อยละ/จำนวนต่างๆ

กรรมวิธีการจะถามตลอดว่าในการกำหนดตัวชี้วัดต้องทำให้เห็นภาพว่างานมีประสิทธิภาพหรือไม่ ดังนั้นเป็นไปได้หรือไม่ที่เราจะกำหนดว่าจำนวนร้อยละเท่าไรที่ลดลงไป เช่น เรื่องยาเสพติด ผู้เสพยาใหม่ไม่เกินร้อยละ ๔๗ ต่อประชากรกลุ่มเสี่ยง ๑๐๐,๐๐๐ คน เป็นต้น ๓. ในแต่ละกรอบควรมีเป้าหมายที่ชัดเจน และกำหนดหน่วยงานเจ้าภาพ

๙. ประธานกรรมการ หากต้องการสำรวจความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมทั่วประเทศจะต้องใช้ประชากรจำนวนเท่าใด ใครเป็นผู้สำรวจ แนวคิดและวิธีการที่จะใช้

๑๐. รศ.ดร.ธีระ สนิเตชารักษ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ผู้ให้ข้อมูล) ตัวชี้วัดที่เป็นเรื่องความเชื่อมั่นศรัทธานั้น มาจากการทบทวนวรรณกรรมของต่างประเทศและในประเทศ แล้วมากำหนดแยกเป็น function ของงานสืบสวนสอบสวน งานสังคม การพิจารณาคดี และการบังคับโทษ ทั้ง ๔ งานใช้ข้อคำถาม ๒๕ ข้อและสำรวจข้อมูลจาก ๑๐ จังหวัด ๒๐ อำเภอ ๔๐ ตำบล ๘๐ หมู่บ้าน รวมทั้งหมด ๘๐๐ ตัวอย่าง ซึ่งหากจะสำรวจทั่วประเทศจะต้องใช้ประชากรเป็นจำนวนมาก สำนักงานสถิติแห่งชาติมีความเชี่ยวชาญในการสำรวจข้อมูลทั่วประเทศ

๑๑. ประธานกรรมการ ตัวชี้วัดเรื่องความเชื่อมั่นศรัทธามีความสำคัญมาก เนื่องจากกระบวนการยุติธรรมมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงานทั้งต้นทาง กลางทางและปลายทาง จึงต้องทำรายละเอียดให้ชัดเจน ประเมินความพึงพอใจให้ครบทุกมิติ เช่น ประชาชนพึงพอใจหน่วยงานใด ประชาชนไม่พึงพอใจหน่วยงานใดเพราะอะไร การดำเนินการโดยทุกหน่วยงานนั้นจะมี Format จากไหน เพราะแต่ละหน่วยงานมีกระบวนการ/วิธีการทำงานที่ต่างกัน หากจะมีมาตรฐานเดียวใช้ร่วมกันทุกหน่วยงานจะทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติหรือไม่ หรือควรมี ๓ มาตรฐานคือมาตรฐานกลาง มาตรฐานเฉพาะ และมาตรฐานสากล

ในเรื่องความคุ้มค่าไม่ใช่พิจารณาเฉพาะเรื่องเงิน แต่ต้องพิจารณาว่าเมื่อวัดไปแล้วนำผลที่ได้มาแก้ไขอย่างไร ถ้าสามารถนำมากำหนดเป็นนโยบาย มาตรการ แผนงานโครงการได้ชัดเจนถือว่าคุ้มค่า เพราะสุดท้ายคือทำให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและเกิดความพึงพอใจ

๑๒. เลขาธิการคณะรัฐมนตรี เรื่องการปฏิรูปประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นการดำเนินการมาตั้งแต่เป็นสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (สปท.) แล้วก็พัฒนาจนมาประกาศเป็นแผนปฏิรูปประเทศ ซึ่งหากจะนำเสนอในคณะรัฐมนตรีนั้นก็อาจเกิดความสับสนได้ เนื่องจากแผนปฏิรูปประเทศที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๖ เมษายน ๒๕๖๑ มีการกำหนดเรื่องที่จะปฏิรูป โครงการงบประมาณ ตัวชี้วัดแล้ว ดังนั้นควรทบทวนตัวชี้วัดให้มีความสอดคล้องกับตัวชี้วัดตามยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติดำเนินการ

๑๓. เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม การสำรวจข้อมูลจากหมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ เลือกจากพื้นฐานอย่างไร และเป็นไปได้หรือไม่ที่จะเลือกกลุ่มตัวอย่าง (sampling) ให้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

๑๔. ประธานกรรมการ ให้ฝ่ายเลขานุการรับประเด็น ข้อเสนอแนะของกรรมการไปปรับ และรอตรวจสอบให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดตามยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติดำเนินการ

มติที่ประชุม มอบหมายคณะอนุกรรมการปฏิรูปตัวชี้วัดประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมทางอาญา รับข้อสังเกต/ข้อเสนอแนะของที่ประชุมไปพิจารณาดำเนินการ ดังนี้

๑. การกำหนดตัวชี้วัด ได้แก่ ตัวชี้วัดเชิงยุทธศาสตร์ (ET๑) ตัวชี้วัดเชิงกลยุทธ์ (A๑ E๑ G๑๑) การจัดเก็บรวบรวมบริหารจัดการข้อมูลสถิติ ควรมีเครื่องมือในการจัดเก็บตัวชี้วัดของหน่วยงาน ควรแบ่งวิธีการคำนวณเป็น ๒ ค่า คือ ค่ามาตรฐานกลาง และค่ามาตรฐานเฉพาะทาง ทั้งนี้ควรกำหนด

มาตรฐานแต่ละตัวชี้วัดโดยอ้างอิงจากมาตรฐานสากลที่เกี่ยวข้อง เช่น SDG WJP เป็นต้น การใช้ประโยชน์จากตัวชี้วัด

๒. ให้สอบทานตัวชี้วัดให้มีความสอดคล้องกับตัวชี้วัดตามยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติดำเนินการ

๓. เมื่อดำเนินการแล้วเสร็จให้เสนอประธาน กพยช.พิจารณาเพื่อเสนอ ครม.ต่อไป

๔.๔ แนวทางการสร้างขวัญกำลังใจและแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

ความเป็นมา

ตามที่ คณะอนุกรรมการพัฒนาความรู้และส่งเสริมคุณธรรมแก่บุคลากรในงานยุติธรรมในคราวประชุมครั้งที่ ๒/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๖๐ มีมติเห็นชอบกรอบแนวทางการดำเนินงานพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑ แบ่งออกเป็น ๔ กรอบ ได้แก่ กรอบที่ ๑ การพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะและทัศนคติของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม กรอบที่ ๒ การส่งเสริมค่านิยมร่วม คุณธรรม จริยธรรมให้แก่บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม กรอบที่ ๓ การสร้างขวัญกำลังใจและแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม และกรอบที่ ๔ การบูรณาการงบประมาณด้านการพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม นั้น

โดยในส่วนของกรอบที่ ๓ การสร้างขวัญกำลังใจและแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม (มีสุข) คณะอนุกรรมการฯ ได้ร่วมกันพิจารณาแนวทางการสร้างขวัญกำลังใจและแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม : การพัฒนาระบบค่าตอบแทนของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม โดยมีมติเห็นชอบแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ

ส่วนที่ ๑ การพัฒนาระบบค่าตอบแทนที่เป็นตัวเงิน ศึกษาทบทวนถึงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดค่าตอบแทนของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม และการกำหนดคณโลกกลางเพื่อทำหน้าที่ในการพิจารณาหรือให้ความเห็นเกี่ยวกับการกำหนดค่าตอบแทนของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ในคราวการประชุม ครั้งที่ ๑/๒๕๖๑ เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

ส่วนที่ ๒ การพัฒนาระบบค่าตอบแทนที่ไม่เป็นตัวเงิน ทบทวนหรือศึกษาสวัสดิการและผลประโยชน์เกื้อกูลที่สอดคล้องกับความต้องการของบุคลากรในหน่วยงาน และการส่งเสริมและสร้างองค์กรแห่งความสุข (Happy Workplace) ในคราวการประชุม ครั้งที่ ๒/๒๕๖๑ เมื่อวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๑

ข้อเท็จจริง/แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานกิจการยุติธรรม ในฐานะฝ่ายเลขานุการ ได้ทำการศึกษาและสังเคราะห์ข้อมูลและผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบแนวทางการสร้างขวัญกำลังใจและแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม : การพัฒนาระบบค่าตอบแทนของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ประกอบด้วย

ส่วนที่ ๑ การพัฒนาระบบค่าตอบแทนที่เป็นตัวเงิน

๑. การศึกษาวิจัยโครงการศึกษาค่าตอบแทนเพื่อสร้างขวัญกำลังใจและแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

๒. รายงานเรื่องการปฏิรูปค่าตอบแทนและสิทธิประโยชน์ภาครัฐ โดยคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการบริหารราชการแผ่นดิน สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

๓. การพิจารณากำหนดเงินเพิ่มพิเศษของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใน กระบวนการยุติธรรม

๔. องค์กรหรือคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ในการพิจารณา ระบบ ค่าตอบแทนภาครัฐ

ส่วนที่ ๒ การพัฒนาระบบค่าตอบแทนที่ไม่เป็นตัวเงิน

๑. การศึกษาวิจัยโครงการศึกษาค่าตอบแทนเพื่อสร้างขวัญกำลังใจและ แรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

๒. การจัดสวัสดิการของหน่วยงานภาครัฐวิสาหกิจและภาคเอกชน

๓. การพัฒนาคุณภาพชีวิตข้าราชการพลเรือนสามัญ โดยสำนักงาน ก.พ.

๔. แนวคิดความสุข ๘ ประการ (Happy 8)

๕. การสำรวจการพัฒนาคุณภาพชีวิตบุคลากรของหน่วยงานใน กระบวนการยุติธรรม

๖. การวิเคราะห์ช่องว่างระหว่างช่วงวัยของบุคลากรในกระบวนการ ยุติธรรม

ข้อเสนอ

จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งดำเนินการตาม ข้อเสนอของคณะอนุกรรมการฯ เพื่อให้เกิดแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น จึงได้ จัดทำข้อเสนอ **แนวทางการสร้างขวัญกำลังใจและแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในกระบวนการ ยุติธรรม : การพัฒนาระบบค่าตอบแทนของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม** แบ่งเป็น ๒ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ การพัฒนาระบบค่าตอบแทนที่เป็นตัวเงิน

(๑) การพิจารณาทบทวนกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการกำหนด ค่าตอบแทน ควรมีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานหรือมาตรฐานกลาง (Benchmark) ในการกำหนดเงินเพิ่ม สำหรับหน่วยงานอิสระ โดยสำนักงบประมาณ กระทรวงการคลัง อาจพิจารณากำหนดเป็นขอบเขต (Range) หรือจัดทำเกณฑ์มาตรฐานในการกำหนดอัตราเงินเพิ่มพิเศษ หรือการกำหนดปริมาณเงินเพิ่มขึ้นต่ำและขั้นสูงที่ แต่ละตำแหน่งควรได้รับซึ่งจำเป็นต้องศึกษากฎระเบียบ กฎหมายและข้อกำหนดต่างๆที่เกี่ยวข้องเพื่อ ประกอบการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานดังกล่าว

(๒) กำหนดกลไกกลางเพื่อทำหน้าที่ในการพิจารณา หรือให้ความเห็น เกี่ยวกับการกำหนดค่าตอบแทนของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ควรมีการกำหนดกลไกกลางเพื่อทำหน้าที่ พิจารณาหรือให้ความเห็นเกี่ยวกับการกำหนดค่าตอบแทนของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะใน หน่วยงานอิสระกลไกกลางนี้อาจมีหน้าที่เสนอแนะหรือพิจารณาความเหมาะสมในการเห็นชอบของ กระทรวงการคลังจากการที่หน่วยงานอิสระดำเนินการประเมินผลเรื่องเพื่อเสนอให้ตำแหน่งของหน่วยงานได้รับ เงินเพิ่ม เพื่อให้การกำหนดค่าตอบแทนของหน่วยงานที่มีอำนาจกำหนดเป็นการเฉพาะรวมไปถึงองค์กรอิสระ เกิดความเหมาะสมในภาพรวม

ส่วนที่ ๒ การพัฒนาระบบค่าตอบแทนที่ไม่เป็นตัวเงิน

(๑) ระดับภาพรวมทุกหน่วยงาน (Universal Level) หน่วยงานที่รับผิดชอบและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเรื่องสวัสดิการและผลประโยชน์เกื้อกูล รวมถึงการส่งเสริมและสร้างองค์กรแห่งความสุข (Happy Workplace) ควรมีการศึกษาวิเคราะห์แนวโน้มความต้องการและความแตกต่างของบุคลากรในแต่ละช่วงวัย (Generation Gap) เพื่อนำมาปรับปรุงการจัดสวัสดิการฯ และการสร้างองค์กรแห่งความสุขให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคลากรในปัจจุบันและอนาคตเพื่อดึงดูดและสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรเข้าสู่ระบบราชการและหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเพิ่มมากขึ้นในอนาคต รวมทั้งให้เกิดการบูรณาการด้านการจัดสวัสดิการฯ และการสร้างองค์กรแห่งความสุขต่อไป

(๒) ระดับกลุ่ม (Group Level) ในส่วนของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ควรพิจารณาการจัดกิจกรรมหรือโครงการเพื่อส่งเสริมค่านิยมร่วมของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมให้มีความเข้มแข็ง ยั่งยืน และเป็นรูปธรรม เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีความมั่นคง บุคลากรเกิดความรัก ความภักดี และความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรม อันเป็นการกระบวนกรรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพไว้ นอกจากนี้อาจจัดให้มีการศึกษาวิจัยหรือการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยให้บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม (Gen X และ Gen Y) มาร่วมกันแสดงความคิดเห็นและสะท้อนความต้องการด้านสวัสดิการและผลประโยชน์เกื้อกูล รวมทั้งการสร้างความสุขในการทำงาน เพื่อนำมาวิเคราะห์ความต้องการ และพัฒนาเป็นแนวทางการเสริมสร้างขวัญกำลังใจและแรงจูงใจของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมต่อไปในอนาคต

โดยสรุปการดำเนินการตามแนวทางการเสริมสร้างขวัญกำลังใจและแรงจูงใจของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม : การพัฒนาระบบค่าตอบแทนของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ดังตาราง

แนวทาง	กรณีศึกษา	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๑. การพัฒนาระบบค่าตอบแทนที่เป็นตัวเงิน		
๑.๑ การพิจารณาทบทวนกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดค่าตอบแทน	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดเกณฑ์มาตรฐานหรือมาตรฐานกลาง (Benchmark) ในการกำหนดเงินเพิ่มสำหรับหน่วยงานอิสระ โดยอาจพิจารณากำหนดเป็นขอบเขต (Range) - จัดทำเกณฑ์มาตรฐานในการกำหนดอัตราเงินเพิ่มพิเศษ หรือการกำหนดปริมาณเงินเพิ่มขึ้นต่ำและขั้นสูงที่แต่ละตำแหน่งควรได้รับ 	<ul style="list-style-type: none"> - สำนักงาน ก.พ. - สำนักงบประมาณ - กรมบัญชีกลาง - กระทรวงการคลัง
๑.๒ กำหนดกลไกกลางเพื่อทำหน้าที่ในการพิจารณา หรือให้ความเห็นเกี่ยวกับการกำหนดค่าตอบแทนของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดกลไกกลางเพื่อทำหน้าที่พิจารณาหรือให้ความเห็นเกี่ยวกับการกำหนดค่าตอบแทนของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะในหน่วยงานอิสระ เพื่อเสนอแนะหรือพิจารณาความเหมาะสมในการเห็นชอบของกระทรวงการคลัง จากกรณีที่หน่วยงานอิสระดำเนินการประมวลเรื่องเพื่อเสนอให้ตำแหน่งของหน่วยงานได้รับเงินเพิ่ม เพื่อให้การกำหนดค่าตอบแทนของหน่วยงานที่มีอำนาจกำหนดเป็นการเฉพาะ 	<ul style="list-style-type: none"> - คณะกรรมการพิจารณาโครงสร้างหน่วยงานและระบบค่าตอบแทนบุคลากรภาครัฐ - สำนักงาน ก.พ.

แนวทาง	การดำเนินการ	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๒. การพัฒนาระบบค่าตอบแทนที่ไม่เป็นตัวเงิน		
๒.๑ ระดับภาพรวมทุก หน่วยงาน (Universal Level)	<ul style="list-style-type: none"> - ศึกษาวิเคราะห์แนวโน้มความต้องการและความแตกต่างของบุคลากรในแต่ละช่วงวัย (Generation Gap) เพื่อนำมาปรับปรุงการจัดสวัสดิการฯ และการสร้างองค์กรแห่งความสุขให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคลากร - บูรณาการด้านการจัดสวัสดิการฯ และการสร้างองค์กรแห่งความสุขของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - สำนักงาน ก.พ. - สำนักงานกิจการยุติธรรม - กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง
๒.๒ ระดับกลุ่ม (Group Level)	<ul style="list-style-type: none"> - จัดกิจกรรมหรือโครงการเพื่อส่งเสริมค่านิยมร่วมของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมให้มีความเข้มแข็ง ยั่งยืน และเป็นรูปธรรม เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีความมั่นคง อันเป็นการกระบวนการรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพไว้ - ศึกษาวิจัยหรือการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยให้บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมมาร่วมกันแสดงความคิดเห็นและสะท้อนความต้องการด้านสวัสดิการและผลประโยชน์เกื้อกูล รวมทั้งการสร้างความสุขในการทำงาน 	<ul style="list-style-type: none"> - หน่วยงานใน กระบวนการยุติธรรม

ประเด็นอภิปราย

ที่ประชุมได้มีประเด็นอภิปราย ดังนี้

๑. ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม การพัฒนาระบบค่าตอบแทนจะมี ๒ กรอบคือ ๑.ค่าตอบแทนที่เป็นตัวเงิน ซึ่งมาตรฐานของแต่ละหน่วยงานไม่เท่ากันไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานอิสระ หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม เพราะฉะนั้นหากมีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานหรือมาตรฐานกลาง Benchmark ในการกำหนดเงินเพิ่มของแต่ละหน่วยงาน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาก็คือ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน สำนักงานประมาณ และกรมบัญชีกลาง นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการพิจารณาโครงสร้างหน่วยงานและระบบค่าตอบแทนบุคลากรภาครัฐ โดยมีรองนายกรัฐมนตรีคือท่านวิชญ์ เครืองาม เป็นประธานกรรมการ ซึ่งคณะกรรมการชุดนี้สามารถพิจารณาปรับปรุงโครงสร้างองค์กร อัตราเงินเดือนและระบบค่าตอบแทนบุคลากรภาครัฐทั้งระบบ โดยครอบคลุมเจ้าหน้าที่ของรัฐทุกประเภท รวมไปถึงองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ องค์กรมหาชน และข้าราชการการเมือง ๒.ค่าตอบแทนที่ไม่เป็นตัวเงินควรมีการศึกษาวิเคราะห์แนวโน้มความต้องการและความแตกต่างของบุคลากรในแต่ละช่วงวัย (Generation Gap) เพื่อนำมาปรับปรุงการจัดสวัสดิการฯ และการสร้างองค์กรแห่งความสุขให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคลากรในปัจจุบันและอนาคต

๒. ประธานกรรมการ มีตัวอย่างค่าตอบแทนที่เป็นตัวเงิน และค่าตอบแทนที่ไม่เป็นตัวเงินหรือไม่

๓. ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม มีตัวอย่างในเอกสารว่าแต่ละหน่วยงานมีค่าตอบแทนที่เป็นตัวเงินเท่าไร ซึ่งแต่ละหน่วยงานได้รับไม่เท่ากัน แต่ยังคงขาดหน่วยงานกลางที่จะนำข้อมูลเหล่านี้ไปดำเนินการต่อให้เกิดมาตรฐานเดียวกัน

๔. ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ในกระบวนการยุติธรรมมีข้าราชการหลายประเภท ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนจะเกี่ยวข้องเฉพาะข้าราชการพลเรือนสามัญเท่านั้น ในเรื่องนี้เห็นว่า มีความจำเป็นที่จะต้องศึกษารูปแบบ หรือแนวทางที่จะเพิ่มค่าตอบแทนทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงินที่มีอยู่ของบุคลากรที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ

๕. เลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง แนวทางการสร้างขวัญกำลังใจและแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมนั้น หากมีการจัดทำมาตรฐานเปรียบเทียบออกมาแล้ว ขอให้เพิ่มขึ้นหรือเท่าเดิม

๖. ประธานกรรมการ คณะอนุกรรมการพัฒนาความรู้และส่งเสริมคุณธรรมแก่บุคลากรในงานยุติธรรม ดำเนินการมานานเท่าใด และมีผลการดำเนินการอย่างไรบ้าง

๗. ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม คณะอนุกรรมการพัฒนาความรู้และส่งเสริมคุณธรรมแก่บุคลากรในงานยุติธรรม มีการดำเนินการ ๔ กรอบ ได้แก่ กรอบที่ ๑ การพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะและทัศนคติของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม กรอบที่ ๒ การส่งเสริมค่านิยมร่วม คุณธรรม จริยธรรมให้แก่บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ในวันนี้เป็นการพิจารณาในกรอบที่ ๓ การสร้างขวัญกำลังใจและแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม และจากนั้นจะมีการพิจารณาในกรอบที่ ๔ การบูรณาการงบประมาณด้านการพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

๘. ประธานกรรมการ คณะอนุกรรมการพัฒนาความรู้และส่งเสริมคุณธรรมแก่บุคลากรในงานยุติธรรมมีข้อมูลเรื่องค่าตอบแทนที่เป็นตัวเงิน เช่น เงินเดือน-เงินเพิ่มพิเศษ เป็นต้น ของแต่ละหน่วยงานแล้วก็นำมาเปรียบเทียบกับมาตรฐานกลาง หากจะเพิ่มค่าตอบแทนก็ต้องพิจารณาว่าควรเพิ่มเท่าใดให้สอดคล้องกับภาระงานหรือปริมาณงานที่มีความยุ่งยากซับซ้อน แต่ทั้งนี้ค่าตอบแทนจะต้องไม่น้อยกว่าเดิมนอกจากนี้ควรพิจารณาผลสัมฤทธิ์ที่เป็นความพึงพอใจหรือตัวชี้วัด ฉะนั้นวันนี้ขอหลักการก่อน จากนั้นไปทำรายละเอียดเปรียบเทียบมาให้เห็นภาพมากขึ้น เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจแต่ละกลุ่มได้ค่าตอบแทนอย่างไร หากภาระงานเพิ่มมากขึ้นจะได้ค่าตอบแทนที่เป็นตัวเงินเท่าใด และค่าตอบแทนที่ไม่เป็นตัวเงินคืออะไร

๙. ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม หาก กพยช.เห็นชอบแนวทางการสร้างขวัญกำลังใจและแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม : การพัฒนาระบบค่าตอบแทนของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ก็จะจัดทำรายละเอียดและกรอบระยะเวลาให้ชัดเจนและนำมารายงานให้ กพยช.รับทราบต่อไป

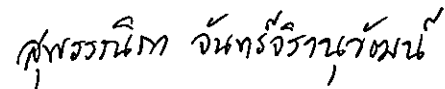
๑๐. เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม มีประเด็น ๓ ประเด็นคือ ๑. กรอบขวัญกำลังใจและแรงจูงใจ ควรพิจารณาภาคเอกชนประกอบด้วย เพื่อดูหลักการ turnover คนที่มีคุณสมบัติเท่ากัน หากเป็นผู้พิพากษาจะได้ค่าตอบแทนเท่าใด หากทำงานในบริษัทเบเคอร์ แม็คเคนซี จำกัดได้ค่าตอบแทนเท่าใด ๒. หลักการเรื่อง Equal Pay for Equal Work ๓. ผู้ที่ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมต้องทำงานท่ามกลางความขัดแย้ง จึงอยากให้มีการดูแลเกี่ยวกับสุขภาพจิตด้วย

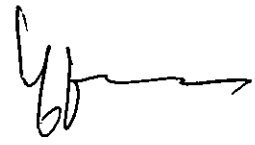
๑๑. ประธานกรรมการ เห็นชอบในหลักการ โดยให้ไปทำรายละเอียดมาให้ชัดเจนว่ามีขั้นตอนมีรายละเอียดอย่างไร ทั้งนี้ต้องพิจารณาภาระของรัฐบาล และมุมมองของประชาชนด้วย

มติที่ประชุม เห็นชอบในหลักการตามที่ฝ่ายเลขานุการเสนอ และมอบหมายคณะกรรมการพัฒนาความรู้และส่งเสริมคุณธรรมแก่บุคลากรในงานยุติธรรมรับข้อสังเกตโดยเฉพาะในประเด็นการพัฒนา ระบบค่าตอบแทนของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมโดยให้มีการเปรียบเทียบระบบค่าตอบแทนของภาครัฐ กับภาคเอกชน และศึกษาสภาวะความกดดันจากการทำงานในกระบวนการยุติธรรม

ระเบียบวาระที่ ๕ เรื่องอื่นๆ
ไม่มี

เลิกประชุมเวลา ๑๗.๓๐ น.

(นางสาวสุพรรณิกา จันทรจิรานวัฒน์)
นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการ
ผู้จัดรายงานการประชุม

(นายไชยสุวัฒน์ ถุงเงิน)
ผู้อำนวยการกองงานคณะกรรมการพัฒนาการ
บริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ
ผู้จัดรายงานการประชุม

(นายวัลลภ นาคบัว)
ผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม
เลขานุการคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ
ผู้ตรวจรายงานการประชุม